

דעת פוסקי הדור בענין

שימוש בחשמל בשבת

מהדורה חדשה זו כוללת תמונות מביקור הרבנים שליט"א בתחנת הכח - חדרה (תשע"ג)

דעת פוסקי הדור בענין שימוש בחשמל בשבת

העתק מדוחות חברת החשמל על אופן ייצור החשמל בתחנות הכח - עדכני משנת תשע"ד:

"האנשים עובדי החברה הם הם הדלק האמיתי המניע את מפעל ייצור החשמל הענק באתר. כמעט כל מקצוע ותחום התמחות מיוצגים בצוות הענק, המפעיל 24 שעות ביממה את האתר. מאות עובדים מאיישים קשת רחבה של מקצועות באתר: חלקם מטפלים בפחם, פורקים מובילים, עורמים וטוחנים. אחרים עסוקים בחשמל במתח גבוה, ונדרשים למערכות מיוחדות ואמצעי בטיחות חריגים. מומחי כימיה דוגמים את הפחם, את המים, הגזים ושמני הסיכה. אחרים עוסקים במלאכה לצד טורבינות הענק או הדודים הלוהטים. על כל אלה מונחים המפעילים מחדרי הפיקוד והבקרה המתקדמים בתחנה. בנוסף לתפעול השוטף, עוסק חלק מעובדי האתר בתחזוקה, בין אם תקופתית ומתוכננת מראש, ובין אם מיידית, כדי למנוע השבתה פתאומית. מעשה ייצור החשמל הינו מחייב ומפרך, ואינו נעצר לרגע. מאות עושים במלאכה, וכל חידושי הטכנולוגיה והמערכות הממוחשבות אינם מפנים את ידיהם ולו לרגע".

יו"ל ע"י

אליהו ברוורמן

מנחם רביבו

להשיג ולתרומות

054-8474060

08-9766626

מהדורת חשון תשע"ד

תוכן הענינים

ד.....	הקדמה.....
ו.....	תיאור מערכת החשמל בזמנינו - ספר שבות יצחק.....
יב.....	דברי החזו"א זצ"ל.....
טז.....	הגרי"ז זצ"ל.....
יז.....	הגרא"ז מלצר זצ"ל.....
יח.....	הכף החיים זצ"ל.....
יח.....	הגרי"ח זוננפלד זצ"ל ורבני הבד"ץ עדה"ח.....
כ.....	הגאונים ראב"ד דירושלים זצ"ל.....
כא.....	הג"ר צבי פסח פראנק זצ"ל.....
כג.....	הבאר משה זצ"ל – בירור דעת המהרי"ץ דושינסקי זצ"ל.....
כד.....	הגרי"י קניבסקי זצ"ל.....
כה.....	האגרו"מ זצ"ל.....
כו.....	הגר"ב"צ אבא שאול זצ"ל.....
כז.....	הגראמ"מ שך זצ"ל.....
כח.....	המנחת שלמה זצ"ל.....
לג.....	הג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל.....
לד.....	המנחת יצחק - הג"ר יצחק יעקב ווייס זצ"ל.....
לה.....	הג"ר מאיר בראנדסדארפער זצ"ל.....
לו.....	הציץ אליעזר זצ"ל.....
לז.....	הנהגת הבבא סאלי זצ"ל.....
לח.....	הג"ר עזרא עטיה זצ"ל.....
לט.....	האז נדברו זצ"ל.....
מ.....	הגרי"ש אלישיב זצ"ל.....
מד.....	הגר"נ קרליץ שליט"א.....
מו.....	הגר"ח קניבסקי שליט"א.....
מח.....	הגראי"ל שטיינמן שליט"א.....
מה, מט.....	הג"ר שמעון בעדני שליט"א.....
נ.....	הג"ר מסעוד בן שמעון שליט"א.....
נא.....	ספר ילקוט יוסף - להגר"י יוסף שליט"א.....
נג.....	הג"ר יצחק רצאבי שליט"א.....
נד.....	מכתבים מגדולי ישראל.....
סז.....	קונטרס שבת מלכתא.....
עב.....	נספחים.....

מעשה שהיה ?

השעה אחת ומחצה, בצהרי שבת חמימה ולוהטת. ר' פנחס שליט"א עולה על יצועו לקיים "והשינה משובחת - כדת נפש משיבת", לאחר שנעל את דלת חדרו מפני המולת הילדים ברחבי הבית. להנמכת קול ההמולה מצטרף כמובן המזגן אשר הופעל מבעוד-מועד ע"י שעון שבת, להשרות אוירה נעימה בחדר השינה. עונג שבת במיטבו.

ר' פנחס מהרהר בסיפוק על תחושתו העילאית בש"ק זו, לאחר שעמדו - השבוע בגבורה, הוא וזוגתו תחי', בנסיון שניסה היצר לגרום לרמיסת השבת ח"ו על ידם. היה זה כאשר אחד מאתרי הנופש, הזמין לבא בשעריו את ציבור היראים לדבר ד', והוריד מאד את המחירים. כמובן שבהתחלה הדבר קרץ מאד לר' פנחס ולנוו"ב, אשר אינם משופעים בממון מיותר (בלשון המעטה). אך ר' פנחס לא הלך שבי אחר ההצעות הקוסמות, עד שבירר דברים לאשורן, וכאשר נודע לו שאתר זה הינו מחלל שבת בריש גלי, ורק עקב עונת הנופש של בני התורה החליטו בעלי האתר "להתחשב" ולהוריד את המחירים כדי למשוך קליינטים, לא היססו הוא ורעייתו כלל, והודיעו לילדים שאנו בס"ד לא נלך לאתר זה, ועי"ז נקיים באותם ימות-החול מצות זכירת שבת קדש.

כמו"כ צפה ועולה במחשבתו קניית ארון השירות, כאשר הגיע לחנות, הציעו עבורו את המותג האיכותי ביותר, אך מששם אל לבו שמדובר בחברת ייצור המחללת ורומסת את קדושת השבת, אמר בבטחה לבעל החנות כי מעדיף הוא את החברה אשר פחות מומלצת מבחינת טיב, וזאת כדי שלא ליהנות חלילה מחילול שבת, ושלא לחזק ידי עוברי עבירה. "עם מקדשי שביעי - כולם ישבעו ויתענגו מטובך" מתנגנים הזמירות במוחו, והוא נם בשלוה על יצועו, מבלי להעלות על דעתו את המתרחש כעת בתוככי קורות ביתו...

באותן דקות ממש, בעיצומה של השבת, אי שם במרחק כמה וכמה פרסאות, בתחנות-כח לייצור חשמל, יושבים מספר פקידים מול מסכי המחשבים, ובודקים שהכל מתנהל כשורה. והנה, כצפוי - נרשמת עלייה חדה בצריכת החשמל, עקב הפעלת המזגנים באלפי בתי ישראל בשעות מנוחת הצהריים כחום היום, והוראות העבודה ברורות.

ראשית כל, חובה להגביר את ייצור החשמל בטורבינות, כדי שחברת החשמל תעמוד בעומס, ולשם כך ממהרים מאות עובדי המשמרת אל הטרקטורים, כדי להביא את הפחם הדרוש להפעלת הטורבינות, אח"כ מפעילים הם את הטורבינות, מאתרים תקלות שצצות פה ושם ומתקנים אותם. עוד מספר פעולות "הכרחיות" נעשות לדאבונו ע"י אותם שלא זכו לאורה של תורה, עד שהעניין נמצא בשליטה מלאה מבחינת החברה, למעט מעקב אחרי רמת הצריכה וניווט פעולת הטורבינות לפיה, ותיקונים המתחדשים במהלך היום.

וכך ממשיך החשמל לזרום בבתי רבבות אלפי ישראל, עד שמגיע לקורות ביתו של אותו ר' פנחס מיודענו, אשר נמנע מלחזק ידי מחללי שבת, אך מבלי שימת לב נותן כעת גיבוי עקיף לחילול שבת המוני, תוך מנוחתו על ערש יצועו לכבוד שבת מלכתא...

[הדברים אמורים כמובן, גם בהנאה מחימום הבית בימות הגשמים, דבר המגביר באופן משמעותי את צריכת החשמל כידוע, וגורם להרבות חילולי שבת ר"ל, ואפילו תאורה וכיו"ב].

ועמך כולם צדיקים, וכמובן שאין עולה על דעת אף אחד מאיתנו - החרדים אל דברו יתברך - לחזק ידי עובדי עבירה, אלא שמתוך חוסר ידיעה המושרש בתודעת הציבור בטעות מזה שנים, חושבים רבים כי כל העבודות המבוצעות בחברת החשמל נעשות באופן אוטומטי לגמרי, או שכל הפעולות המבוצעות נצרכות המה לפיקוח נפש וכיו"ב, אמנם בתוך הקונטרס יתבאר שכיום נודע בבירור שאין המציאות כן.

מטרת קונטרס זה, א' לבאר המציאות כפי שנתבררה כי בחברת החשמל אין הדברים נעשים באופן אוטומטי ורק פעולות תיקון הכרחיות נעשות בידים, כמו שחשבו רבים במשך שנים (ע"י הונאת עובדים מחברת החשמל עצמה), אלא נעשות מלאכות רבות בשבת קודש לפי חישובי הצריכה, וכאשר עולה רמת הצריכה מגבירים את ייצור החשמל תוך חילול שבת המוני ומחפיר רח"ל. ב' לבאר ולהראות כי רבים מגדולי הפוסקים בדור הקודם ובדורינו בדיעה אחת כי השימוש בחשמל בשבת בא"י יש בו משום הנאה ממעשה שבת ועוון חמור של חילול ד'.

וזאת למודעי, כי כמו שלא יתכן לומר שמרן החזו"א הוא אשר חיבר את הלכות תרו"מ ושביעית וערלה וכיו"ב, כך לא יתכן לומר שהחזו"א הוא אשר המציא מעצמו הלכה זו שאין להשתמש בש"ק בחשמל שיוצר ע"י מחללי שבת.

אלא מאי? בתוככי א"י לא היו יהודים מרובים, מחמת גלות עם ישראל מארצו, ורוב גדולי האחרונים היו בחו"ל. לכן לא האריכו בביאור המצוות התלויות בארץ, עקב כך שלא היו מצוות אלו שכיחות אצלם, ועסקו בהוראה לעם אשר בגולה את הדרך ילכו בה בהלכות המצוות בין העמים. וכאשר עלה ארי מבבל והתחיל היישוב לפרוח בא"י, אזר כגבר חלציו, להכנס בעובי הקורה, כדי להורות דעת את העם במצוות התלויות בארץ, ולהעמיד הדת על תילה.

וה"ה לעניינינו, בחוץ לארץ - אף לאחר שנתגלתה דרך הפקת החשמל, היו הפעולות מבוצעות ע"י גויים [וכמו שיש היום תחנת כח ברובע המוסלמי בעיר העתיקה], ולכן לא מצאנו בזה דברים מפורשים בפוסקים הקדומים. אך מאז שייצור החשמל בארה"ק הופקד בידי בני-ישראל ואף בש"ק ר"ל, עוררו החזו"א ודעימיה על חובתו הקדושה של כל אחד לנפשו, להישמר משימוש בחשמל המיוצר ע"י חילול ש"ק.

**תיאור מערכת החשמל בזמנינו
מספר שבות יצחק**

פרק יט

בדין השימוש בחשמל בשבת בארץ ישראל

בפרק זה יתבאר נידון השימוש בחשמל בשבת כפי הדרך שמייצרים אותו עתה, אך לפני בירור ההלכה יש לתאר את תהליך ייצור החשמל בארץ ישראל.

א. תאור המערכת

ייצור זרם החשמל נעשה ע"י הרתחת מים לחום גבוה ע"י דלק נוזלי או פחם והפיכתם לקיטור המגיע לחום של למעלה מ-500 מעלות, קיטור זה מוזרם בלחץ רב על כפות טורבינה [מיתקן דמוי מאורר ענק] ומסובב אותן ובעקבותיהן מסתובב בגנרטור סליל מתכת בין שני קטבים של מגנט [3000 סיבובים בדקה] וע"י תנועה זו נוצר הזרם. הגנרטור עם מערכת הפעלתו נקרא יחידת ייצור.

תחנות כח המספקות את הצריכה לכל חלקי הארץ נמצאות בחמשה מקומות, ובכל מקום יש כמה יחידות בגדלים שונים [לדוגמא בחדרה יש היום שתי תחנות כח, באחת ארבע יחידות שיכולת הייצור שלהם 360 מגוואט כל אחת, ובשניה שתי יחידות של 575 מגוואט כל אחת, וזה כשליש מיכולת הייצור בארץ]. מיחידות הייצור עובר הזרם אל רשת ארצית אחת ומתחלק לכל רחבי הארץ. [יש גם כמה יחידות ייצור שמופעלות ע"י טורבינות גז הפזורות באתרים שונים בארץ שיתרונן בהפעלה מהירה ויכולת להגיע מהר לעומס מלא, אך הפעלתן יקרה ומשתמשים בהם רק בשעות שיא או בזמן שיש תקלות].

כל יחידת ייצור היא מערכת גדולה ומורכבת ומועסקים בה הרבה עובדים, [לדוגמא בתחנת הכח החדשה שבחדרה יש שתי יחידות ייצור שהגדולה והחדשה בהן פועלת ע"י דוד בגודל 88 מטר וששים מבערים להרתחת

קפב שבות פרק יט יצחק

המים, משאבות המים מספקות 850 מ"ק בשעה להרתחה בדוד הקיטור, ו-72,000 מ"ק בשעה מי קירור. בתחנה זו מועסקים 275 עובדים קבועים, כשני שלישי מהם עוסקים בתחזוקה, וכשליש מהם עוסקים בהפעלה, ביניהם עובדי חדר הפיקוד ומפעילי המבערים הדודים והטורבינות, שעובדים במשמרות כל שעות היום והלילה בכל ימות השנה.

ב. דרך ההפעלה

כמות הייצור משתנה כל הזמן לפי כמות הביקוש מפני שאין אוגרים את זרם החשמל אלא משתמשים בו ברגע הייצור, ואם הגנרטור מייצר חשמל ואין משתמשים בו נחלש כושר הייצור של הגנרטור, ולעומת זה אם יש דרישה יותר מהמיוצר נפסק לגמרי ייצור החשמל.

שינויים בדרישה עד כעשר אחוז אינם מצריכים פעולת אדם לשנות את נקודת הייצור, אך בשינויים גדולים יותר הכרחית פעולת אדם להדליק מבערים לצורך הרתחת מים להוסיף בעוצמת הקיטור והגדלת הייצור, דבר הכרוך בכמה מלאכות דאורייתא.

תוספת הזרם ע"י הדלקת המבערים אינה נעשית ברגע אחד אלא נמשכת זמן, וכשצריך להוסיף יחידת ייצור שאינה בפעולה דרושות כמה שעות כדי להפעילה, לפיכך צריך לאמוד מראש ובאופן מתמיד את הכמות שתדרש בכל שעה לפי השינויים שיהיו במזג האוויר, העבודה במפעלים, ושינויי הצריכה בבתים ובמקומות ציבור בלילה וביום.

שינויים אלה בדרישת החשמל במשך היממה נאמדים ומשתערים ע"י מרכז פיקוח ארצי שעומד בקשר מתמיד עם כל יחידות הייצור ומורה לכל אחד להגביר או להפחית את כמות ייצור הזרם. וכאמור פעולה זו נעשית ע"י הדלקת או כיבוי מבערים ועוד מלאכות בידי אדם.

מלבד הפעילות הנצרכת כדי לספק חשמל בזמן שידרש, יש גם פעילות רבה ומתמדת משיקולים של חסכון, מפני שמחיר הייצור של קילוואט זרם חשמל שונה מיחידה ליחידה לפי סוג הדלק בו עובדת התחנה, וכן לפי מצב הגנרטור, סוג הגנרטור, ורמת הייצור, שאם הוא מייצר רק מעט מיכולת הייצור שלו מחיר קילוואט עולה יותר ועדיף להעביר הייצור לגנרטור אחר שיעבוד בתפוקה גדולה. ועוד כיון שהזרם מאבד מכוחו בדרך משתדלים שהייצור יהא קרוב למקום הצריכה. ומשיקולים אלו ואחרים ניתנים הוראות לשינויים בייצור. והואיל וכל פעולת חסכון היא משמעותית מאוד לפי כמות הייצור היום, לפיכך בכל עת עם שינויי הצריכה נעשים שינויים מטעמי חסכון.

לפני כחמישים שנה כשצריכת החשמל בארץ היתה מועטת [כאחוז אחד מהצריכה היום] יש שסמכו על ההנחה שבשעות הראשונות של הלילה אין צורך בשינויים, אך היום כפי ששמענו ממהנדסים בחברת החשמל נעשים לצערינו שינויים גם בלילות שבת, הן מטעמי חסכון כנ"ל, והן לתוספת ייצור המחייבים הוספת מבערים והגדלת הייצור בידי אדם. [לדוגמא לצערינו עם תחילת שידור החדשות רבים מדליקים את המכשיר כדי לצפות בהן, ונרשמת עליה חדה בצריכה].

גם בזמן כיבוי האורות בלילה שכית שמגדילים הייצור ביחידה אחת או יותר כדי לספק את כל הכמות הנצרכת, ואח"כ מפסיקים את פעילות שאר היחידות מטעמי חסכון. ואמנם מלאכות רבות נעשות היום ע"י פעולות במחשב, אך אין הפחתה באיסורי שבת מכפי שהיה בעבר.

הוסבר לנו שאין המערכת פועלת אוטומטית, מפני שהצריכה תלויה במצבים עתידיים, וייצור הזרם נמשך זמן כנ"ל, ואם יעשו את המערכת אוטומטית יצטרכו מספק לייצר תמיד יותר מהכמות הנצרכת*.

הפעילות הנ"ל שנעשית בידי אדם במרכז הפיקוח ובתחנות הכח נבדקה לאחרונה ע"י ועדה של משרד ממשלתי והוסבר להם ההכרח המתמיד של עשיית פעולות אלו מטעמי חסכון.

גם אנו בדקנו ביחידת כח וראינו את אופן ההוספה וההפחתה בייצור, דבעת שמתקבלת ממרכז הפיקוח הודעה לתוספת כמות מסויימת של זרם, אומדים מספר המבערים הדרושים לתוספת זו, מדליקים את המבערים, מזרימים דלק נקי הנצרך להתחלת ההבערה, ומגדילים את כמות הייצור בגנרטור. בעבר עשו זאת ע"י לחצנים וסיבוב ידית הפעלה והיום ע"י מקשים במחשב. [והיו שבאו לתחנות הכח כדי לבדוק אופן הפעלתן בשבת

* יש מהנדסים שמכירים את המערכת וסבורים שבידם לסדר הפעלת המערכת באופן שפעולות הייצור מטעמי חסכון יעשו באופן אוטומטי, במקום הפעולות שנעשות בידים מטעמי חסכון, ולדעתם אפשרות זו תחסוך יותר, מפני שפעולות שתלויות בשיקולי אנוש נעשות ע"פ רוב באיחור זמן. גם חישוב הצריכה ותוספת ייצור שתלויה במצבים עתידיים אפשר לתכנת מראש ואם יהא ייצור רב שאין בו צורך, יהא נצרך אוטומטית ע"י צרכנים מזדמנים שאין דורשים צריכה כשעה מסויימת דוקא, דוגמת המוביל הארצי וחברת מקורות, וגם היום משתמשים בהם לפעמים כדי שלא תהא ירידה חדה בייצור. ועדיין יצטרכו להעסיק גויים [בפיקוח יהודים] לפיקוח ולמקרים של תקלות ולפעולות שאין זה בטיחותי שיעשו אוטומטית, [כמובן שגם מערכת אוטומטית תעורר שאלות שיצריכו הכרעה הלכתית אך בפרק זה ידונו צדדי ההלכה כפי המציאות היום].

ואנשי התחנה העלימו מהם דברים כדי שיתקבל הרושם שהייצור נעשה אוטומטית וזה אינו וכמשנ"ת וראה עוד בהערה*]. וכאן המקום להודות לאותם מהנדסים טכנאים ומפעילי יחידת ייצור שלא העלימו מאתנו האמת שבייצור החשמל והראו לנו הפעולות שנעשות שם בידים, ונתבקשנו שלא להזכיר את שמם. כמו"כ יש להודות למהנדס ר' מנחם הרטמן שעבד בחברת החשמל ומכיר את המערכת והפעילות הנעשית שם בידים בשבת כבחול, וסייע בידינו להשלים כמה פרטים במאמר זה.

עקב מציאות כאובה זו דגם בש"ק מופעלת מערכת ייצור החשמל כבחול ונעשים בה איסורי שבת דאורייתא, והכל נעשה ע"י ישראל [שאינן מעסיקים שם גויים בנימוק שייצור החשמל הוא עסק בטחוני], יש לברר דין השימוש בו. א. משום איסור מעשה שבת. ב. משום גזירת שמא ירבה. ג. משום האיסור להביא את חברו לידי עשיית מלאכה, וכן להביאו לידי ריבוי מלאכות במצב של פיקוח נפש. ד. יש לבאר דברי החזו"א שכתב דאף באופן שיש היתר בשימושו מן הדין אסור ליהנות ממנו משום חילול השם.

* עקב כל הנ"ל נשלח מכתב לחברת החשמל [בחו"ד תשרי תשנ"ח] בו מפורטים הפעולות שנעשות בידים בשבת פעמים רבות ע"י עשרות עובדים, וחלק ניכר מהפעולות נעשה מטעמי חסכון. ובמענה על המכתב לא התייחסו לפרטים שנשאלו, רק השיבו באופן כללי, ונעתיק חלק מהמכתב כלשונו. חברת החשמל מייצרת, מוליכה ומספקת חשמל 365 ימים בשנה, 24 שעות ביממה, לכל תושבי ישראל, לחקלאות, לתעשייה, למסחר, לחינוך, לבית, לבתי החולים, למחנות צה"ל. בין היתר, היא מחוייבת לעשות כן, על פי החוק. חברת החשמל מודעת לכך שחלק מאוכלוסיית ישראל שומר על קדושת השבת, חברת החשמל מכבדת ומוקירה חלק זה של האוכלוסייה. לכן, פועלת חברת החשמל לכך, שביום השבת ייעשו רק הפעולות ההכרחיות לשם ייצור החשמל, הולכתו ואספקתו ולא שום פעילות אחרת. ובשיחה עמם בדבר הפירסום מטעמם שייצור החשמל נעשה אוטומטית, דבר שאינו נכון. השיבו שמערכת ייצור החשמל הינה מן השורה הראשונה של הטכנולוגיה, ועיקר פעולות הייצור נעשות ללא מאמץ פיזי רק באמצעות לחצנים מקשים וכיו"ב וזה נקרא "אוטומטית". כלומר מלאכות דאורייתא שנעשות ללא מאמץ.

ספר שבות יצחק - חלק י"ב (תשע"ד)

כ-150 הדלקות נעשות באופן ידני בכל שבת וכמאה ועשרים מהם נעשות משיקולי חסכון, [המחשב נותן המלצות כל כמה דקות איזה מבערים כדאי להדליק ממעמי חסכון במקום מבערים אחרים]. רבות מההדלקות הם בכניסת שבת וליל שבת [רבים טועים לחשוב כי בליל שבת לא נעשות פעולות]. בהדלקות שממעמי חסכון אין את הנימוק להתיר מפני צורך החולים וכמשי"ת להלן.

מיכל הפחם בחדרה מספיק לכ-8 שעות ובכל שעות היממה בשבת כבחול עובדים בשטח טרקטורים להכנים פחם בגלל ריבוי הצריכה של הבריאים. נמצא שהמשתמשים בחשמל גורמים באופן ישיר להסעת פחם בשבת והבערתו ע"י ישראל. [על נסיונות ההמעה בזה ראה להלן].

ציטוט ממה שהתפרסם בעיתונות הכללית ביום כ' כסלו תשע"ב, תגובת יו"ר ועד המהנדסים של חברת החשמל על הצעת חוק בענין החשמל הכשר:

"זו צביעות לומר ששומרים על השבת בתחנת כוח, אבל בכל שרשרת אספקת החשמל - הולכה, חלוקה, פיקוח, ניהול מערכת, תיקונים, מוקד כולם עובדים בשבת", אמר, "גם אם החשמל יוצר על ידי גוים, בכל שרשרת החשמל עובדים יהודים. הם רוצים להחליף את כולם?"

העתק מדוחו"ת חברת החשמל על אופן ייצור החשמל בתחנות הכח - עדכני משנת תשע"ד:

"האנשים עובדי החברה הם הם הדלק האמיתי המניע את מפעל ייצור החשמל הענק באתר. כמעט כל מקצוע ותחום התמחות מיוצגים בצוות הענק, המפעיל 24 שעות ביממה את האתר. מאות עובדים מאיישים קשת רחבה של מקצועות באתר: חלקם מטפלים בפחם, פורקים מובילים, עורמים וטוחנים. אחרים עוסקים בחשמל במתח גבוה, ונדרשים למערכות מיוחדות ואמצעי בטיחות חריגים. מומחי כימיה דוגמים את הפחם, את המים, הגזים ושמוני הסיכה. אחרים עוסקים במלאכה לצד טורבינות הענק או הדודים הלוהטים. על כל אלה מנצחים המפעילים מחדרי הפיקוד והבקרה המתקדמים בתחנה. בנוסף לתפעול השוטף, עוסק חלק מעובדי האתר בתחזוקה, בין אם תקופתית ומתוכננת מראש, ובין אם מיידית, כדי למנוע השבתה פתאומית. מעשה ייצור החשמל הינו מחייב ומפרך, ואינו נעצר לרגע. מאות עושים במלאכה, וכל חידושי הטכנולוגיה והמערכות הממוחשבות אינם מפנים את ידיהם ולו לרגע".

א. מו"מ עם חברת החשמל

בשנת תשס"ח נפגשנו כמה פעמים עם מנכ"ל חברת החשמל מר אורי בן נון הי"ו שהוא שומר תורה ומצוות, הפגישות התקיימו בביתי ובבתייהם של גדולי ישראל, ובראשם מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל אשר הקדיש זמן רב לזה, ודובר על תכנית שהוא יפעל לצרף כמאה וחמישים עובדים נכרים בשבת, לצד שבע מאות וחמישים עובדים יהודים בייצור ובהולכה שעובדים בשבת בד' משמרות. [לא מדובר במגמת פיטורין של מאות העובדים היהודים רח"ל, כיון שהם מקבלים תשלום גבוה של כשלוש מאות אחוז על עבודתם בשבת, ואינם מוכנים לוותר על כך, אלא מדובר לצרף עובד נכרי לצד חמשה עובדים יהודים שיורו לו איזה פעולה לעשות].

מרן זצ"ל מינה ועדת רבנים כדי לערוך תקן כיצד חברת החשמל צריכה לפעול על פי ההלכה.

ועדת הרבנים ישבה עמם יחד מספר ישיבות והועלו פתרונות, אבל התכנית שמורה לימות המשיח, כי חברת החשמל הציבה שלושה תנאים, א' לא כל הפעולות יעשו ע"י גוי אלא רק מה שיראה להם. ב' כל פעולה שיראו צורך לעשותה ע"י ישראל או ע"י גוי, לא יהיו מוגבלים מלעשותה. ג. תנאי קודם למעשה, דרשה החברה שתצא הוראה חד משמעית ממרן זצ"ל לכל הציבור להפסיק לאלתר את השימוש בגנרטורים של שבת, ורק אח"כ יחלו בצימצום חילול שבת ע"י שילוב נכרים בעבודה.

כלומר מבחינתם הגישה היא כמין הצעת פשרה, לצמצם קצת בפעולות איסור הנעשות ע"י ישראל ולעשותם ע"י גויים, ובתמורה לבטל הגנרטורים שפוגעים מאוד בכבודם.

מרן זצ"ל הגיב על כך כי הם מבקשים את הנדוניה לפני החתן, ולא נראה שיצא דבר מהמו"מ עמם, ואקבל שכר שיחה נאה על הזמן שהקדשתי לזה.

ב. חלק מהעובדות שהובאו לפני הועדה

א. כ-150 הדלקות נעשות באופן ידני בכל שבת, וכמאה ועשרים מהם נעשות משיקולי חסכון [המחשב נותן המלצות כל כמה דקות איזה מבערים כדאי להדליק מטעמי חסכון במקום מבערים אחרים]. רבות מההדלקות הם בכניסת שבת וליל שבת [רבים טועים לחשוב כי בליל שבת לא נעשות פעולות]. בהדלקות שמטעמי חסכון אין את הנימוק להתיר מפני צורך החולים, וכמשי"ת להלן.

ב. ביקשנו כי לכל הפחות בליל שבת לא יעשו פעולות מטעמי חסכון, והשיבו כי החסכון בפעולות אלו נאמד בכ-6-8 מליון דולר לשנה. אם נמצא להם תורם על סכום זה יש על מה לדבר.

הוסבר לנו שהדלקות אלו נעשות באופן ידני מטעמי בטיחות ושיקולים שמשתנים כל העת, גם בגלל תקלות וליקויים שמתגלים, ובעולם יש תחנת כח אחת שדאגו לעשותה באוטומציה מלאה "שורצה פומפה" בגרמניה, ומחיר החשמל שלה פי שתיים בגלל עלויות ההשקעה לאוטומציה מלאה.

ג. מיכל הפחם בחדרה מספיק לכ-8 שעות, ובכל שעות היממה בשבת כבחול עובדים בשטח טרקטורים להכניס פחם בגלל ריבוי הצריכה של הבריאם. נמצא שהמשתמשים בחשמל גורמים באופן ישיר להסעת פחם בשבת והבערתו ע"י ישראל. [על נסיונות ההטעיה בזה ראה להלן].

לשאלת הועדה מדוע לא בונים מיכל שיכיל כ-28 שעות או כ-50 שעות, הוסבר לנו שהדבר מורכב מבחינה טכנית לעשות מיכל כזה שיפעל באופן יעיל, וגם לא מעשי מבחינת העלויות. אפשרות להסעת הפחם לתנורים באופן אוטומטי ללא טרקטורים, אינה מציאותית בתנאים הקיימים בחדרה.

ד. רישום הליקויים, הטיפול בהם, פעילות טיפולית שוטפת, ופעילות

לשרידות המערכת.

ה. תקשורת בין חדר הפיקוד לאנשים בשטח שבודקים את כל המערכת כל חצי שעה או שעה, ומדווחים על ליקויים וחרגות. לצורך זה העלו המנכ"ל ובכירי החברה בפגישה עמם להשתמש בטלפון גרמא ומנגנוני גרמא של המכון הטכנולוגי, הצעה זו נדחתה לחלוטין בהנחיית מרן זצ"ל שהורה כי השימוש במנגנוני גרמא הוא מלאכה גמורה, והרי זה בכלל מלאכת מחשבת, ואין שום תיקון בדבר, וכמו שכתבו האחיעזר והחזו"א והאגרות משה בהגדרת מלאכת מחשבת. והוסיף עוד כי מי שצריך לטלפן משום פיקוח נפש עדיף שישתמש בטלפון רגיל ולא בטלפון גרמא, כדי שלא יטעה לחשוב שיש מקום להקל להשתמש בטלפון זה כשאין היתר של פיקוח נפש.

ג. סיכום

אוטומציה מלאה אינה רעיון מציאותי, ובכל העולם אין תחנה שפועלת אוטומטית מלבד תחנה אחת בגרמניה "שורצה פומפה", שלכן מחיר החשמל שלה כפול.

ושתי סיבות לכך, סיבה בטיחותית, וסיבה מעשית, בטיחותית כי מדובר בכמויות אדירות של דלק אש וקיטור, וכל תקלה שאחד מהם יפעל שלא בתיאום וברגע הנכון יכול להסתיים באסון גדול.

והסיבה המעשית כי מדובר במערכת עניפה ומאוד פעילה, שבכל רגע יתכנו חריגות שמחייבים שינוי בתוכנית ההפעלה, ולכן כל המערכת על כל פרטיה נבדקת כל הזמן, יש חלקים שנבדקים כל כמחצית השעה, ויש שנבדקים כל שעה, ומדובר בשטח של קילומטרים רבים בעשרות היחידות שפועלות בכל הארץ כגוף אחד, ולדוגמא ביחידה שפועלת על שישים מבערים, ומתגלים סימנים שלא כדאי להפעיל מבער זה או חלק אחר במערכת, הרי מיד צריך לשנות [ראיתי ברשימות של משמרת אחת 6 הערות, פה נורת אתרעה מהבהבת, ופה חשש לדליפת שמן וכדו', וכמובן שזה משפיע על השיקולים את מה להדליק]. והכל מדווח למוקד ארצי בחיפה שצריך להחליט מה להדליק ומה לכבות, יחד עם השיקול של כמות הצריכה שתדרש והכדאיות מה להדליק מטעמי חיסכון, כדי שיהא אפשר לכבות מבערים אחרים.

הפתרון היחיד הוא לשלב נכרים בעבודה, ולחתור לכך שכל המלאכות יעשו רק ע"י נכרי, ורק מלאכות שעל פי ההלכה מותר לעשותם ע"י נכרי, וכמו שאמר מרן החזו"ן איש זצוק"ל לרב"צ במברגר זצ"ל שצריכים להעסיק שם גויים ולעשות רק פעולות המותרות ע"י גויים.

דברי בכיר בחברת החשמל, ישנם בעיות רבות שיש צורך למצוא להם פתרון, ומלבד הבעיות הטכנולוגיות הרבות צריך להביא בחשבון גם את הפן האנושי המורכב מבחינתם, שלא לגרום לפיטורי אחד ממאות העובדים, ושימצאו פתרונות טכניים ללא מכשירי גרמא, ויוסכם להעסיק גויים בכל הפעולות הנעשות בשבת, בייצור וגם בטיפול במערכת ורק על פי ההלכה, ובפיקוח של רבנים מקובלים על רבותינו, בכל אחת מעשרות יחידות הכח הפזורות בכמה מקומות בארץ, כך שהפתרון המושלם אינו נראה באופן עד שיערה רוח ממרום ותמלא הארץ דעה.

בכ' כסליו תשע"ב פורסמו דבריו של יו"ר ועד המהנדסים של חברת החשמל, כי גם אם החשמל ייוצר על ידי גויים, בכל שרשרת אספקת החשמל עובדים יהודים בשבת, בהולכה, בחלוקה, בפיקוח, בנייהול מערכת, תיקונים, מוקד, כולם עובדים בשבת, ותהא זו צביעות לומר ששומרים על השבת בתחנת הכח.

דברי החזו"א זצ"ל

או"ח סימן לח סק"ד

חזון

הלכות שבת סימן לח

איש

וכל זה כשזרס החשמל הוכן מע"ש והשעון מפסיק את חצל החשמלי וחוזר וקושרו, אצל אס נעשה בתחנת החשמל בשבת ע"י ישראל שאינו משמר שבתו, אסור ליהנות ממנו, ואף אס הוא באופן שיש היתר בשימוש מן הדין, אסור להשתמש בו מפני שיש בשימוש אסור ח"ה שאינו חס לכבוד שמים כיון שהוא שימוש ליצורי והעווד בשבת הוא עושה במרד ר"ל, והנהגה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת, ויהא רעוא שיסובו בתשובה שלמה במהרה.

מנוחה נכונה – ספר הלכות שבת שנכתב בזמן החזו"א עפ"י פסקיו
[הפסק שצויין הוא לשון שניסח החזו"א כמש"כ בשו"ת ציץ אליעזר ח"י"ג סי' נד ד"ה והיות]

סב

מנוחה נכונה

אסור לשמוע רדיו בשבת. ואפילו אם כונן את הכלי מע"ש אסור. וחוב קדוש על כל אחד, להזהר מזה וגם למחות נגד הפרצה הגדולה הנעשית בזה שמשדרים ברדיו ע"י יהודים ובשביל יהודים בשבת. וכמו כן חוב קדוש על כל אחד להזהר ולא להשתמש בחשמל באה"ק במקום שמסתפקים בו מהחשמל הנעשה ע"י יהודים. ואף אם הכל נעשה באופן אבטומטי, כל זמן שלא תתקן הפרצה שבשביל הכוון, השמון והתקון משתמשים ביהודים בשבת, מחויבים להנזר מלהשתמש בו.

השימוש בחשמל בשבת

כשנודע לרבינו שחברת החשמל מעסיקה עשרות פועלים יהודים, בעצם יום השבת, הביע דעתו להלכה, כי אסור להשתמש בשבת בחשמל המיוצר ע"י החברה. ומלבד שהם עצמם, עובדי התחנה, נכשלים במלאכות דאורייתא, עוד מחדירים את חילול השבת לתוך ביתם של מקדשי שביעי. ואף אם הוא באופן שיש היתר בשימוש מן הדין, אסור להשתמש בו, מפני שיש בשימוש איסור חילול ה' – שאינו חס לכבוד שמים, כיון שהוא שימוש ציבורי והעובד בשבת הוא עושה במרד ר"ל, והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת, ויהא רעוא שישו בו בתשובה שלמה במהרה" (חזו"א אור"ח סי' ל"ח סק"ד).

רבינו התייחס בתכלית החומרה בענין השימוש בחשמל בש"ק. והיה אומר: המשתמש בחשמל המיוצר ע"י יהודים בשבת, דומה למי שיושב בליל ש"ק ולומד גמרא לאור גפרורים שיהודי מחלל-שבת מצית לפניו בלי הרף, גפרור אחרי גפרור (פאה"ד ח"ב עמ' פ'). ועוד אמר: אדם המסוגל בשוין-נפש ליהנות מחילול שבת כגון זה, דומה למי שרואה ס"ת בוערת וניגש להצית ממנה את הסיגריה שבפיו... (מהגר"ח קניבסקי שליט"א).

לשאלת בן אחותו הגאון רבי שמריהו גריינמן זצ"ל, בתקופת מגוריו בפ"ת, מה יעשה בנוגע לתפילה מתוך המחזור בליל "כל נדרי" לאור החשמל, היות ובעיר מגוריו אין ביהכ"ס שאין משתמשים בו בחשמל? השיב בפסקות: **אם כך, תתפלל ביחידות!** רבינו אף עורר במיוחד את רבי דוב זוכובסקי זצ"ל, משגיח דיישיבת לומז'א, שיסתפק בהיכל הישיבה בליל שבת בעשיות נפט. על ההיסוס פן יגרום הדבר ביטול-תורה לתלמידים, מאחר שקשה העיון לאור העשית, הגיב: חז"ל התכוונו בפירוש לכך, גם התקנה "לא יקרא לאור הנר" כרוכה בביטול תורה... (פאה"ד ח"ב עמ' פ"א).

כשנשאל אודות חולה מסוכן, אם מוטב להדליק מער"ש את אור החשמל, משום ספק פיקו"נ שמה יצטרכו להדליק בלילה לצורך החולצה? השיב: אם לא יצטרכו נמצא שההדלקה בער"ש היתה איסור ודאי, איסור חילול השם, ואילו באופן שיצטרכו, הלא אפי' להדליק בעצם יום השבת הוא היתר גמור, ולא עוד אלא מעשה מצוה! (מרשימות ר"מ שנפלד ז"ל).

ורצון יראיו יעשה. בשנה האחרונה לחייו, ערב שמחת-תורה שנת תשי"ד, עלה חשש שהגנרטור בישיבת פוניבז' עלול להתקלקל, כדרכו אז, והלך אחד וחיבר את המערכת לחשמל של מייסד חברת החשמל ובמקביל הפעיל את הגנרטור. לאחר שהעידו לפני רבינו, בטעות, שהחשמל בישיבה כשר, החליט לעלות אליה בליל ש"ת. עוד לפני שדרכו כפות רגליו על מפתן הישיבה, החשיכה העיר ב"ב כולה, והפסקת חשמל כללית השתלטה על העיר כולה, וגם על ישיבת פוניבז'... באותו רגע נודע דבר הטעות, ושב רבינו לביתו. למחרת סרב לעלות, ורק לאחר הפצרת הרב זצ"ל נעתר, ובתנאי: ששימו סדינים על הפלורוסנטים, למרות שהיה זה אור יום. היה זה מחזה מרהיב עין, לראות בחורים מכסים למעלה את הפלורוסנטים, ובהיכל למטה עמדו בחורים וחוללו בהתלהבות סביב רבן של ישראל (עדות הגר"א רוטר שליט"א).

ר"ש סיפר לפניו: הייתי (בשנת תש"ז) בבית מדרשו של רב פלוני, בירושלים, ומשתמשים שם בחשמל בשבת. והגיב: אין צריך לשים לב מה שרואים אצל אחרים, וצריך לדעת את ההלכה. אח"כ הוסיף: בירושלים זה אחרת, תחנת הכח שם מופעלת בבעלות נכרים... (מפי בעל המעשה).

"ומצוה לפרסם דבר זה בין מכיריו וידידיו למען קדושת ש"ק נשמת חיינו", כותב מרן הקה"י במכתב אודות איסור השתמשות בחשמל בשבת, גם כשיפועל באופן אוטומטי (כתבי קה"י החדשים סי' מ"ח).²

2. ר"נ קופרשטוק שליט"א שאל בשעתו את רבינו: מדוע לא כתב לאסור ההשתמשות בחשמל בש"ק מפני איסור "מעשה שבת"? והשיב לו: "אם אגיד טעם אחר יבואו לחלוק ולהתווכח, אבל בזה אין אפשרות להתווכח". [דאס קמען נישט אפ פרעגן]. באותו מעמד סיפר לו רבינו עובדה שהתרחשה בימים ההם, בשעה שהקימו ובנו את "נמל תל אביב". רצו שכמה יהודים 'חרדים' ישתתפו בקניית מניות, אך החרדים לדבר ה' חששו מפני חילול שבת ח"ו שיהיה ב'נמל', עד שאחד מראשי הפרויקט היה בביתו של החזו"א, והבטיח שלא יחללו שבת. חלפו מספר חודשים, והגיעו שמועות על תחילת חילול שבת באותו נמל ביום ש"ק. בעקבות השמועות, נקבעה אסיפה בהשתתפות הצדדים, ובעיצומה של האסיפה, קם אחד "פון די לינקע", מן השמאלנים, נטל את רשות הדיבור, ואמר: חברת החשמל עובדת בשבת או לא, ובביכ"ס הגדול כאן בת"א הרי דולקות נורות החשמל בש"ק... וכבשו פניהם בקרקע...

וכך כותב מרן הגרא"מ שך שליט"א: "בענין ששאל אם להשתמש בחשמל אף שבמקום מגוריו משתמשים, פשוט שאין להסתכל על הסביבה, ואין לך עון יותר מחילול השם, וכבר הורה זקן בעל החזו"א זצ"ל כידיע" (הובא בס' "מכתבים ומאמרים" ח"ג ר"ט).

זכור לדוד ח"ב – ספר זכרון לר' דוד פרנקל זצ"ל תלמיד מרן החזו"א זצ"ל

במקום שיש חילול ה'

ימים מספר לאחר שמחת תורה, סיפר הגר"י ברטלר שליט"א לחזו"א, כי נודע לו מפי בחורי הישיבה, שהרב מפוניבז' רגז מאד, כאשר התברר לו שהאור הדולק בהיכל הישיבה אינו מהגנרטור, ומיד אמר, כי מן הסתם בעוד זמן מועט תתקן התקלה בעיר, ואז יחזור האור לישיבה, ואין לך חילול השם גדול מזה. וע"כ היה בדעתו למהר ליקח איזה קטן שיכבה את החשמל (שהיה באותה עת כבוי מחמת ההפסקה הכללית בזרם החשמל), ובכך למנוע מחילול השם. אלא שלא יצא הדבר לפועל, כי תוך כדי העיסוק בדבר, חזר אור החשמל להאיר, ולא ניתן עוד לכבותו ע"י קטן.

והוסיף הגר"י ברטלר ואמר בפני החזו"א: זה היה נס שלא הספיקו לכבות ע"י קטן, שהרי החזו"א פוסק שבהדלקת החשמל ובכיבוי איכא

משום איסור בונה (עיין חזו"א אור"ח סי' ז'), וא"כ יש בעצה זו משום חילול שבת.

לנוכח דברי הגר"י ברטלר, כי היה זה נס, הגיב החזו"א על אתר ואמר: "ווער זאגט!", כלומר מי אומר שהיה נס, והרי איתא בחז"ל שביקש דוד לעבוד עבודה זרה משום חילול השם!, והדברים מבהילים!¹²¹

121. מפי הגר"י ברטלר שליט"א.

גנזי שערי ציון

לד. בענין השימוש בשבת בחשמל המופק ע"י חברה המחללת שבת.

שמעתי מפי החזו"א ספור מעשה כזה:

כאשר בנו את נמל תל אביב, עשו תעמולה לרכישת מניות גם בקרב היהדות החרדית, ובכדי לרכוש את לב החרדים הבטיחו שמירת שבת בנמל. כאשר לא קיימו את ההבטחה, ונציג החרדים בעיריה דרש את קיום ההבטחה, קם אחד מנציגי החפשים ושאל - ולמה אתם משתמשים בחשמל שלנו בשבת. ועי"ז קם רעש בעתונות, והרכנות הראשית נאלצה לפרסם גילוי דעת שבו נאמר, כי נציגם ביקר בחברת החשמל כשעתיים וראה שעושים שם רק - כיוון, שימון ותיקון המכונות, ואם לא יעשו זאת תהיה סכנת נפשות. וכי זו תשובה?? "רק" מלאכות דאורייתא אלו עושים ולא שאר אבות מלאכה. ומה עוד עושים בשאר היום מלבד שעתיים שביקר שם. דעתי, שאם כל שומרי השבת היו מתאחדים שלא להשתמש בחשמל בשבת, היו נמנעים לגמרי מלחלל שם את השבת, כל הענין אצלם הוא ענין של "להכעיס". חלול ה' הוא איסור חמור יותר ממלאכת שבת, ע"כ.

הודפס באוצרות ירושלים רפא-ש עמ' תתרמד

סיפר הר"ר משה שנפלד ז"ל, „שביליל שבת קודש האחרונה לפני הסתלקות רבינו החזון איש זצ"ל ס' לך לך, טייל ברחוב בבני ברק ובהבחינו באור חשמל בוקע מכמה בתים, אמר: „משל למה הדבר דומה למי שבא לקבל הנאת טובה מרוצח אמו, הללו בחברת חשמל רוצחים את שבת קודש ואנחנו שומרי שבת לא בושים להפיק מזה תועלת.”

דעת יהודה • תשובות על סדר השולחן ערוך קג

חשמל שמיוצר בחילול שבת

חומר האיסור

תצא. כתב בחזו"א שיש בשימוש בחשמל הצבורי משום חילול ה', האם זה ממש חילול ה' גמור אשר אמרו ע"ז שתשובה ויוה"כ ויסורין תולין ומיתה מכפרת. תשובה: פשוט חילול ה' גמור* וה' יכפר בעד ולא פעם כבר שאלו בכנסת שלהם למה אתם משתמשים בחשמל.

תצט. בהמשך לתשובה הקודמת: האם דוקא כשיודעים ברבים על אדם שנהנה מהחשמל אסור או אפילו שנהנה באופן שאינו ניכר כגון למקרר ג"כ שייך בזה חילול ה' בכל החומר.

תשובה: כמובן שבפרהסיא חמור יותר.

תק. בזמן מרן זללה"ה שכמדומה לא ה' מצוי גנרטורים לכן אצל אדם שה' נראה בביתו תאורת חשמל ידעו שמשמש בחשמל האסור והוי חילול ה' אבל בזמנינו שמצוי גנרטורים ולא ידוע לרבים מי משתמש בשל חברת חשמל ומי בגנרטורים א"כ לכאור' אין בזה חילול ה' (אף שודאי אסור משום מעשה שבת וגם מי שיש לו רגש לא יהנה מכזה חשמל), האם נכונים הדברים.

תשובה: חילול ה' גם בצנעה הוא חילול.

תקא. יש סברא שאפשר בזמנינו להשתמש בחשמל הציבורי בשבת מטעם שיש הרבה חולים שמחוברים למכשירי החייאה בבתיים ולהם זה פיקוח נפש ואי"צ להיתר של בתי חולים המפוקפק מפני שיש לכל בית חולים גנרטור, אמנם בני תורה לא סומכין ע"ז מה הטעם.

תשובה: הטעם פשוט שיש ריבוי במלאכות, כי לצורך החולים היה די בפחות כח, והרבו גורר אחריו עוד מלאכות.

* הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל כתב במכתב את אשר שמע ממרן החזו"א זללה"ה וז"ל: "וכפי ששמעתי מפיו קדשו ז"ל לתאר את חומר האיסור להשתמש בחשמל בשבת, נתאר לעצמנו יושבים כליל שבת הוא וכל בני ביתו על יד השולחן ומקיימים מצות עונג שבת וסעודת שבת בשירים של זמירות שבת (שכל משפט וסגנון בזמירות הוא השתפכות הנפש מרוב דביקות לבורא עולם) ונכבה האור ונעשה חושך, ואחד מהפוקרים מחללי שבת ירצה להדליק אור האם יתנו לעשות כן ואיזה ענג וכבוד שבת יהיה ע"י מה שיהודי חלל שבת והדליק אור, כן הדבר איך אפשר להשתמש בחשמל אחרי שברור לנו שיהודים עובדים שם ומחללים שבת, ואנחנו נשתמש ע"י שהם מחללים שבת, ציור זה מספיק להתעורר למנוע עצמו מכ"ז. עכ"ל.

הגאון ר' יצחק זאב הלוי סולוביצ'יק זצ"ל
ה"ריסקער רב"

עובדות והנהגות דאגתו למצוות לבית בריסק רסז

המציאות נקבעת עפ"י ההלכה

חלק ג

סיפור לי הגאון רבי אריה שכטר שליט"א כדלהלן:

כאשר בנו של מרן הגרייז זצ"ל, הי"ה מו"ר הגאון הגדול רבי משולם דוד הלוי סאלאוויצ'יק שליט"א בא בברית הנישואין, היתה החתונה בבית המלון של הורי ז"ל, "מלון העצמאות" בנתניה. ומרן הגרייז זצ"ל נשאר בנתניה עד לאחר השבת שבע ברכות.

והנה בליל שבת השארתי בטעות את האור דולק במקום בו היו אמורים להתפלל את התפילות, וכידוע שהיה מקפיד מרן הגרייז זצ"ל שלא להנות מהחשמל בשבת, ועל כן החליטו להתפלל בחדר אחר בבית המלון, אשר היה חשוך כמעט לגמרי, כיון שלא הדליקו בו מנורות לוקס או נרות. והתנצלתי בפני מרן הגרייז זצ"ל על כך שבחדר הסמוך יש אור, ואילו במקום התפילה – חשוך...

נענה מרן הגרייז זצ"ל ואמר לי בפליאה, "שם יש אור!!!!..." "כאן יש אור!!!!..." וכוונתו היתה, שאם עפ"י ההלכה אי אפשר להשתמש ולהנות מן האור, הרי שאין שם שום אור, אלא חושך שם...

רמה

זכור לדוד

אחד מהדברים שהבית-ישראל הירבה להתעניין אצלו, היה בענין איסור ההשתמשות בחשמל בשבת קודש, שכידוע החמיר בזה החזו"א עד למאד, וביקש הבית ישראל לשמוע ממנו מה שיש לו לומר בענין זה. בתוך הדברים אמר ר' דוד להבית-ישראל, כי הלא ידוע את אשר פעל החזו"א ודאג רבות למען יישובי פא"י וכדו', וידועים הוראותיו הרבים בענין שמירת הארץ. וכדאי הדבר, שיתקבל בעולם דעת החזו"א בענין שבת בראשית – היינו חשמל בשבת, ואז יתקבל דעתו גם בענין שבת הארץ – שמיטה.

בתוך אותה שיחה שאל אותו הבית-ישראל: מה עם הטשבינער רב?, השיב לו ר' דוד, הטשבינער רב, הלא יש לו כבר מצברים! הבית-ישראל הגיב בהתפעלות על כך מפני שלא ידע מזה. ואכן כשחזר האדמו"ר לירושלים, פנה היישר לבית הגאון מטשעבין, וחקר אודות זה, עד שמצא את "המצברים" מונחים בחדר האמבטיה.

הגאון ר' דוב בעריש
וויידענפעלד זצ"ל
גאב"ד טשעבין

שכא

מעילו של שמואל \ פרק מ"ו

**ספרו התקבל בהערכה רבה. פוסק הדור הגאון מטשיבין. זצ"ל עיין בו בחג, ואמר לרבי שמואל אהרן כי העיין בו היה לו לעונג יום טוב. ואכן, התקין בביתו תאורת מצברים לשבת, ובעקבותיו – הותקנה תאורת שבת גם בבית המדרש דגור.

* ה'בית ישראל' התארח בבני ברק בשנת תשל"ז ושוחח עם ר' דוד פרנקל זצ"ל אודות החזו"א.

** 'מעילו של שמואל' הוא ספר זכרון על הג"ר שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל. וספרו "החשמל לאור ההלכה" הוא הספר המדובר, ושם מסיק לאסור הנאה מחשמל המיוצר בשבת.

הגרא"ז מלצר זצ"ל
בעל האבן האזל

ה ק ד מ ה

והנה למותר לאודועי שלא באתי להכריע בזה הלכה למעשה, דבר המסור לגדולי הדור עמודי ההוראה, ואיני אלא כנושא ונותן לפני חכמים ולהציע מה שנתעוררתי דרך עיוני בהלכה זו, ובבירור הצד הטכני אשר מעטים היודעים בטיב תכונותיהן והם מהדברים שהטעות בהם מצויה ותקלתם מרובה, כי לפעמים ע"י הבדל קטן הדבר משתנה מהיתר גמור לאיסור תורה, ואקוה שע"ז יתבררו ויתלבנו הדברים.

וכבר זכיתי להציע הדברים הנדונים בספרי זה לפני מו"ר מרן הגרא"ן מלצר זצוק"ל כמה חדשים לפני הסתלקותו ואחרי שעמד על הצד הטכני שבדבר הסכימה דעתו הגדולה שאין בזה צד היתר מטעם פקו"ג [ע"י בפ"ג] ומאז חדל להשתמש בביתו בחשמל בשבתות ויו"ט, וגם אמר ליתן הסכמתו בכתב לספרי זה אלא שלא הספיקה השעה ועלתה נשמתו המהורה השמימה ז"ע.

והנני נותן שבח והודיה ליוצר המאורות אשר שם חלקי מיושבי ביהמ"ד ותגדיל חסדו עמדי והגיעני להוציא לאור ספרי זה, ואפיל תחינתי לפניו שלא יסיר חסדו מאתי כל הימים ויזכני להיות שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו' להבין ולהשכיל בתוה"ק ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ולא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם אמן.

נשלם בכי טוב ביום שנכפל בו כי טוב, והשי"ת יאמץ לבבינו לעבודתו וליראתו לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתו באהבה ויזכנו לראות בביאת משיח צדקנו ובבנין בית קדשינו ותפארתנו בבי"א.

יצחק נתן בלאאמור' הרה"ג ר' יהודה יעקב זללה"ה קופרשטאק.

עורי טעם ה'

ס פ ר

מאורות נתן

חקר הלכה בדבר השימוש בחשמל בשבת ויו"ט שיצירתו נעשית באיסור, ובירור הצד הטכני של ייצור כח החשמל והמסתעף מזה לענין הלכה.

חובר בעז"י החונן לאדם דעת
מ א ת

יצחק נתן קופרשטאק

בלאאמור' הרה"ג ר' יהודה יעקב זללה"ה

פציה"ק ירושלם תובביא

שנת תשי"ז לפ"ק

בסיוע "מעין החכמה" ירושלים תובביא
מפעל מרכזי להוצאת ספרים וסיוע למחברים

דפוס י. ע. איתאח, טל. 61292, מחנה-יהודה, ירושלים

הכף החיים זצ"ל
הגרי"ח זוננפלד זצ"ל
ורבני הבד"ץ העדה"ח

מאורות דברים למהדורה החדשה נתן

ראיתי להעתיק בזה מכתב תשובה מה שכתבו הרבנים
הגאונים ב"ד צדק של ירושלם אשכנזים וספרדים בשנת
תרפ"ו על דבר השימוש בחשמל המיוצר בשבת ע"י יהודים
בעיה"ק טבריא.

נעתק מ"קול ישראל" שנת תרפ"ו, גליון ל', עש"ק פ' אמור, ט"ז אייר
ב"ה, ירושלם עיה"ק ת"ו בש"א לחדש ניסן שנת תרפ"ו.

לכבוד מע"כ הרבנים הגאונים ב"ד צדק למקהלות ספרדים אשכנזים
בעיה"ק טבריא תובב"א שליט"א.

ר. נ.

אחרי השלום באה"ר כדת וכהלכה, נודיע כי קבלנו כתב קדשם, ובעוה"ר
שמענו שמועה שלא נשמע כמוה בעולם ובפרט בעה"ק, אודות
בתי החרושת ומלאכה של חברות יהודים והפועלים יהודים עושים מלאכה
בשבת בפרהסיא, ובעוה"ר מחללים את השם ומחללים את התורה מחללים
את השבת לפרסם את עצמם שאין להם חלק בדת ישראל, האנשים
החטאים האלה בנפשותם לא נעלם מכת"ר כי הם מומרים לכל התורה
כולה לכל דבריהם יינם כיין נסך וכו' כמו שפסק הרמב"ם ז"ל ומרן ב"י
ובשו"ע הלכות שחיטה, ובודאי מלאכה הנעשית בבתי החרושת אלה
אסורה בהנאה ואסור כל סוחר יהודי להסתחר בה אם היא סחורה,
ובחשמל אסור להשתמש לאורו, וק"ו הדברים אם גוי שסתת אבנים
בשבת עבור ישראל אסור לשקעם בבנין לעולם כמ"ש מרן בב"י ושו"ע
או"ח סי' רמ"ד, ואפילו שהוא בקבולת ואדעתיה דנפשיה קעביד, ועיקר
האיסור מפני החשד שיחשדו שכיר יום הוא אצלו, וק"ו בן בנו של ק"ו

כשהיהודי עצמו עושה מלאכה דאורייתא עבור יהודים אחרים שאסור לכל ישראל ליהנות ממנה כמפורש בפוסקים הרמב"ם פ"ו מהלכות שבת הלכה ה'ו' ובב"י ובשו"ע סי' שכ"ה דדבר שבפרהסיה אפילו שעשה גוי אסור לנעשה בשבילו לעולם, כ"ש כשהישראל עושה לישראלים אחרים שאסור לנעשה בשבילו לעולם, בפרט בזמננו שגברו ידי מחללי שבתות בפרהסיא שלא ליהנות ממעשיהם הרעים, ע"י בשו"ע סי' שכ"ו סעיף י"ג דכל דאיכא רוב ישראל ואפילו מחצה על מחצה אמרין אדעת' דישראל קעביד, א"כ חובה גדולה מוטלת על כל איש ישראל להתרחק מהאנשים האלה תכלית הריחוק אפילו בשאלת שלום כמ"ש רז"ל המסביר פנים לרשעים הרי זה ממרגיזי א"ל ומכ"ש שלא ליהנות ממעשיהם הרעים כדי שלא יתמידו ברשעם שלא יהי' נקרא מסייע ידי עוברי עבירה ח"ו, אלא יהי' בדד מופרשים מן דת ישראל, ועליהם אמר הכתוב מחלליה מות ימות, כל העושה בו מלאכה מות ימות כאילו החזירו העולם לתוהו וכוהו, ובטחוננו חזק כי שארית ישראל לא יעשו עולה ועליהם תבוא ברכת טוב, והחטאים האלה בנפשותם ה' יחזירם למוטב אמן ושלום על ישראל, ונשארנו דוברי שלום ומקב"ץ. יה"ר שעיני צדיקים תחזינה ירושלם נוה שאנן וארמון על מכונו וכסא תורתם יגדל הלוך וגדול עד ביאת גואל צדק אכ"ר.

מרכי ל"ב רובין	הצבי חיים שאול דוויך הכהן ס"ט
רוב צבי קארעלינשטיין	הצ' יוסף ידיד הלוי ס"ט
יצחק במוהר"א ז"ל פרענקל	הצעיר עזרא הררי רפול ס"ט
(—) מקום חותם בד"ץ	(—) מקום חותם בד"ץ
לכל מקהלות האשכנזים	לעדת ארם צובה (חלבים)

יעקב חיים סופר רב לעדת הבבלים
שלום יוסף אלשיך הלוי הרב הראשי לק"ק החימנים

ב"ה.

דברי הבד"צ א"צ חיזוק ודברים פשוטים לאיסור השי"ת ברחמיו יתן בלב כל עמו בית ישראל להתחזק בתורה ובמצוות ולהשיב לבם לתשובה שלמה לראות בישועה קרובה במהרה כעתירת לב המחכה.

מקום החותם הק' יוסף חיים זאנענפעלד
רב ואב"ד לקהלות האשכנזים בעיה"ק ירושלם תוכב"א

הגאונים ראב"ד דירושלים זצוק"ל

הג"ר פנחס עפשטיין זצ"ל

מתוך הסכמה לספר מאורות נתן:

וכיוון להלכה כפי שאנו מורים ובאים מכבר השנים וכפי שגם אני ראיתי בעיניי ושמעתי באזניי בבקורי עם עוד חבר אברכים ת"ח גדולים מצוינים גם בידיעות כל פרטי היצירה של זרם אור העלעקטרי עוד בתחלת שנת תש"ס בשעה שהי' עוד סכנה גדולה ליסע בתחנת הכח העלעקטרי אחורי הרכבת הרחוקה בירושלים כידוע, ועלתה המסקנא בידינו שאסור באיסור גמור להדליק מע"ש ולהנות לאורה ומכ"ש שנעשה כל המלאכות וכל החילולי שבת קודש הנוראים ע"י פושעי ישראלים, ובשו"א לא רצו ההנהלה להסכים שיעשו ע"י נכרים ולהקל האיסור — ובלא שום תחבולות של הדלקת נר או מנורת נפט שבטלה באלף לגבי האור של העלעקטרי ושרגא בטיהרא מאי מהני, ויהי נועם ה' עליו ומע"י יכונן ואשרי הדור הנשמעים ויפסקו כולם מלהשתמש ביום ש"ק ויו"ט וכדאי הם ש"ק ויו"ט לאבד עלי' השתמשות הנאה זו, ובפרט בדור פרוץ בחילולי שבת כ"כ גדולים ועצומים בציבור ובפרהסיא, לדאבון לבנו בפצעים עמוקים ונוראים. צריכים לקדש שם שמים ויסוד ויהדות ולא לצאת בשום התרים פורחים, ולא לסגוד לכל אשר מקלו יגיד לו וקצרתו. בכבוד ובברכת התורה ובחזקת ידיים רפות, ואני אקבל הספר בסבר פנים יפות ולשלם עבורו וממני יראו וכן יעשו כל עם מקדשי שביעי ושכרו הרבת מאד ע"ם פעלו.

כ"ד פנחס בהגריי זצ"ל עפשטיין
ראב"ד פה עה"ק.

הג"ר ישראל זאב מינצברג זצ"ל

הג"ר זעליג ראובן בענגיס זצ"ל

ישראל

אורח חיים סימן כ

שארית

אחדות"ה באה"ר. קבלתי המכתב חוזר שלכם, ע"ד האור החשמלי ע"י החברה היהודית "רוטנברג" ות"ח לכם שנתעוררתם בזה, ואולי יגולגל זכות על ידיכם להרים מכשול ולגדור פרצות חילול שבת באופן מבהיל, והנני להשיב לכם על סעיפי שאלתכם.

ב. ג. ע"ד התיקון לגדור הפירצות, שמעתי שבתחנת "רוטנברג" יש שותפים עכו"ם ובנקל לתקן ע"י ולפרסם, וכן אם נמצא עוד בתי חרושת כאלו נכריה אותם לעשות ע"י היתר וביום שבת לא יעסיקו פועלים יהודים ובאם לא יצייתו נחרים סחורתם אצלנו שלא להשתמש בהם אולי יכנע לבכם הערל וישמעו.

נימוק הלב וכל ראש לחלי מאלו המכנים עצמם בשם בוני הארץ והכניסו חופש הדת וביחוד חילול שבת ובוה מחריבים הארץ. ומבואר בשבת קי"ט ע"ב מקרא דיוחזקאל שחילול שבת הוא מהדברים שבשבילם גלו מהארץ ומפורש עוד בנחמיה י"ג פסוק י"ח, והנני מוכן להמנות עמכם בכל מה שתמצאו אופן לגדור פרצות הדת.

ידידכם מצפה לישועה שהשי"ת יאיר עלינו מאורו דליהדרו בתשו' יקבלו עליהם מרצון עול תורה ומצות כבימי אשורוש. ישראל זאב מינצברג

הובא כאן תחילת וסוף התשובה [הפתיחה וסק"ב-סק"ג], בסוף החוברת נמצאת התשובה בשלימותה.

מספר החשמל לאור ההלכה עמ' ככה:

וזהו האדיר מוהר"ר זליג ראובן בענגיס זצ"ל אמר דיש גם לאסור מלהשתמש בחשמל בשבת משום דמסייע ירי עוברי עבירה דבזה שמשמשים בחשמל בשבת יש להם הרוחה ורפח"ח

הגאון ר' צבי פסח פרנק זצ"ל שו"ת הר צבי

צבי

הלכות שבת

הר

קפו

סימן קפ

שמוש בחשמל המיוצר בשבת ע"י ישראל

ע"ד שאלתכם אם מותר לכם להשתמש באור החשמל בשב"ק כיון שהעבודה נעשית גם בשבת ע"י יהודים ובשביל הצורך היהודי.

הנהגה לכאורה הדין מבואר בגמ' ובפוסקים דישאל העושה מלאכה בשבת בודון אסור לו ליהנות מאותה מלאכה לעולם וגם לשאר ישראל אסור ליהנות עד מוצש"ק.

אך יש לעיין בגמ' אם יש כאן מלאכת עבודה בש"ק, דלפי ששמעתי נסתדר עבודת החשמל במח"ק בדרך זה:

בהתנהגות נמשכת עבודת המכונה שמונה שעות בכל יום, היינו קודם שקיעת החמה בערך ג' שעות נפתחת עבודת המכונה ועובדת בלי הפסק עד תום חמש שעות משעות הלילה, כשנפתחת המכונה תיכף מתחלת העבודה וידי אדם מסולקות מכונה לגמרי והעבודה נמשכת מאליה בלי שום תנועת אדם. וא"כ, לענין השמוש באור החשמל בליל ש"ק אין כאן נהגה ממלאכת ש"ק כלל ועיקר, וכדקיי"ל באו"ח (סימן רנב) דמותר להתחיל במלאכה בע"ש סמוך לחשיכה אע"פ שאינו יכול לגומרה מבעוד יום והיא נגמרת מאליה בשבת, ואף דלכאורה נראה דתחנת החשמל לא גרע מרחיים של מים, דאמרינן בגמ' דאסור ליתן חטים אף בע"ש שיהו נטחנין בש"ק ואמר רבה דרחיים שאני משום דמשמעת קול ופירש"י דאויטא מילתא ואיכא זילתא דשבת, הא מבואר דרוב הראשונים וכן הכריע מרן להלכה בשו"ע שם דגם ברחיים של מים מותר דקיי"ל כרב יוסף אולם הרמ"א מביא דיש אוסרין ברחיים ובכ"מ שיש לחוש להשמעת קול, אך גם הוא מסיק דהכי נהוג לכתחלה, מיהו במקום פסידא יש להקל, ולכן נראה לומר דגם הוא לא החמיר אלא שלא לעשות כן לכתחלה אבל לאסור מלהשתמש בו לא מציינו שהחמירו, ונמצא דמצד האיסור שלא ליהנות ממלאכת שבת אין מקום לאסור בגמ', דאין בזה שום מלאכת שבת. (דמכיוון דאיכא הרבה ראשונים שמתירין אף לכתחלה, לכן גם לדין שאנו חוששין לשיטת האוסרין אין לאסור בדיעבד וכמו שכתב המג"א בכה"ג בסימן רנ"ד ס"ק יא ובסימן שכג ס"ק יא). אמנם יש לדון מצד אחר בנוגע לשרייתא דהא מילתא, דמכיוון שקודם חצות הלילה דרכן להפסיק את העבודה ולסגור את המכונה, א"כ יש כאן מלאכת כבוי בשבת, ואף דהישראל אינו נהנה הנאת גופו ממלאכה זו ואינו דומה למדליק לו את הנר, עכ"ז יש לדון דבמה שהישראל פותח את חוטי החשמל הנמשכים לתוך ביתו אף שהוא פותחן ומדליקן מבעוד יום, מ"מ הרי הוא גורם שהפועל העובד הסוגר את המכונה יבוא ע"י למלאכת הכיבוי בשבת שאלמלא לא היה זה פותח לא היה זה בכלל מכבה, וא"כ ליתר מצד לפני עור. אך כד נעיינן מלאכת הפועל הוא הכל פעולה אחת, בין אם יפתח הלה את חוטי החשמל או לא ובכל"ה הוא מכבה בפעולתו כי הלא יש גם גוים שמשתמשים באור החשמל, ורק דיש לדון בריבוי שיעורין,

ע"י בתחילת קונטרס זה שהובא מספרו של הרב דרזי שהיוס ידוע שעושים מלאכות כל השבת ואף כלילה. וכ"כ חברת החשמל דעלמס בדוחו"ת "מעשה ייחור החשמל הינו מחייב ומפסק, ואינו נעלם לרגע. מאות עושים במלאכה, וכל חידושי הטכנולוגיה והמערכות הממוחשבות אינם מפנים את ידיהם וכו' לרגע". וכן ע"י בסוף הר צבי בחלק הזה בהערות הר"י קד"ה שכתב העיר כו.

דע"י ריבוי המשתמשים מתרבה מלאכת הכיבוי. ויש לעיין אם שייך לפני עור בריבוי שיעורין, דלכאורה מאן דלא ס"ל כצנעין משמע דליכא לפני עור. אבל יש ראשונים דס"ל דריבוי בשיעורין אינו אלא דרבנן וכיבוי זה אינו מלאכה דאורייתא, לפ"מ דקיי"ל משאצ"ג פטור, ובגמ' יש לדון עוד דאינו אלא גרם כיבוי ולכן אין לאסור את פתיחת החוט מבעוד יום משום שלא יבוא זה לריבוי מלאכת הכבוי. הנה כ"ז הוא לענין אי מותר להשתמש בנר זה בליל ש"ק, משא"כ במוצש"ק הרי אנו באין לדין נר שהדליקו ישראל בשבת ובעכו"ם בכה"ג אסור למוצש"ק בכדי שיעשו, אך בישראל לא גורנין לאסור בכדי שיעשו, אבל מ"מ הא כתב המג"א (סימן שיח) דלמי שנעשה בשבילו יש לו דין דהעושה מלאכה בעצמו דנאסר עולמית ליהנות ממלאכה זו, וא"כ לכאורה במוצש"ק יהא חמור מליל ש"ק בטבריא דאיכא רוב יהודים, אבל הוא בעצמו הביא שהב"י לא ס"ל כן דלא נאסר למי שנעשה בשבילו וממילא דמותר גם למוצש"ק ומקום יש לעיין דבגמ' דהעובדים המה מומרים לחלול ש"ק ואולי גם לכל התורה, א"כ לחומרא נימא דחשיבי כאינם בני ברית ודינם כנכרים ליאסר למוצש"ק בכדי שיעשו. (והנה הפמ"ג סימן רעו במ"ז ס"ק ה' כתב: מומר הדליק נר בעצמו לצורך ישראל אסור ודאי שמה יאמר לו וכו' אבל כדי שיעשו במוצש"ק, ע"כ. מבואר דמספקא ליה אם יש לאסור בכדי שיעשו במוצש"ק). אך בגמ' אין לנו לדון לענין בכדי שיעשו, דברגע אחד מתפשט האור בכל הבתים ותיכף הוי כשיעור בכדי שיעשה.

שוב מצאתי בח' כתב סופר (או"ח סימן ג) שכתב אבל נראה פשוט דדוקא במי שמבשל במקרה בשביל אחר גם שהוא לדעתו ורצונו לא חיישינן שמה יצוה לאחר, דלא ישמע לו ולא שכיח וכ"כ האי לא קנסו, אבל בגמ' שמבשל הפונדק בקביעות מדי שבת בשבתו לאחרים דמקפדין לאכול מבושל ב"י וזה פרנסתו של פונדק זה תמיד בחול ובשבת בודאי קנסא קנסו רבנן לאלו שנתבשל בשבילם כמו להמבשל עצמו, הגם כי בשביל זה לא יחדלו מלפשוט דהא אוכלים בשבת עצמו, אנו אין לנו אלא קנס חכמים לאסור למבשל במזיד לעולם דה"ה למי שנתבשל בשבילו בידיעתו ולרצונו כנגדו שלנו דשייך שיצוה לו בפ"א דחל עליו קנס חכמים, כנ"ל פשוט.

והנה מלבד שגם דברי הכת"ס הנ"ל הם רק למי שנעשה בידיעתו וברצונו, ובגמ' יש לעיין דזה לא נקרא ברצונו דרצונם של המשתמשים החרדים יותר שיתחילו את החשמל אחרי יציאת השבת דבין כך הם לא נהנים רק במוצש"ק. ויעוין שם בכת"ס ד"ה שלפני זה ע"ד אשר ולקול קולמוסו.

ולענ"ד יש לדון בדבריו, דאפילו לדבריו דבכה"ג שייך הגזירה, מ"מ סוף סוף מתחילה לא גזרו חז"ל בישראל משום דלא שכיחא, וא"כ י"ל דממילא לא נאסר בכה"ג ועיין מג"א (סימן שא) וכו', ולכאורה משמע דבזה"ז דאפשר בלא רחיצה אסור להסתפג, ומיהו י"ל כיון דלא גזרו חכמים שרי. ועוד דמדברי הפמ"ג דנסתפק אי יש

לגזור במומר בכדי שיעשו משמע דעכ"פ לא נאסר עולמית
כמו שעושה מלאכה בעצמו.⁴

ובמקום אחר הארכתי בזה אם בדבר שנתחדש במציאות
עכשיו אבל יש בו אותו הטעם שגזרו חז"ל בדבר
אחר, אי ממילא נכללת בתוך גזירת חז"ל, או נאמר דמ"מ
אין אנו גוזרין גזירות מעצמנו.

***העולה מכל זה, דבין בליל ש"ק ובין במוצש"ק יש לדון**
דאין להחמיר על המשתמשים בבתייהם ליהנות
מאור זה (זולת כשחל יו"ט במוצאי שבת קודש יש להחמיר
שלא להשתמש באור הזה אם נעשה ע"י ישראל בש"ק אדרבה
ע"י גוי יש לאסור וע"י ישראל יש לדון דמותר כיון
דבדידיה ליכא גזירה דבכדי שיעשה).

(יש לעיין אי אסור מטעם מסייע ידי עוברי עבירה ובדברי
הש"ך יר"ד סימן קנא. עיין בת' ב"ש או"ח סימן לח
שמבאר חילוקים דהיכא דהוא מויד ויש ספק אם יעבור
ליכא איסור משום מסייע ידי עוברי עבירה, עיי"ש).

*** המעיין היטב בתשובה זו יראה דהמחבר זצ"ל פתח התשובה לאסור השימוש
בחשמל מצד מעשה שבת. ולא התיר אלא בשעות הראשונות של תחילת השבת
שעדיין לא נעשו מלאכות, דאילו בשבת ביום שהוא לאחר שנעשו מלאכות ע"י
מחללי שבת, אסר כמבואר בתחלת התשובה. ולפי שכבר נתברר שהיום נעשים
פעולות רבות במשך כל השבת וגם בתחילתה [הובא פירוש תהליך הייצור בתחילת
הקונטרס] - א"כ דין תחלת השבת כדין שבת ביום שלא התיר המחבר זצ"ל. וכבר
העיר כן בהערות הרר"י שד"ה שנדפס בסוף הר צבי בחלק הזה.**

הגאון ר' משה שטרן זצ"ל - אב"ד דעברעצין ובירור דעת המהרי"ץ דושינסקי זצ"ל

שו"ת קונטרס עלקטריק באר משה

סימן יב

נשאלתי מה רעתי בענין להשתמש
בעלקטרי הנעשה בשבת ע"י
ישראלים מחללי שבת.

תשובה בודאי ובוראי אסור להשתמש בו.

אין שאלה זו עלי מוטל לברר אלא על גדולי
הרצנים הגאונים דארעא קדישא שיח' וכבר
נדפס בענין זה בס' "חשמל לאור הכלכה" ובס'
"מאורות נחן" דעת גאוני ארצנו לאסור בהחלט.
ולפי השמועה אומרים להחזיר עפ"י הגאון הק'
מהרי"ל דושינסקי אב"ד ירושלים זלוקלכה"ע ע"י
חוספות נר היינו שאם נרות של היתר דולקין
בציהכ"נ שרי להשתמש בתוספות אור עלקטרי
הנפסק ע"י ישראל מחללי שבת, וגם ע"י ילאו לחלוק
וצודאי כדאי הוא הגאון זל"ל הי"ל לסמוך עליו
בשטכד"ח כשא"ל בענין אחר, אם ילא הוראה זו
מפי קדשו, אבל צודאי וצודאי נכון מאוד להחמיר
ולא, להשתמש בהיתרו שפסק רק בשטכד"ח ובפרט
שיש בדבר קידוש השם, לקדושת שבת ברבים כמחאה
נמרצת נגד פרקי עול מחללי השם בפרכסיה, ובי'
הענין יעברו לצנינו לעצדו באמת, ועיין בספרי
קונטרס עלקטריק ח"א (סי' ו' אות י"ז) בענין
להשתמש במקרה בשבת בא"י עיי"ש. ועיין בחשו'
אמרי יושר (ח"צ סי' י"צ) ועתה ראיתי בלא נדברו
(ח"ז סי' כה) שכתב פסקו של הגה"ק אב"ד
ירושלים בעל חשו' מהרי"ץ ועיין מה שבי' עליו. ונחון
מאוד לפיין בספר חזון איש (אר"ח ה' שנת סי'
ל"ח אות ד') כי דבריו דברי אלקים חיים עיי"ש.
ובעזרי"ח ביסוד הדברים כוונתי לדבריו.

****** הנה כבר בירר בספר מאור השבת לר' משה יאדלר שליט"א על מה סמך הגאון מהרי"ץ דושינסקי זצ"ל, וזה אשר העלה לבסוף בחלק
א' סי' י"ח סעיף מ"ז סק"ב "ואחרי כתיבי זאת אמר לי הגה"ח רבי הלל שלזינגר זצ"ל שהיה מחשובי מקורבי הגאון מהרי"ץ
זצ"ל, שההיתר של הגאון מהרי"ץ זצ"ל היה בזמן שהחשמל היה של עכו"ם פה בירושלים ת"ו. וסיפר לי שפעם נסע עם
הגאון מהרי"ץ זצ"ל לתל אביב ובדרך נסיעתם ראה שישראלים עשו והתקינו חוטי חשמל לאיזור, ואמר הגאון זצ"ל בזה"ל
עתה צריך לחשוב מה יהא עם שימוש חשמל בשבת עכ"ד. שוב אמר לי ידידי הרב רמ"י דושינסקי שליט"א נכד מהרי"ץ
זצ"ל שאביו הגרי"מ דושינסקי שליט"א (זצ"ל) אמר לו דעיקר טעמו של המהרי"ץ זצ"ל כי בזמנו היה תחנת החשמל של
גוים עכ"ד. ולדבריהם אין ללמוד כלל מהנהגתו של הגאון זצ"ל ואף לא לענין שעה"ד.
וכן בבטאון "בית יוסף להבה" של חסידות דושינסקיא פרי' בהר תשע"ב פורסם מאמר נרחב בענין החשמל, וזה אשר כתבו שם: "ואכן
שמוע שמענו מפי מרן רביה"ק מהרי"ם זיע"א שאמר כמ"פ לתלמידיו, שהיתירו של מרן מהרי"ץ זיע"א היה דוקא באור
הנדלק ע"י עכו"ם ולא ע"י ישראל, וכן העיד הרה"צ אב"ד קהילתינו ב"ש שליט"א (הובא בספר מאור השבת הנ"ל)
ששמע כנ"ל מפ"ק של מרן מהרי"ם זיע"א, וכן סיפר א' מנכדי מרן מהרי"ם זיע"א, שאמר לו פעם תחת אחת השיחים
היתירו של מרן מהרי"ץ זיע"א היה רק בזמן ששלטה שלטון המנדט בארה"ק ואור העלקטערי נעשה ע"י עכו"ם, אך מעת
שהקימו הציונים את מדינתם בעוה"ר ומאז נעשה מלאכת האלקטערי ע"י זרע ישראל רחמנא לצלן, כבר לא שייך היתירו
של מרן זיע"א ע"י תוספות אור".

קצד

קריינא דאגרתא

קפב

בדבר השתמשות בחשמל המופעל ע"י יהודים בשבת ק'

לשאלתו מה דעת רבינו הגדול החזון איש זצלה"ה בדבר ליהנות מהחשמל בשבת קודש בזמן שיסתדר שיופעל באופן אוטומאטי, הנני מעתיק בזה מפסקי החזון איש שנדפס בסוף ספר מנוחה נכונה, וז"ל "וכמו כן חוב קדוש על כל אחד להזהר ולא להשתמש בחשמל בארצנו הקדושה במקום שמסתפקין בו בחשמל הנעשה ע"י יהודים ואף אם הכל נעשה האוטומאטי, כל זמן שלא תתקן הפרצה שבשביל הכיון השימוש והתיקון משתמשים ביהודים בשבת מחוייבים להנזר מלהשתמש בו" עכ"ל.

ועיקרי הדברים מבוארים בחזון איש סי' ל"ח (במועד) סק"ד וזלה"ק "אם נעשה בתחנת החשמל בשבת ע"י ישראל שאינו משמר שבתו, אסור ליהנות ממנו, ואף אם הוא באופן שיש היתר בשימושו מן הדין, אסור להשתמש בו מפני שיש בשימושו איסור ח"ה שאינו חס לכבוד שמים כיון שהוא שימוש ציבורי והעובד בשבת הוא עושה במרד ר"ל, והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת, ויהא רעוא שישבו בתשובה שלמה במהרה, עכלה"ק (וידוע דעת מרן החזון איש זצ"ל כי גם כיו"ט אין להשתמש בחשמל, וכן נוהגין על פי הוראתו).

והנה כל פעולה שהיא בהמכונות ואכיו"י וכמעט אפילו נגיעה קלה, לא ימלט מחילול שבת קודש דאורייתא ודרבנן (ולבאר הדברים צריך קונטרס גדול ואכ"מ) והיעלה על הדעת שכל הפועלים והמכונאים כולם יהיו בטלים ומבוטלים, שביתין ושביקין כל המעת לעת כולו והמכונות הענקיות כולם יתהלכו בדיוק ובסדר מעת לעת שלם בלא שום תפיסת ידי אדם ובלא שום מעשה כלל וכלל.

והנה גם מלאכות הנעשות בסוף השבת הוא מחמת ההסתפקות שמסתפקים בתחלתו שנשאב מהכח האצור (וידוע דעת מרן החזון איש זצ"ל שיש להזהר גם מלהשתמש במים הבאים מן החוץ בשבת, כיון שמפעל המים פועל בשבת ע"י חשמל וכן כתב מרן זצלה"ה באגרותיו ח"ב).

אמנם אנו מקדמים בכרכה ובשמחה כל צמצום שהוא בחילול שבת קודש, אבל לענין להשתמש בו, דעת מרן זצלה"ה ברורה, שכל עוד שהחשמל בא כולו או מקצתו, במישרים או בעקיפין באיזה צד של חילול שבת קודש, או שמביא לידי חילול שבת קודש אסורה השימוש בו בהחלט.

ומצוה לפרסם דבר זה בין מכיריו וידידיו למען קדושת שבת קודש נשמת חיינו.

והנני דו"ש המצפה לרחמי השי"ת ושיתקבל בכ"א תפלתינו והשב שכינתך וכו' ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים.

יעקב ישראל קניבסקי

**הגאון ר' משה
פיינשטיין זצ"ל
אגרות משה**

משה אורח חיים אגרות רטז

**סימן קכ"ז
(השמיטה)**

**שימוש בחשמל בשבת וחייב הלוי לרחוץ
ידי הכהנים אף בחול**

ח' שבט תשל"ז

מע"כ ידידי ש"ב הרה"ג ר' יעקב אפרים הלוי
לואוויץ שליט"א.

א.

ועתה בדבר שאלותיך בדבר השתמשות בחשמל בשבת
איני רואה חלוק ממש בין השתמשות להאיר
בנרות החשמל ובין המקרר, דאם איכא היתר מחמת
שצריכים לעשות עבודת החשמל בשביל הבתי חולים
לא היה בזה גם איסור דחלול השם, אבל לא מובן
היתר זה דהא אפשר לעשות מכונה קטנה לכל בית
חולים, וגם הא אפשר להשיג על יום השבת נכרים
שיעשו כל העבודות במכונת החשמל הגדולה, וכיון
שאינו בעניני הרפואה ועניני הצלה גופייהו, לא שייך
זה להזריזות לעשות ע"י ישראל גדולים שלכן הרי
אסור לעשות ע"י ישראל וליכא ההיתר כלל. ואם יש
לחוש שהנכרים יקלקלו בכוונה יעמידו שומרים מישראל
עליהו. אבל מה שמשתמשין בהחשמל להמקרר הוא
אולי מצד שהרבה פעמים מתקלקלים האוכלין ולכן כיון
שכל האיסור ליהנות אף ממלאכת ישראל במזיד הוא רק
מדרבנן הקילו בהפ"מ כזה לסמוך על ההיתר דבשביל בתי
החולים אף שאין לסמוך כל כך. וגם זה שלא נתקלקלו
האוכלין מכפי שהיו ולא ניתוסף שום שבת בהו אין זה
הנאה הנאסרת בשביל שמה שלא נתקלקלו היתה לו
ההנאה דמתחלה בפרט שלא בהו מתקלקלין וזהו
טעם גדול לע"ד.

מבואר בתשובה זו שאינו רואה היתר ברור להקל להשתמש בחשמל בש"ק. ויש להעיר דמה שכתב
האג"מ בחלק ד' סי' ס"ד שיש ספק ספיקא אם עשו מלאכה בחברת החשמל אינו נוגע להיום, דכבר
נתפרסם ע"י הרב יצחק דרזי בשבות יצחק [הובא בקונטרס זה] שחברת החשמל עושה 150 פעולות כל
יום ביצירת החשמל ואף בשבת, ואינו ספק אלא דבר הקבוע בכל יום ויום. וכן לפני זמן מה (בשונה
מהעבר), הודו מנהלי החברה בד"ז? כמו שהבאנו לעיל מדוחו"ת חברת החשמל. ועוד שם באג"מ הסתמך
על מה שרק מיעוט גדולי תורה ויראה נזהרין בזה. אולם לע"ע כארבעים אלף בתי אב בא"י משתמשים
בחשמל כשר בשבתות ויו"ט ובתוכם גדולי התורה וראשי ישיבות. ובעצם המנהג שעליו שמע בשמותו
בארה"ב צריך בדיקה, מאחר שהרבה מורי הוראה שעל פיהם הקילו, הסתמכו על הידיעה שהיתה בידם
שאופן הייצור הינו אוטומטי לחלוטין ואין שם אלא תיקונים במקרה של תקלה (וכעין שכתב האג"מ
שם). וכבר נודע על כמה מורי הוראה מגדולי פוסקי זמננו, שחזרו בהם מהיתרם אחר שנודעה להם
האמת המרה שהייצור נעשה ע"י פעולות רבות של חילול שבת, ושמוסיפים הרבה מאד בייצור עבור
הבריאים שמבקשים להשתמש. ומש"כ שגם אם יתקנו יהיה ע"י גוים, ג"כ אינו נוגע להיום שכל עובדי
התחנה העוסקים בייצור הם יהודים. ויעו' באג"מ סוף חלק ה' שכתב בתשובה לשאל את הגרשז"א על
נד"ד, והובא דעתו לקמן שהורה להצטרף לגנרטור יעו"ש.

הגאון ר' בן ציון אבא שאול זצ"ל

הנה מקובל בפי כמה מתלמידי הגאון רב"צ אבא שאול זצ"ל שהיה משתמש בחשמל בש"ק. אלא שטעם התירו לא ידוע כ"כ, ובסמוך נבאר בקצרה על מה סמך והאם נוגע להיום.

בשיחה שערכנו (כסלו תשע"ב) עם בנו הגאון ר' אליהו אבא שאול שליט"א ראש ישיבת אור לציון, סיפר שאביו לאחר נישואיו היה נמנע הרבה שנים משימוש בחשמל בשבת. והיה זמן שנסע לתחנות כח שבאשדוד ות"א ונפגש ג"כ עם מהנדס החשמל הארצי ובדק אופן ייצור החשמל. וכן היו לו כמה שאלות לגבי אופני הייצור וענה לו המהנדס בכתב. ואז עשה לעצמו התרה והתחיל להשתמש בחשמל בשבת. ומה שהתחדש לו בביקורו בתחנות הכח והמפגש עם המהנדס, כנראה הענין שנעשה הכל באופן אוטומטי ללא מגע אדם וע"כ לא היה בזה משום מעשה שבת. נכון להיום וכן לפני זמן כבר שמענו בשם הגרי"ש אלישיב שהמצב עכשיו נהיה גרוע יותר, ואינני יודע אם אפשר להשליך הנהגתו על מה שקורה היום בחברת החשמל. ע"כ מדברי בנו הרב אליהו אבא שאול שליט"א^א.

וכן באור לציון פרק לו עמ' רס מבואר שראה תחנת כח שהיה מופעל ע"י "שמן" [הנקרא מזוט] ולא הוצרכו לפעולות אדם בייצור אלא במקרה של תקלה וכדו'. וז"ל שם "דהנה יצירת החשמל כך היא, השמן המגיע מן האניה לתחנת הכוח נאגר במיכלים, ואח"כ נשאב במשאבה חשמלית למקום התנור, ושם בוער ומתכלה, וע"י החום מתחממים המים הנמצאים שם, והמים הופכים לקיטור המניע בכוחו את הטורבינה שממנה נוצר זרם החשמל", ע"כ. אך היום כשישים אחוז מתוצרת החשמל נעשה בתחנות כח המופעלים ע"י פחם ובכל שעות היום עורמים וטוחנים, ומעבירים הפחם למבערים ע"י טרקטורים וכמו שכתבו בדוחו"ת שלהם. ואין לומר שא"כ יבקשו לקבל חשמל מאותם תחנות הפועלים אוטומטי ע"י מזוט, כי כל החשמל המיוצר מגיע ומעורב במרכזיה אחת ומשם מנווט לכל חלקי הארץ, ונהנים כולם ביחד מכל החשמל הנעשה בתחנות השונות.

וכן בקובץ "אור תורה" ממנחם-אב תשמ"ה עמ' תרי מאמרו של ר' יהודה ברכה שליט"א כ' וז"ל "ואעידה נאמנה שכן שמעתי מעדים נאמנים בשמו של הגאון החסיד ר' בן ציון אבא שאול שליט"א ששבת בחברת החשמל באשדוד והתאמת לו שהכל אוטומט, ומאז ביקורו שם הפסיק להחמיר בענין החשמל וכן מורה ובא לרבים".

עוד אמר לנו ת"ח בירושלים שהיה ממקורביו של הגרב"צ, שעיקר טעם ההיתר שאומרים שעל פיו התיר היה מחמת שנעשה הכל אוטומטי.

← ולהנ"ל אין ללמוד כלל מהנהגת הגרב"צ זצ"ל לגבי אופן הייצור היום, והשמועה הידועה היא שהתיר משום שהייצור נעשה באופן אוטומטי. ואדרבה בתחילה לא היה משתמש אף שהיו קיימים טעמים אחרים שמורגלים בפי העולם כגון פיקו"נ, ורק אחר הבירור המציאותי שהכל נעשה באופן אוטומטי היקל להשתמש. וכאמור גם בנו שליט"א ציין שאין ללמוד מיניה לגבי אופן הייצור היום.

ושוב שאלנו קמיה הגאון הרב שלמה זעפראני שליט"א (אשר עבר ביחד עם עוד ת"ח כמה פעמים על פסקי ההלכה שבאור לציון לפני הגאון זצ"ל וערכו וכתבו הדברים מפיו) מה הייתה דעת הגאון רב"צ אבא שאול זצ"ל בענין, והשיב ששמע ממנו שאינו מתיר.

^א וכבר הבאנו לעיל כמה פעמים ציטוטים מדוחו"ת חברת החשמל שכתבו להדיא שעושים מלאכות רבות בייצור החשמל. וכן לאחרונה ביקרנו בתחנת הכח בחדרה, ונאמר לנו ע"י עובדי החברה שהמלאכות בשבת הן כביום חול חוץ מפריקת הפחם מהאווניה והובלתו אל שדה הפחם.

חלק ג'

צ

מכתבים ומאמרים

ריט

בענין השתמשות בחשמל בשב"ק ובענין למנות את ישראל

בס"ד י"ז אייר תשל"ב

להשואל... שיחי

בענין ששאל אם להשתמש בחשמל אף שבמקום מגורו משתמשים, פשוט שאין להסתכל על הסביבה ואין לך עון יותר מחילול השם, וכבר הורה זקן בעל החזו"א זצ"ל כידוע.

ובענין למנות את ישראל שרוצים השלטונות לפקוד את אזרחי הישוב, פשוט שאין לעשות ויתורים בענין זה כי יש בזה חשש איסור דאורייתא כמפורש בגמ' יומא ובהרמב"ם פ"ד מתמידין ומוספין ע"ש.

ואשאר בברכה מרובה המוקירו

אלעזר מנחם מן שך

סיפר הג"ר נתן חיים אינפלד שליט"א ראש ישיבת "באר שבע" בעמה"ס "מנחת נתן" ו"שיחות חיים", שדעת מרן הגראמ"מ שך זצ"ל שאסור להשתמש בחשמל בשבת ושכך נהגו כל גדולי עולם וגם בישיבות הליטאיות תמיד נהגו כך, וא"ל שתדע לך מרן החזו"א זללה"ה אחז שיש לעשות עמם מלחמה כי הם עושים בדווקא לחלל שבת וכהיום רואים את זה ברור שאפילו שיש מהנדסים שיש להם תכניות ברורות שהכל יהי' אוטומטי, הם אינם מסכימים לזה ולא עוד אלא שהם מפרסמים שהם משתדלים שיהי' מה שפחות חילול שבת ובפועל זה להיפך שמשלמים שכר כפול לעובדים בשבת, ועוד שאפשר ע"י גויים, וסיפר לי ששיבת פוניבז' היא א' הישיבות הראשונות שסידרו לעצמם גנרטור פרטי.

הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

Rabbi Shmuel Auerbach
Jerusalem

שמואל אויערבאך
פּעיה"ק ירושלים תובב"א

בית דרשנים אבד חסדן של יין בלע

ב"ה ירושלים יום ראשון כג ניסן תשע"ב

הנני גם אני בעניי בענין שמוש בחשמל בשבת בזמננו, אשר יש בזה שאלות חמורות של נהנה ממעשה שבת ואיסור לפנ"ע וכו', ובדאי דצריך להמנע מכל שמוש בחשמל בשבת קדש קדשים כנ"ל, וכידוע שכן היה דעת אאמו"ר גאון ישראל זלל"ה שלא ליהנות מהחשמל בש"ק וכלשונו אשר זה "אש זרה אשר לא ציוה ד"י ד' ישמרנו.

(נדפס בספר 'החשמל בשבת בזמנינו' לר' ישראל מאיר מורגנשטרן שליט"א)

**מתוך הקדמת בני הגאון רש"ז אויערבאך זצ"ל בספר
מאורי אש השלם**

מאורי אש השלם

16

והנה בענין השימוש בחשמל בשבת הננו לציין כי מאותו יום ממש שיצור החשמל בירושלם עבר לידי ישראל, הפסיק אבינו גאון ישראל זללה"ה להשתמש במאור החשמל בשבת, והיה כנראה הראשון ממש בשבת הראשון שהפסיק להשתמש במאור החשמל ורבים וחשובים עמדו ותמהו כי לא קלמו ולא ידעו פשר הדבר.

יש לנו לתלות שנעשה בהיתר דאין לנו להחמיר כיון דלא שייך כלל הכא טעמא דדבר שיש לו מתירין.

גם חושבני שבאותם הדברים שצריכים לעשותם דוקא ע"י נכרי אם הנהלת המפעל תשמע להוראות הרבנים ותתן צו לעובדי התחנה לעשות אותן הפעולות ע"י נכרי, אפשר שאף אם ח"ו ימצא שם ישראל עבריין שיעשה מרצונו הרע את כל אותם העבודות, אפי"ה לאו כל כמיניה לאסור אותנו בהנאה כיון שדבר זה היה עומד בלא"ה להעשות ע"י נכרי באופן המותר, (וכן אותם הדברים שהתרגלו לעשות דוקא כלאחר יד ועבר ועשה כדרכו נראה שיכול לאסור בכך רק את עצמו ולא לאחרים), ופשוט הוא בעיני שאם אחד אמר לחברו לברור לו אוכל מתוך פסולת ושכח או אפי"ה הזיד וביירר פסולת מן האוכל, דמ"מ אין האוכל נאסר משום כך (ומה שהפרמ"ג בריש סי' שיי"ט אוסר הוא דוקא בבורר מפירותיו ולא בשל אחרים וצ"ע). ועכ"פ בכה"ג שאנו מסופקים אם נעשה ע"י ישראל או ע"י עכו"ם, נראה דכמו שכתב הפרמ"ג בא"א שיי"ח סק"י דכל שיש ספק פלוגתא אם חשיב בישול או לא אמרין לענין דיעבד ספק דרבנן לקולא, כ"ש כאן שהספק הוא במציאות וגם

סוף דבר נלענ"ד דכיון שלצרנו הגדול כבר הוחזקו בתחנת הכח (שבעיה"ק ירושלם) לעשות גם בשבת את המלאכות ע"י ישראל, לכן אין לסמוך על פטומי מילי בעלמא עד שיודע לנו בבירור גמור שניתן צו מאת ההנהלה להתנהג בשבתות וימים טובים כדת של תורה עפ"י הוראת הרבנים. ואף שבארנו דאפשר שמעיקר הדין אין לאסור ליהנות מהחשמל בשבת אף אם נעשה ח"ו ע"י ישראל, מ"מ יש לדעת שע"י השימוש שאנו משתמשים בשבת בחשמל הננו גורמים שיכופו שם את הפועלים לחלל שבת. וכמה מכוער הוא להתענג בשבת באש זרה אשר לא צוה ד' וכ"ש לכבד את מקדשי ד' אלו בתי כנסיות ומדרשות באורים שהם חשך ולא אור, וחובה גדולה מוטלת על עיני העדה להאיר את ההולכים בחשך ללכת באור ד' והיה לנו לאור עולם.

תמצות מספר "החשמל בשבת בזמנינו" להרי"מ מורגנשטרן שליט"א

מדברי הגרשז"א בתשובתו יש ללמוד לצורת ייצור החשמל בזמנינו בכמה פרטים:

א. מבואר בדבריו באות א' שמן הדין ודאי פשוט שאסור ליהנות מייצור החשמל הנעשה בשבת, ואף אם נעשה ע"י נכרים בעיר שרובה נכרים מסתבר לאסור בהנאה, וכל דבריו באות ב' לא באו אלא ללמד זכות.

ב. כמפורש בדבריו (עי' הערה יג) אין היתר ליהנות כשצריכים להוסיף בהבערה כמה וכמה פעמים, כיון שזה רק מחמת צריכת הבריאים. (ומפורש כן בדבריו גם באות ב' כשבא ללמד זכות על המנהג להקל, אעפ"כ לזה לא מצד צד היתר).

ג. מבואר בדבריו כמה פעמים שעיקר יסודו בהצעת ההיתר ללמד זכות על המנהג להקל משום שבנד"ד הכל מוכן מערב שבת ובשבת רק מוסיפים דלק ויתכן שאין ריבוי בשיעורים במלאכת הבערה, אך זה היה בזמנו שהופעלו הגנרטורים מערב שבת ורק הוסיפו דלק בשבת, אך בימינו שנעשים כמה וכמה מלאכות לצורך ייצור החשמל, כגון מלאכת טוחן בטחינת הפחם, מלאכת מבשל בבישול המים למערכת הקיטור² ובקירור הדודים, מכבה (דרבנן) בכיבוי מבערים לפי הצורך כדי למנוע מתח גבוה מידי. וכיון שבבישול וטחינה ודאי יש ריבוי בשיעורים וגם בטחינה יש ריבוי במלאכה, הרי שאין שייך כלל ההיתר של 'ריבוי בשיעורים' בהבערה.

ד. גם במלאכת הבערה הגרשז"א זצ"ל במקו"א נסתפק אם שייך בנד"ד 'ריבוי בשיעורים', עיי"ש בתשו' בד"ה מאידך גיסא.

ה. בתשובת הגרשז"א זצ"ל לר' גרשון לפידות, נד' בספר מאורי אש השלם (ח"ב עמ' תמד) כתב: "ומיהו להשתמש בכל שבתות השנה דאם היינו יודעים שצריכים להוסיף בשבת דלק היינו צריכים ודאי לאסור מכמה טעמים, אך הואיל ונתפרסם³ שהכל נעשה מאיליו ואין לעשות שם מעשה בשבת כי אם פיקוח גרידא, אשר על כן על המקילים בזה יש להם על מה לסמוך, והמחמיר בזה תבוא עליו ברכה".

² התשובות הללו נדפסו בשנת תש"ח, והוא מתוך ידיעת המציאות שהכל נעשה מאיליו ויש שם רק פיקוח כמבואר בתשובה זו שנדפסה במנחת שלמה. וכן מוכח בתשובה השניה המובאת באות ה'. אמנם בסוף ימיו כשנדעה לו המציאות הורה להתחבר לגנרטור ע"י שבו"י ח"ו, וכן במאמר שהובא בעמ' הבא.

³ אמנם יש לדון בזה אם נחשב בישול כיון שהמים חוזרים אחרי 'המעבה' למקומם הראשון, ויתכן שאין בישול אחר בישול. אך יתכן גם שמים אלו לאחר שהפכו לגז בשעת הקיטור, כששבים אח"כ למצב של מים 'פנים חדשות באו לכאן' ונחשב בישול אחר בישול, וצ"ע.

השוואת המציאות עליה כ' מרן הגרשז"א זצוק"ל בתשובתו למציאות הקיימת היום

כ' הגרשז"א ח"ג סי' כד וז"ל "והן אמנם דהא דהשוחרט לחולה בשבת מותר לבריא הוא דוקא לאחר שהחולה כבר אכל כל צרכו והותר, אבל אם יש ספק דע"י זה שיאכל גם הבריא יהיה צורך לשחוט עוד פעם עבור החולה ודאי אסור לבריא לאכול (חושבני וכו') היינו מפני שעושה מעשה בשבת לאכול מדבר שלא נעשה כלל עבורו וכו'".

ביאור הנושא: שלמרות שהשוחרט לחולה מותר לבריא לאכול, היינו דוקא לאכול את מה שנשאר לאחר שסיים החולה לאכול אבל ודאי אסור לבריא לאכול לפני שהחולה סיים את אכילתו על סמך שאח"כ ישחוט לחולה מחדש והשחיטה תהיה בהיתר גמור שהרי זה פיקוח נפש, והסיבה לאסור משום שהבריא עושה מעשה לאכול מדבר שלא נעשה עבורו.

וטעם האיסור מבואר בהמשך דבריו משום שעובר באיסור דרבנן שגורם לדיחוי שבת שע"י אכילתו יצטרך לדחות את השבת ולשחוט בהיתר של פקו"נ, ואעפ"כ מצדד להקל בזה ואין לאסור על הבריא מלצרוך חשמל אע"פ שע"י צריכת הבריא יגרם דיחוי שבת למען פעולת היצור בשבת עבור החולים. ומסביר את חילוקו משום שבנד"ד מעשה הבריא בלחיצת מתג החשמל נעשה רק בערב שבת.

אמנם הגרשז"א הגביל מאד היתר זה שרק בהצטרף כמה פרטים אפשר שיש להקל, והם:

- א. וזה לשונו "הכל נעשה מער"ש **אפשר דשרי**".
- ב. וזה לשונו "אפשר שהוספת הנפט חשיב רק גרמא דמיתסר רק מדרבנן".
- ג. וזה לשונו "שמוסיף גם עבור כל העיר שפיר חשיב כח שני".
- ד. וזה לשונו "בכה"ג דאפשר שהמלאכות תעשינה ע"י נכרים".
- ה. וזה לשונו "עיקר האיסור וכו' מדרבנן".
- ו. וזה לשונו "בכה"ג דאיכא נמי למיתלי שלא יבוא לידי כך שפיר מותר".
- ז. וזה לשונו "ומה שצריכים וכו' ג"כ יצטרכו להוסיף מפני החולים" ובהמשך דבריו "משא"כ הכא וכו' אין אנו גורמים כלל לעשות שום מלאכה".

סיכום דבריו שרק כשהפעולות שנעשות בשבת עבור הבריא הם פעולות דרבנן או בכח שני וגם אם יתכן שיהיו בכח ראשון אבל רק אם "אפשר שיעשו ע"י נכרים" אזי גם אם בסוף נעשו ע"י יהודים אבל מכיון שמתחילה היה בידינו לתלות שלא יבוא לידי כך אז שפיר מותר.

והשתא נחזי לדידן, דבביקורינו בחברת החשמל בחדרה ראינו שאין לדברים הנ"ל קירבה לנעשה בייצור החשמל היום והפרטים השתנו.

א. במש"כ באות ב' וג', היום הייצור ברובו לא ע"י נפט אלא ע"י פחם ולחיצת כפתורים בחדר בקרה. לא רק בשביל תיקונים אלא בשביל החזקת הפעילות השוטפת, והפעולות הם במלאכות דאורייתא כגון בישול המים הדלקת מבערים וכו' בפעולות ישירות ולא בגרמא.

וכמו"כ הטענת הפחם נעשית בצורה רצופה או כמעט רצופה וממילא רוב מההטענה והטחינה והמשך המלאכות עד לסיום הייצור נעשה משום שימוש הבריא בלבד כמו שציין הגרשז"א בסוגריים בדבריו וז"ל "אולם יתכן וכו' ואז עיקר ההוספה נעשה רק מפני שגם הבריאם השתמשו קודם" ע"כ. ויש לידע שהיום אינו רק "יתכן" אלא ממש כן הוא שהטרקטורים מכניסים כמות ועוד כמות בתוך בור בקוטר של מטר על מטר וכן בלחיצת הכפתורים של הבערת הדודים וכו'.

ב. כיום אינו "אפשר" שהמלאכות יעשו ע"י נכרים אלא אדרבה נעשים אך ורק ע"י יהודים. וכשדברנו שם עם מנהל חדר הבקרה (לשעבר) שיעבדו פועלים זרים בטרקטורים, דחה דברינו בתירוצים [ולמעשה אמר שהעובדים החילוניים נלחמים מלחמות גדולות מי יעבוד בשבת מכיון שמקבלים משכורת של עוד מאתיים אחוז רח"ל] ומאן דכר שמיא העסקת עובדים גוים בחדר בקרה.

ג. במש"כ באות ו', כיום אין צד למיתלי שלא יבואו לידי כך, כי זה היה רק אז בצורת הייצור שמתאר אולם היום הצורה של הפעילות המינימלית והשוטפת היא ע"י הוספה קבועה של פחמים ועוד מלאכות. וכמו"כ שליטה קבועה ומלאה ג"כ ע"י לחיצת הכפתורים בחדרי הבקרה (ועד כדי כך אמר לנו שם האחראי שאם העובד שבחדר הבקרה יירדם לשתי דקות יחידת הייצור תפסיק. והנראה שאמר בגוזמא אבל כנ"ל מדובר בשליטה קבועה לייצור ולא רק לתיקונים והשגחה).

ד. ע"ע בסוף הד"ה במש"כ גבי הוספת עוד מכונה קודם צאה"כ, כיום התפעול הוא לא הוספת מכונה המופעלת ע"י מיכל שמן אלא אותו מכשור פועל בצורה של ייצור זרם חזק או חלש (בכמות) התלוי בפעילות

הטענת הפחם וחום הדודים ע"י הבערות ופעולות רבות נוספות (המסתכמים בלחיצת מחשב) וממילא כל עלייה מסוימת של צריכה מגבירה את פעילות הייצור וגם אם לא לאותו רגע אבל עד קודם צאה"כ ודאי פעולות רבות בלי סוף היו נמנעים ע"י המנעות צריכת שומרי השבת הבריאים.

העולה מהנ"ל: כי פעולה הנעשית לצורך הבריאה אף מער"ש (ולא מבעיא בשבת) הגורמת שיצטרכו לעשות מלאכה דאורייתא בשבת אף אם אותה מלאכה תעשה בהיתר גמור לצורך פיקו"נ ואף אם יהיה מותר להנות גם לבריאה ממלאכה זו מצד מעשה שבת אעפ"כ אסור לבריאה לעשות את אותה פעולה מער"ש וכ"ש בשבת. וע"ז כ' הגרשז"א וז"ל "אבל אם יש ספק דע"ז שיוכל גם הבריאה יהיה צורך לשחוט עוד פעם עבור החולה ודאי אסור לבריאה לאכול" וכ"ש בנד"ד שזה ודאי כנ"ל ולא ספק.

ומש"כ בסיבת האיסור וז"ל "היינו מפני שעושה מעשה בשבת לאכול מדבר שלא נעשה כלל עבורו" ע"כ. בזה מבואר דאין לאסור לצורך חשמל בער"ש משום שמכלה את הפחם המוכן בער"ש, מכיון שפחם זה שהבריאה צורך מיועד עבור הבריאים, משא"כ הפחם המוכן מכניסת שבת ואילך מכיון שעבור הבריאים בלבד אסור לייצר ממילא הפחם מוכן רק עבור החולים ולכך שייך אז לאסור על הבריאה לצורך חשמל כשע"י צריכתו יצטרכו להוסיף עבור החולים ואף אם ההוספה תהיה בהיתר והיינו משום שגורם דחיית שבת.

ועוד שם כ' בסוף התשובה בד"ה גם חושבני וז"ל "כיון שדבר זה היה עומד בלא"ה להעשות ע"י נכרי באופן המותר" ע"כ. הרי לך שכל הצידוד לקולא אינו שייך היום כשאנו יודעים מראש שהייצור נעשה אך ורק ע"י יהודים וע"י פעולות אסורות כגון פעולות של חסכון שאיסורן מדאורייתא או עכ"פ מדרבנן ואפי" שאר כל הפעולות אסורות מדרבנן, מכיון שהם מכוונים לאיסור בפעולות. ולדינא נקטו שלשת עמודי ההוראה הרי"ף הרמב"ם והרא"ש שכונה לאיסור הוי איסור מדרבנן (ע"י יומא פד: ואע"ג דקא וכו'). וכן נקט השו"ע ס"י שכן סייג עי"ש מ"ב ושעה"צ אות יז.

ובנד"ד חמיר טפי דשם מיירי שעוסק בפיקו"נ אלא שאנו מזהירים אותו שלא יכוון גם לדבר האסור אבל כשעוסק באיסור ורק עלה במעשהו פיקו"נ, הרמב"ם כ' בפ"ב הל"ז שפטור והעירו הלח"מ והאו"ש דפטור אבל אסור מדרבנן, וסיים שם האו"ש דלוקה מכת מרדות אף שעלה בידו הצלת נפשות, וכמו בנדרים שהפר לה בעלה והיא לא ידעה שמלקין אותה. וה"נ בנד"ד עסוקים הם בעבודתם בשבת כבחול עבור בצע כסף ומטרתם לספק חשמל עבור כל דורש שהם רובא דרובא שהם הבריאים.

ויתירה מזו שאנו יודעים זאת מראש ואין לך שותפות יותר מזו ש"אנו נצרך ואתם תייצרו" למרות שאנו לא מסכימים לצורת הייצור, כיון שלמעשה אנו מודעים מתחילה שזה הצורה שהם מסכימים לשווק לנו את מבוקשינו.

יש לשים לב "שדבר העומד להעשות בהיתר" שהזכיר הגרשז"א אין הכוונה שיש אפשרות לעשותו בהיתר ולמעשה הוא לא עומד לפי התקנון והתכנון להעשות כך, כי בזוה מצב אדרבה זה לא סיבה להיתר אלא סיבה לאיסור דכיון שישנה אפשרות בהיתר נמצא שהעשיה לכתחילה באיסור לא נחשבת בכלל לפיקו"נ.

אלא "שעומד להעשות בהיתר" היינו שבאמת התכנון מראש הוא על בסיס ועל סמך שזה יעשה בהיתר, ע"ז כ' הגרשז"א שגם אם בסוף יעשה באיסור לאו כל כמיניה לאסור אותנו בהנאה. ובנד"ד כואב לכתוב שכיום התכנון מראש הוא באיסור ע"י פעולות חסכון וכדו', ולא שייך להיתר מצד שהם הפושעים כיון שמראש מודיעים לנו שהמעוניין לקנות חשמל זה אופן הייצור שלהם וזהו הצורה שהם ימלאו את מבוקשינו. וממילא הצורך חשמל הרי מכין לעצמו נר שמעיקרא הוא נר באיסור דהיינו נר שממנה אחראים על אותו הנר שהם אחראים פושעים וגם אם בליבו אינו מסכים לזה. ולא דמי כלל לנר של היתר שהגיע פושע שכיבהו והדליקו בחזרה שדוקא בזה כ' הגרשז"א שלא קנסינן ליה כיון שהנר הוא פרטי ומראש היה עומד להמשיך להאיר בהיתר והפושע בא וחדש מצב ללא קשר למדליק.

ויש לציין שתשובה זו נכתבה בשנת תש"ח ומאז נשתנו הרבה פרטים.

ואחר שפתחנו קצת את הנושא, כאן המקום לציין דעת הגרשז"א לגבי רופא בשבת במקום פיקו"נ (בשש"כ פל"ב הערה קכה) "ושמעתי מהגרשז"א אויערבך זצ"ל, דנראה דעדיף טפי לעשות המלאכה ע"י שומר מצוות שכוונתו למצוה, כי ע"י עברייני אשר כוונתו רק עבור בצע כסף, אע"ג דקעביד מצוה, מ"מ הו"ל כנתכוין לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה דמבואר בקידושין לב. תוד"ה דמחיל, דגם ע"ז יש משום לפני עור, וגם אפשר דבנ"ד גרע טפי, כיון שבאמת יש כאן חילול שבת, ויתכן דאינה נדחית אלא אם כוונתו להצלה ולא עבור תשלום, וראה גם בספר בית הלוי עה"ת פרשת שמות על הפסוק וירא אלוקים את בני ישראל".

ולשון בית הלוי פ"ב שמות פ"ב "ומזה יצא דמי שהוא פרוץ באחת ממצות ה', אף על גב דלפעמים נתרשש לו אונס שלא יכול לקיימה מ"מ לא מקרי אונס, וכמו בשמירת שבת וכדומה דלפעמים אנוס הוא לעשות מלאכה או עבור חולה ר"ל וכדומה מ"מ לא מקרי אונס רק לאותם שהיו שומרים אותו אם לא היה האונס, אבל המחלל שבת כשאנו אנוס, גם במלאכה שהוא אנוס מקרי מחלל, וכן הוא בכל האיסורים".

דבר הצורך להצטרף לגנרטור שבת

כאשר התעוררה בעבר שאלת השימוש בחשמל בארץ ישראל, הנידון היה אם קיים היתר להשתמש בחשמל שייצורו נצרך לצרכי פיקוח נפש, דאמנם בגלל תוספת צריכת הבריאים נעשות פעולות איסור נוספות, מ"מ בשעה שגוברת הצריכה בגלל הבריאים, אם לא יוסיפו בייצור תפסיק המערכת לעבוד ולא יהא חשמל גם לחולים, ונמצא שאם היה העובד שואל אם מותר לו להוסיף עתה, היו מורים לו להוסיף.

ומטעם זה כתב הגרש"ז אויערבך זצ"ל דאפשר שמעיקר הדין אין לאסור ליהנות מהחשמל בשבת אף אם נעשה ח"ו ע"י ישראל. (הדברים נכתבו לפני כחמישים שנה ולפי המציאות שהיתה אז, ונדפסו במנחת שלמה ח"ב).

ובשו"ת אגרו"מ אוה"ח ח"ד סי' קכ"ז כתב דלא מובן ההיתר של בתי חולים דהא אפשר לעשות מכונה קטנה לכל בית חולים וכו' וגם איני רואה חלוק ממש בין השתמשות להאיר ובין המקרר, ומכל מקום נתן טעם לדברי החולקים שמקילים במקרר וליה לא ס"ל כמבואר בדבריו שם ובסי' ס"ד ובחלק ה' בסופו.

ועיי"ש בסי' ס"ד דאם הכל עובד באופן אוטומטי, וגם אם התקלקל אפשר שתיקנו נכרים ויש גם הכרח לתקן לצורך נכרים, איכא ספק ספיקא, ואפשר שלכן נוהגים להתיר.

אבל המציאות כיום שמאות יהודים עובדים בתחנות הכח בשבת ומהם עשרות עובדים בייצור.

זאת ועוד, כיום נעשות בכל עת פעולות מטעמי חסכון על מנת לייצר הכמות הנצרכת באופן החסכוני ביותר, פעולות אלו נעשות באופן שאין בעשייתן היתר משום פיקוח נפש, מפני שסדר עשייתן הוא כך: בתחילה מוסיפים בייצור של מכונה אחת ע"י הוספת מבערים וכו' כדי שניתן יהיה אח"כ להפחית הייצור במכונה אחרת, נמצא שמלאכות אלו שלא לצורך חולים, והרי זה דומה לחולה שיש לו נר שמחירו יקר שדולק ובא אחד והדליק נר שמחירו נמוך כדי שיוכל אח"כ לכבות את הנר שמחירו גבוה יותר, שהנר הדולק באיסור אסור ליהנות ממנו יעוי' בספר מאורות נתן ובשב"י ח"ו מש"כ בזה.

בשלב מסויים, הסכימה חברת החשמל שועדת רבנים תעקוב אחר הנעשה, ובביקור רבנים בתחנת הכח, הראו להם את אופן הייצור כאילו כל פעולות הייצור מתבצעות באופן אוטומטי, דיווח מוטעה זה שכאילו הכל מתבצע באופן אוטומטי, הועבר לידיעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל ומשום כך במשך איזה תקופה סבר שכבר אין צורך בגנרטור, א"לם אחר זמן כאשר נודע לו ההטעיה שהיתה בענין, ושלמעשה עובדים

בפועל בייצור בשבת, ובאופן חמור יותר מבעבר מפני שמטעמי חסכון נעשות פעולות יצור בזמן שאין בהן צורך לחולים ואין היתר לעובדים לעשותם מפני פיקוח נפש, אמר שהוא צריך לעיין בזה.

לאחר מכן כשדיבר שוב בנושא זה השיב כך: חשבתי על זה, ומעיקר הדין אין איסור להשתמש כי יש ספק אם אני מקבל מהחשמל המיוצר באיסור או מהחשמל המיוצר בהיתר.

אולם כשהתבררה לו המציאות שמערכת החשמל בכל הארץ עובדת כמערכת אחת, ואצל כל הצרכנים זה וזה גורם החשמל המיוצר באיסור עם החשמל המיוצר בהיתר, ולאור הוכחתו (במנח"ש) שזה וזה גורם אסור משום מעשה שבת, אמר שצריך לעיין שוב בענין.

בר"ח אדר תשנ"ה, שלושה שבועות לפני פטירתו שאלו אם להצטרף לגנרטור, והשיב, אין זה שאלה ובודאי להצטרף ולא רק תיקונים עושים בשבת אלא הם מייצרים חשמל בשבת, ולא קיימו דבר ממה שסוכם עמם בענין ועדת הרבנים. ואמר לבני ביתו שהוא מצטער על כך שבעקבות ההטעיה של חברת החשמל נמנעו אנשים מלהצטרף לגנרטור.

נסיגנות הטעיה נעשו גם בתקופת החזו"א כפי שאמר החזו"א זצ"ל להגרי"י קופרשטאק שליט"א, (וכמובא בספרו מאורות נתן). והוסיף החזו"א אם כותבים טעם איסור השתמשות בחשמל משום מעשה שבת, יטעו לומר שמותר להשתמש בחשמל המיוצר, שהרי חברת החשמל מפרסמת שייצור החשמל נעשה באופן אוטומטי, אך האיסור שכתבתי משום חילול השם, הוא סיבה לאסור בכל אופן של חילול שבת הנעשה בעסק זה.

גם בתקופה בה ריבוי הפעולות בייצור השמל שנעשה עבור הבריאים נעשה באופן שלולא הן לא היה חשמל גם לחולים, כתב מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל (במנח"ש שם) בזה הלשון:

"יש לדעת שע"י השימוש שאנו משתמשים בשבת בחשמל הננו גורמים שיכופו שם את הפועלים לחלל שבת, וכמה מכווער הוא להתענג בשבת באש זרה אשר לא צוה ה', וכ"ש לכבד את מקדשי ה' אלו בתי כנסיות ומדרשות באורים שהם חושך ולא אור, וחובה גדולה מוטלת על עיני העדה להאיר את ההולכים בחשך ללכת באור ה' והיה לנו לאור עולם"

עידכון, לאחרונה נעשה נסיון באחת מתחנות הכח לסדר שלא יהא צורך בהכנסת פחם למיכלים של התנורים בשבת, והנסיון לא עלה יפה, והוצרכו להכניס פחם בשבת בגלל ריבוי הצריכה של הבריאים. נמצא שהמשתמשים בחשמל גורמים באופן ישיר להסעת פחם בשבת והבערתו ע"י ישראל.

הגאון ר' ישראל יעקב פישר זצ"ל

חלק ט עמ' פד

ישראל

הלכות שבת

אבן

אולם להשתמש בחשמל בשבת, יש נדון אחר ש"י שהוא מדליק את הנרות, הרי הם עוזרים על ידו באיסורים רבים של הצערה בשבת, ואיכא לפני עור, ואף אי נימא דחברת החשמל מותר להם להוסיף דלק ולהצטרף בשבת, אף אי נימא דלצמי חולים יש להם קיום מיוחדים, מכיון שיש הרבה חולים מסוכנים בצמים פרטיים שצריכים לחשמל לעשות דיאליזה לכליות, וכן חולים מסוכנים אחרים וממילא מוכרחים לספק חשמל לכולם, כי אינם יודעים מי שצריך ומי שלא צריך.

מ"מ כל איש שהוא יודע שא"צ צדו חשמל לחולה מסוכן, וגם נרות להאיר ודאי א"צ אסור לו להדליק את נרות החשמל בשבת, כי הוא מכשיל את חברת החשמל בלפני עור, ואין זה בגדר רצי בשיעורין, ואף דדבר ידוע * שנשעו הראשונות של השבת יש די מספיק חשמל לכל אלו הנרות שמדליקין בלילה, מ"מ הרי אח"כ צורך וכל השבת צריך ליזהר שיהיו המנורות סגורים, כדי שלא יעצור על לפני עור.

* היום נשתנה תהליך הייצור כמש"כ חברת החשמל בעצמם בדוחו"ת שלהם "כמעט כל מקצוע ותחום התמחות מיוצגים בצוות הענק, המפעיל 24 שעות ביממה את האתר. מאות עובדים מאיישים קשת רחבה של מקצועות באתר וכו' מעשה ייצור החשמל הינו מחייב ומפרך, ואינו נעצר לרגע. מאות עושים במלאכה, וכל חידושי הטכנולוגיה והמערכות הממוחשבות אינם מפנים את ידיהם ולו לרגע". וכן מעידים בזה כמה ת"ח שראו וביררו מקרוב כ"ז וכמובא בשבות יצחק לר' יצחק דרזי שליט"א שהעידו בפניו עובדי התחנה, שגם בליל שבת מגבירים מכוונות הייצור לפי צריכת החשמל בארץ, ויש זמנים שמפחיתים פעולת טורבינה גדולה ובמקומה מפעילים אחת קטנה שמיצרת כמות מספיקה לאותו זמן, ושימושה זולה יותר משימוש בגדולה. ולפי"ז גם בליל שבת צריך שיהיו המנורות סגורים לדברי הרב זצ"ל. וע"ע לקמן מכתבו של הגר"י קרליץ שליט"א שהאריך בענין לפ"ע שיש בהפעלת מכשירים מער"ש שיפעלו בשבת.

שאלתי קמיה הרה"ג ר' יהודה פישר שליט"א בנו של הרב זצ"ל במה אביו היה משתמש בש"ק? והשיב שבתחילה היה מנורות גז (לוקסים) ואז מצברים ולבסוף גנרטור, וכן היה מורה לאחרים לעשות. (המו"ל)

הגאון ר' יצחק יעקב ווייס זצ"ל מנחת יצחק

חלק ג

יצחק

סימן ט

מנחת

סימן ט

אם מותר לעלות ולרדת בשבת, במעלית המופעלת ע"י כח האלקטרי

השבת, והמלאכה ביום השבת, היא על להבא, שלא יהיה נפסק המשפט ביומים הנאים ע"י"ש, אך בכל זה צמדינותו שהכל נעשה ע"י ישראל, ל"מ היתר הני"ל, וע"י בחש"י אמרי יושר (ח"צ סי' נ"ב), וחמיר משם, דל"מ רק חשש אמירא לגוי, משא"כ הכא דפועלים עצמם ישראלים ע"י"ש.

ב"ה יום א' בהב"ה ל"ז למבני תשכ"א לפ"ק מגשטת יצ"ו.
שוכט"ס אל כבוד הרה"ג המפורסם בתורתו ויראתו וכר כשית מוה"ר שמואל מאיר הכהן הולנדר שליט"א מלפנים דיין דק"ק טשערנאויץ וכעת בתל אביב באה"ק חובבי"א.

והנה מפעם אחרון הני"ל, גרסא לאסור, אך באופן שהמעלית הולכת כל היום בלי הרף, דמ"מ בתוספת מלא, נתוסף ג"כ הזרע, דיש בו משום הני"ל, ועוד יש לדון משום זילותא דביו"ט, ע"ש"כ (בה"צ ק"ד), וכ"ז אף צמדינות שהפועלים עכו"ם וריב המשתמשים עכו"ם, מכ"ש בא"י, שהפועלים ישראל, וריב המשתמשים ישראל, דשייך גם משום מה שגורם להמלאכה צדית החש"י כ"ל.

אחדשת"ה כמשפט לאוהבי שמו. את גי"ה הגיעני ע"ד המעלית שעולים ויורדים בהם בבתים הגדולים, שפועלים ע"י כח האלקטרי, אם מותר לעלות ולרדת בהם בשבת, ביחד עם אינם יהודים. שעולים ויורדים לצורך עצמם. ודעת כתי"ה שאסור בודאי. משום המלאכה דאורייתא ודרבנן הנעשות בבית התעשיה של כח האלקטרי. שנעשה גם לצורך ישראל. ועוד שעל פי רוב ההשתמשות. מרבים בעשיית כח האלקטרי. וא"כ מוסיפים במלאכה העשיה בשביל ישראל ממש עכ"ל.

יצחק יעקב ווייס

הנה נדקו דבריו נזכ, דהשני חשבותיו מקורם דש"ס ופוסקים, דהא דנעשה גם לצורך ישראל, אפילו כנר, דנר לאחד נר למלאכה, אסור לכנות ממנו בשבת לכ"ס, כמבואר (באו"מ סי' רע"ז), ומכ"ש דאם יש חשש שירבו בשביל ית"ל, דאסור לכ"ס, כמבואר שם (סעי' א'), אך צעיר שחזק עכו"ם, והכעלים והפועלים צדית החש"י, הם כולם עכו"ם, כנר כחבתי בספרי מנחת יצחק (ח"א סי' ק"ז), דשם גדולי החמוצים, ללדד משום דבטיחות בגדולות, החומר להדלק ביום ש"ק, בודאי נעשה קודם

להמעיין היטב בתשובה זו, עולה דהמחבר אסר להשתמש במעלית המופעלת ע"י חשמל שמיצרים יהודים, מטעם שכל משתמשים יותר בחשמל, גורמים שיעשו פעולות נוספות של חילול שבת בבית התעשיה לייצור החשמל [תחנות כח]. וע"ע לקמן בדעת הגרנ"ק שליט"א שהאריך בענין לפני עור שיש בהשתמשות בחשמל.

* (ביאור דברי המנח"י) מבואר שם בשו"ת שאוסר שימוש בחשמל שנעשה ע"י גוים והמפקחים עליהם ישראלים, ותפקידם לצוות ולפקח על הוספת עצים למדורה שעל ידה נוצר החשמל. ואם כה"ג אסר בעל האמרי יושר כ"ש בא"י דחמיר טפי שיצור החשמל עצמו נעשה ע"י ישראלים מחללי שבת.

הג"ר מאיר בראנדסדארפער זצ"ל
שו"ת קנה בשם ח"ד

בשם

או"ח סימן כז

קנה

[ב]

ואשר שאל עוד באם מותר לכתחילה שרק חלק מהמנורות בשבת יהיה דלוק מהאלעקטערי הכשר מהגינוראטער הפרטי, באופן שיש בהחדר אור מספיק ואפשר ללמוד ולקרוא לאור המנורות הכשרים, ולהוסיף אור המאיר מהאלעקטערי הרגיל של חברת האלעקטער שמחללים שבת עכ"ד.

והנלע"ד דאס דלגופא דמילמא יז לנדד בזה להחירא עפ"י מה דמצואר בשו"ע או"ח (סי' רע"ו סע"ד) דאס יז נר צנית ישראל וזא אינו יהודי והדליק נר אחר מותר להשתמש לאורו בעוד נר הראשון דולק, ועיי"ש במשנה ברורה (ס"ק ל"ב) דר"ל אף דעתה על ידי הנר הזה שהדליק בשביל ישראל נמגדל האור יותר אפי"ה מותר, ומיירי כשהיה יכול מתחילה במקום הזה על כל פנים ליהנות קצת לאור הנר הראשון ולכן שרי וצלא"ה אסור עכ"ל.

ואם כן נראה לכאורה דצאופן שמדליק אור מספיק מהאור הכשר שאפשר ללמוד ולקרוא על ידי האור הכשר אפילו שלא בדוחק, אס כן אין צרך כלום בזה שמוסיף חוספות אורה מאור המאיר מהחצרה שמחללים שבת.

ומכל מקום להלכה למעשה נלע"ד שאין מן הראוי לעשות כן אעפ"י שאין בזה משום איסור הנאה מאור האסור שנעשה ומאיר על ידי חילול שצ"ק, מכיון שאין כאן רק חוספת אורה ויכול שפיר ללמוד ולקרוא גם בלי זה, מכל מקום יז בזה משום איסור מקייע די עוברי עבירה, ואולי הוא גם כן בגדר חילול השם בזה שנהנה מאור שנעשה על ידי חילול שצ"ק אעפ"י שאינו אלא חוספת אורה ומן הראוי למנוע מזה.

נסוב על דברי הרה"ג חיים אהרן מונדרר שליט"א מו"צ העדה"ח:

הן למכביר להוסיף במילים על דברי רב השכונה שליט"א בגודל הדבר הנשגב הנ"ל בחיזוק גדרי השבת קודש שהיא מקור הברכה, ועל כל אחד ואחד להזדרז ולהתחבר לגנרטור השכונתי הנ"ל, ולמזהיר ולנוהר שלומים תן כמי נהר, וכל העוסקים והמסייעים והמצטרפים לענין חשוב זה יתברכו ממרומים בכל מילי דמיטיב בשפע ברכה והצלחה ברו"ג, ונוכה לקבל פני משיח צדקנו בב"א.

(אם יתברך) הכו"ח למען כבוד השבת קודש ייבא ק"ל

הגאון ר' אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל ציץ אליעזר

שו"ת

סימן כז

ציץ אליעזר ח"ח

ה) **ואבוא** בזה לשאלתו השלישית, והוא על אודות הפלטות לשבת אי הו' כקטומות לענין חזרה בלא הנחת טס עליהם, דכך אופן עשייתם, הם טס של מתכת בעובי אגודל ובתוכו ישנם חוטי חשמל שבהם הזרם והם מתחממים, ואינם נראים לחוץ היות וטס המתכת מקיפם מכל צד, גם א"א להמעיט או להגדיל החום כי קבוע הדבר ביסודו, ועם הכנסת התקע פועל ובהוצאתו מפסיק ע"כ.

והנה כבר דן בזה בשו"ת ישכיל עבדי ח"ה חאו"ח סי' ל"ד וח"ו חאו"ח סי' ט"ו והעלה דאין דינם כגרופה וקטומה עיי"ש, אבל לעומת זה כבר הורה זקן רבה של ירושלים הגאון הגרצ"פ פרנק ז"ל בתשובה שנדפסה בירחון קול תורה חו' אייר תשכ"ג דיש לזה דין גרופה וקטומה וא"צ לפרוס על הפלטה כדי להפסיק בין הקדרה והפלטה בהיות דאין אפשרות להגדיל או להקטין את כח החום ולא שייך חיתוי כלל, ולא איכפת מה שאין בו מעשה להיכרא עיי"ש.

ויש להוסיף דלמעשה נקרא זה שיש גם פעולת היכר והיינו בזה שמשתמש בשבת בפלטה זאת אשר בימות החול איננו משתמש בה בהיות דעשוי רק להחזיק חום התבשילין, או אפילו לחמם אבל לא עד כדי לבשל ממש, דכך שמעתי מהרבה משתמשים בהם שמידת חומו אינו מגיע לגובה כזה של בישול, ויעוין גם מ"ש בספרי שו"ת ציץ אליעזר ח"ז סי' ט"ז אות ג' ומה שהבאתי בשם הגידולי ציון, וכמו"כ יעוין מ"ש בזה גם בספר שו"ת אגרות משה (פנינשטיין) חאו"ח סי' צ"ג עיי"ש, ואקצר.

ולכל היותר אפשר להדר לתלות על מקום התקע פתקה שכתוב עליה שבת קודש, וזה ישמש לו כאות אזהרה שלא יבוא אי פעם לשכוח ולהוציא התקע ממקומו כדי לכבות הפלטה, או כדי לתת ולהעמידו על מדת חום גבוה יותר [אם ישנו כזאת].

וזאת למודעי. אין ללמוד מהאמור כל היתר בנוגע לעצם השימוש בפלטה חשמלית בשבת מכח השאלה האחרת החמורה שישנה בזה במה שישראלים עובדים בשבת בתחנת הכח החשמלי.

ואסיים בברכת כוח"ט והצלחה בעליה בשלבי התורה

והיראה

בידידות ובהוקרה

אליעזר יהודה ולדנברג

הנהגת הבבא סאלי זצ"ל

צילום מתחילת ספר מלכים אמניך להגר"י זילברשטיין שליט"א

אין האש שולטת בביתם של צדיקים

בבית אדמו"ר (ר' ישראל אביחצירא זצ"ל) הדליקו נרות ומנורות רבים. להאיר את ליל שבת, ונמנעו מלהשתמש בחשמל. אדמו"ר זצ"ל אמץ לעצמו את פסק החזון איש זצ"ל שהשימוש בחשמל, יש בו לבד מהנאה מחילול שבת, גם חילול השם.

...נפל לפתע אחד הנרות, ואש אחזה בשטיח שכיסה את ריצפת הבית, עד מהרה התפשטה האש וגרמה לבהלה ומהומה רבתי. בני הבית חששו שהאש תגיע לחפצים דליקים, שאם היתה האש אוחות בהם היתה סכנה ממשית שכל הבית יעלה בלהבות. בשל קדושת השבת, נשארו כולם חסרי אונים, והחלו לפנות את הבית מיושביו. היחידי שלא נתפס לבהלה היה אדמו"ר...ניגש אל האש...ואמר: עד לכאן תגיע האש ותו לא! ובאופן לא טבעי פסקה האש, בדיוק כשהגיעה לאותו קו. ודעכה לאיטה לשמחת כל הנוכחים.

(מאור ישראל" עמוג קל"ג)

אולי אפשר לומר שאין זה נס, כי אם חוק בטבע, על פי הנאמר במסכת שבת דף קי"ט: "אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת" ולכן בית של צדיק שאין בו אף שמץ של חילול שבת אין האש שולטת בו. ופשוט. וק"ל.

מכתבו של חתן הבבא סאלי זצ"ל הג"ר אריה יהודה הראל שליט"א

בס"ד

"בבית אדמו"ר הדליקו נרות ומנורות רבים, להאיר את ליל השבת, ונמנעו מלהשתמש בחשמל. אדמו"ר שחערין מאד את גדולתו של החזון איש זצוקלל"ה, אמץ לעצמו את פסק החזון איש שחשימוש בחשמל יש בו לבד מהנאה מחילול שבת גם חילול השם, ובשום אופן לא רצה להנות מחשמל בשבת, הוא חשתמש בשנים הראשונות לעלותו ארצה במנורות נפט, לאחר מכן במצבר מיוחד לשבת, ובביתו האחרון בנתיבות הותקן גנרטור מיוחד שיספק לכל חבנין חשמל בשבת תוך כדי חדגשה שזחו החשמל המיוחד לשבתות".

**הגאון ר' עזרא עטייה זצ"ל
ראש ישיבת פורת יוסף**

הקטע שבסמוך נכתב ע"י הגאון רבי יעקב מוצפי זצ"ל גאב"ד העדה"ח הספרדית
והם חידו"ת בשם הג"ר עזרא עטייה זצ"ל

ספר הזכרון כנסת עזרא

פ

הרה"ג ר' יעקב מוצפי

ראש ישיבת קרית ספר וגאב"ד העדה החרדית הספרדית

חידושי תורה עם הערות והארות בחידושו

ח בענין חשמל בשבת רבינו היה מורה כדעת מרן חזו"א זצ"ל
שלהמנע מלהשתמש בשבת בתאורת חשמל המופקת ע"י חברת חשמל של
יהודים המחללים שבת כמצוי היום רח"ל ורק בגנרטור או גז הורה
להשתמש דכך בבי"כנס שלו היה גז מפיק אור במנורות וכן אסר כדעתו
של חזו"א להשתמש בשבת במים המובאים באמצעות משאבות המופעלות
ע"י חברת החשמל הני"ל. ואני מעיד ששמעתי זאת מפיו שכך פסק לאברך
ששאלו בזה. כך שאם ימצא פירות של סתירות לדבריו בענין המים אז
כידוע לא מתים מקושיא ואומנם נצטרך תירוץ לסתירה אך הדין לא
ישתנה דודאי שאסר השימוש במים הני"ל:

**ספר הזכרון
כנסת עזרא**

לאדונינו מורינו ורבינו פאר הדור והדרו גאון התורה והמוסר
איש חי רב פעלים רשכבה"ג רעיא מהימנא של היהדות החרדית
הספרדית משרידי דור דעה מרן ראש הישיבה

**רבי עזרא עטייה
זצוקללה"ה**

ראש ישיבת פורת יוסף עיה"ק ירושלים תכב"ץ

נתבקש לישיבה של מעלה י"ט אייר תש"ל

י"ל במלאות למעלה מחצי יובל לפטירתו ע"י תלמידיו בארה"ק
שנת תשנ"ח לפ"ק

הגאון ר' בנימין זילבר זצ"ל אז נדברו

ברית דיני שהיה וחזרה עולם

שיש בשימושו איסור ח"ה שאינו חס לכבוד שמים כיון שהוא שימוש ציבור והעובד בשבת הוא עושה במרד ר"ל, והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת, ויהא רעוא שישבו בתשובה שלמה במהרה, עכ"ל. [ואפילו אם נעשה הכל באופן אוטומטי כל שיש חילול שבת ע"י יהודים צריכים להנזר מזה ומסתברא דלא שייך ח"ה אלא אם נהנה בשעת חילול שבת].

ס"א. ולענין השתמשות בחשמל בשבת כתב החזו"א (סי' ב' סק"ד): וכל זה כשזרם החשמל הוכן מע"ש והשעון מפסיק את חבל החשמלי וחוזר וקושרו, אבל אם נעשה בתחנות החשמל בשבת ע"י ישראל שאינו משמר שבתו, אסור ליהנות ממנו, ואף אם הוא באופן שיש היתר בשימושו מן הדין, אסור להשתמש בו מפני

עו א ז הפסקות החשמל בשבת נדברו

סימן כח
תשובה

חלק ו

בס"ד יום ה' בשלח תשל"ב.

אחדשה"ט בהוקרה רבה כערכו הרם.

יקרת מכתבו נתקבל בברכה. ועיינתי היטב מה שדן אודות שימוש בחשמל בכלל ואודות מה שנפסק זרם החשמל בכל הארץ בשבת פרשת וארא. והנה בבעי' הכאובה הזאת מה שיש גם מהחרדים משתמשים בחשמל למרות שידוע שיש חילול שבת ע"י יהודים בתחנות של החשמל, אין רצוני לדון בזה כעת ולע"ע אין לי להוסיף על מה שהובא בברית עולם עמוד 74 סעיף ס"א בשם החזו"א שיש למנוע מפני חילול השם.

אמנם מה שדן במכתבו אודות השבת שנפסק זרם החשמל ודעתו שזה יותר חמור מכל השבתות אין דעתי כן וכן עניתי לכל השואלים אותי, שהרי זה ברור דאפילו במקומות שעובד באופן אוטומטי שומרים ע"י יהודים ומתקנים מה שדרוש ונמצא שהשתמש בחשמל באור ובבישול הוא נהנה מחילול שבת של יהודים.

וכעת נדון לעצם הענין אף שזה לא נוגע לע"ע למעשה כאמור, והנה איסור בישול אין בזה אפי' בלח אפי' נצטנן לגמרי כיון שהכל נעשה מעצמו דלא כמו שהבין כב' שליט"א דבלח יש בזה איסור בישול, וגדולה מזו מבואר בחזו"א (סימן ל"ח סק"ג) דאפי' אם העמיד בשבת עצמו דבר צונן על כירה חשמלית וגדלק מעצמו ע"י השעון שהכין מע"ש אין זה אלא גרמא. [וגרמא מותר מן התורה בכל המלאכות גם מלאכת מבשל אף שכל מבשל הוא רק כעין גרמא, וכמו שכתבנו במקור הלכה ח"ב על מסכת שבת]

אמנם בעניינינו אם ה' ברור לנו שיש איסור הנאה מה שעובדים יהודים בתחנות החשמל בכל השבתות ובשבת שנפסק לגמרי הזרם [וכבר כתבנו שאין רצוני לדון בזה, וכבר נתבאר שאין הפדל בין כל שבתות ובין השבת שנפסק הזרם] כמו במבשל-בשבת, זרי

אז סימן טו נדברו לט

תשובה

חלק ד

בס"ד אור ליום ר' עיוהכ"פ תשל"ד

לאחר ברכת גח"ט, המכתב נתקבל בזמנו אבל היות אודות שימוש בחשמל שנעבד באיסור אין הבדל בין שימוש בשביל להאיר או פריזידר, בחזו"א לא נזכר מראית העין רק הנאה ממה שיהודים מחללים שבת זהו בכלל חילול השם שהשבת נעשה אצלו זול, ולא תלוי במראית העין וז"ל (מובא בברית עולם עמוד 74 סעיף ס"א): והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת ומכיון שאין החשש מפני מראית העין אין להחמיר יותר ממה שהחמיר בזה מרא דשמעתנא וכל המוסיף הוא בכלל כל המוסיף גורע דאם אנו אוסרים מלהשתמש במצברים כמו שרגיל בחול יבוא להשתמש בחשמל ממש (ואין ראי' ממה שיש שמקילים בפריזידר דמחזיקים בזה לבלתי אפשרי ולפי' כיון שאינו מפורש בחזו"א איסור ממש אלא חז"ש לכן מרים היתר בזה) ואפילו אם ה' חשש מראית העין נמי יש להתיר והדברים רחבים בספר מקור הלכה ח"ב סימן כ"ב.

בענין הגנון עיין בברית עולם (עמוד 92 ס"ד) בשם החזו"א להתיר אמנם הוספתי ואפשר דאפילו אם יש לזה כפתור שלפעמים מפרקים וכי' כתבתי כמסתפק כיון שלכאורה מלשון החזו"א במה דכתב כיון דהסוכה קבוע לכאורה לא משמע כן וכן בסוף סימן תרכ"ו לענין לפתוח הגג של הסוכות כתוב דדוקא אם מחובר בצירים ולעת הצורך ושכת לסדר מע"ש יש להקל ועיין מזה היטב בספר אז נדברו ח"ג סימן כ"ד.

הגאון ר' יוסף שלום אלישיב זצ"ל

בעזה"ת מ' לספיה"ע תשע"א
גם שמעתי ממו"ח שליט"א שכל מה שהרב דרזי
הנ"ל כותב בשמו נכונים ואמתיים ואפשר לסמוך ע"ז
חיים קניבסקי

בשם ה' ושלום וחסד
לכבוד הרב הגאון ר' יוסף שלום אלישיב זצ"ל
הנ"ל
הנני מודיע לך כי קיבלתי מפי
הרב הגאון ר' יוסף שלום אלישיב זצ"ל
הנ"ל את התשובה שכתבת לי
ביום חמישי ק"ט אלול תשע"א
בשם ה' ושלום וחסד

שבות פרק יט יצחק קצא

ושמא י"ל דכיון שלפי המצב שנוצר לאחר שכיבו מכונה קודמת,
אנו זקוקים להדלקה זו עבור החולים, יש לדון מעתה זרם חשמל זה
כנעשה מחדש בהיתר עבור חולים.

➔ ***דשמעתי** מהגרי"ש אלישיב שליט"א דמ"מ כיון שנעשה כאן איסור
יש לחשוש בזה משום מעשה שבת, ויש להמנע מלהשתמש בחשמל
זה בשבת. [מלבד הטעם משום חילול השם כדלהלן].

ולדעת האגרו"מ גם אותם פעולות שנעשות בחברת החשמל מפני
שבדיעבד מוכרחים לעשותם כדי שלא יפסק הזרם מהחולים, אסור
ליהנות מהם משום מעשה שבת וכמש"נ.

ועי' בתשובת הגרש"ז אויערבך זצ"ל [שם] שכתב דאם ייצור
החשמל נעשה בשבת בעבירה ע"י ישראל פשוט הוא שאסור ליהנות
בשבת מהאור והאש שיצירתם בעבירה, ולא עוד אלא שגם התבשיל
שנתבשל מאליו בשבת ע"ג תנור חשמלי נלע"ד שאסור לאוכלו
בשבת, ע"כ. וכן כתב בשו"ת אגרו"מ ח"ד סי' ס"ד דלהשתמש
בחשמל אף שלא להבעיר כגון מעלית וכדומה אסור, וכ"ש לאור
החשמל, וכ"מ גם בשו"ת אגרו"מ או"ח חלק ה' בסופו לענין פלטה
חשמלית לשמור על חום המים והתבשיל דאסור. וכמו"כ שמעתי
מהגרי"ש אלישיב שליט"א.

*** וכבר יצא לשמוע** מפי מחבר הספר (וכן הוא מספר לכל השואלו בענין זה)
שהגרי"ש אלישיב זצ"ל אסר מדינא להשתמש בחשמל בש"ק. אלא שביקש
הגראי"ל שטיינמן שליט"א מהגרי"ש"א שלא יפרסם האיסור לרבים כי ודאי יהיו
שלא יעמדו בנסיון ויתרגלו שלא לשמוע אל דברי הרבנים אף בדברים אחרים (וע"כ
נכתב בשמו בנוסח רק "יש להמנע"). ומטעם זה גם בדבריו המובאים בדפים לקמן
נכתב בלשונות כמו 'ראוי' ו'עדיף' וכיוצ"ב. ולאחרונה שמענו כדברים הללו מעוד אחד
מתלמידיו שדן עמו בנושא.

ספר שבות יצחק - חלק י"ב (תשע"ד)

שבות יצחק יד

ז. מרן זצ"ל נשאל ע"י ישיבה קטנה חדשה שבעתיד הקרוב תהא להם אפשרות להתחבר לגנטור, האם הם חייבים להוציא הוצאה לזמן קצר להשתמש במצברים כשעתה בשלבי הקמת הישיבה הוצאה זו קשה להם. והשיב: מהוץ לשאלה ההלכתית, ישיבה המשתמשת בחשמל בשבת מכריזה כי אינה שייכת לכיוון החינוך של עולם התורה אלא של... [ונקב בשמה של ישיבה שאינה חרדית].

ח. כשדובר לפניו על ת"ח שמשתמש בחשמל מפני שמועה לסמוך על רב שהתיר בעבר, שלא ידע מהשינויים באופן ההדלקות מטעמי חסכון, השיב: דע לך שלחיות בן תורה ולהשתמש בחשמל זה לא הולך יחד, כי הרי הוא יודע שתחזו"א אסר ובן תורה צריך להסתדר עם החזו"א.

מאמר נוסף מאת הרב יצחק דרזי שליט"א
נתפרסם בגיליון אליבא דהלכתא אב תשע"ב

ח. פרטי דינים נוספים ששמעתי ממרן הגר"ש אלישיב זצ"ל ההצטרפות לגנטור אינה נטל כלכלי

א. הצטרפות לגנטור אינה הוצאה כספית אלא הכנסה, כי בצרכי שבת נאמר כל המוסיף מוסיפין לו, ובשיעור ההצטרפות לגנטור עד כמה נכלל בהבטחה זו, שמעתי ממרן הגר"ש אלישיב זצ"ל דמה שהוא בגדר צורך שבת נכלל בהבטחה זו, והשימוש בגנטור למה שהוא רגיל להשתמש בימות החול למאור חימום וצינון חשיב צורך, הואיל ואין זה כבוד שבת שיחסר לו ממה שהוא רגיל בימות החול. ב. בתשובה לשואל אשר מסיבות שונות טען שיש לו היתר ליהנות ממעשה שבת לצורך חולה וכדומה, אבל יש לו יכולת להצטרף לגנטור עבור מקצת מהצריכה שלו, אם יש לו לעשות כן, השיב מרן זצ"ל דגם אם יש הדלקה שהיא מותרת צריך לשקול ולדון כל הדלקה בפני עצמה, ובודאי צריך להצטרף לגנטור לכל מה שניתן להצטרף.

ג. השימוש בחשמל של חברת החשמל בבית הכנסת, הוא חמור יותר מאשר בבית פרטי, מפני שנעשה בציבור ובפרהסיא.

ד. אין חילוק בין מזגן לתאורה.

ה. הנוהגים ליתן מכספי מעשר גם לצורכי ציבור, כגון בנין בית הכנסת ומקוה, יכולים ליתן להוצאות הגנטור לצורך השימוש בבית הכנסת.

ו. בתשובה לשואלים השיב מרן זצוק"ל, דאם בבית הכנסת שבו הם מתפללים בקביעות משתמשים בחשמל למזגנים, ויש אפשרות להתפלל בבית הכנסת אחר, עדיף להתפלל בבית הכנסת אחר.

תשובות ממרן הגרי"ש אלישיב שליט"א⁸²

קו התאריך

בענין קו התאריך אמר רבינו שליט"א דצריך להחמיר בשני הימים לענין דאורייתא (א.ה.) ולענין מהו היום העיקרי לענין דרבנן וכו' נכתב במקו"א, והנידון כאן הוא לענין דאורייתא).
[א.ה. אמנם אמר רבינו שלכתחילה צריך ליזהר שלא ליכנס לבית הספק כלל, ובש"ק ישהה במקו"א שהוא ודאי שבת לכ"ע.]

בענין שימוש בחשמל בשבת

בענין שימוש בחשמל [שאינו גנרטור] בשבת, אמר רבינו שגם לצורך חימום הבית לא להשתמש בחשמל, ואפי' אם בגלל זה ישארו בקור בשבת.

⁸² נתמבל למערכת ע"י אחד מתלמידי רבינו מרן שליט"א, התשובות נערכו לאחמ"כ ע"י הגרא"צ ישראלזון שליט"א

יוסף

אורח חיים

ישא

סימן ע

בענין חשמל כשר לשבת

כאשר החלו אברכים ת"ח (בעיר ביתר בעידוד המרא דאתרא שליט"א) לפעול בכל כוחם לסדר גנרטור לשבת, כדי שלא יזדקקו להשתמש בחשמל המיוצר ע"י חברת חשמל שיש בו חשש מעשה שבת, הנני לשוב על הראשונות כי לדעת מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א מצוה להתחבר לחשמל שאין בו איסור שבת. וההוצאות לגנרטור הינם הוצאות שבת ויו"ט שעליהם נאמר לוו עלי ואני פורע, ויזכו התושבים בפעלם לקדש את השבת.

מכתב הגאון רבי איסר יהודא מלין שליט"א
ראש ישיבת כנסת יהודה

כנסת יהודה

ישיבה • בית מדרש גבוה • חשתלמות בחורא. רבנות ודיעות
HIGHER TALMUDICAL RESEARCH, RABBINICAL SEMINARY

יום א' לסדר "ולכל בניי היה אור במושבותם"

כ"ז טבת תשע"ב לפ"ק

לכבוד הרה"ג ר' שליט"א

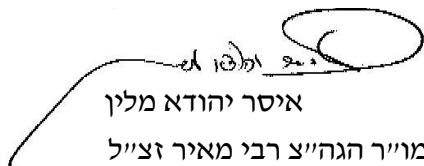
שלוי"ב,

על שאלתו, מה פסק לן מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, בנוגע לגנרטור של ש"ק עבור הישי"ק שלנו. הנני להשיב לו גופא דעובדא היכי הוה.

בשנת תשנ"ט, נותק חיבור הגנרטור מביהמ"ד של הישיבה קטנה לתקופה מסוימת (עקב עומס יתר). והיות, ומסדרי הישיבה היתה קביעות תמידין כסדרן לשהות כל שבת שניה בישיבה, במסגרת חזרה חודשית. פעם "שבת עיון" ופעם "שבת בקיאות" לסירוגין. והיתה בזה תועלת גדולה לשקיעתן בלימוד עם החברותות ונוכחות הרמ"ם בסדרים, והכל לקראת מבחן החודשי שנקבע למוצש"ק או למחרתו. וכמובן כ"ז לא היה שייך כלל אם היו מתפזרים לביתם.

ושאלנו קמיה מרן שליט"א (ע"י אחד מגדולי תלמידיו), האם להשאיר סדרי הישיבה על מתכונתם או לא. וענה לן מרן שליט"א, "שאם אין גנרטור - אין ראוי להחזיק הבחורים אצלנו לשבת, וכל בחור יכול ללמוד ליד ביתו, ואין אנו אחראים עליהם".

החותם בברכת התורה ולכבודה של שבת מלכתא,

איסר יהודא מלין
בלאאמו"ר הגה"צ רבי מאיר זצ"ל

סנהדריה מורחבת 140, ת.ד. 6609 ירושלים, טל: 5816085, Jerusalem, Israel, P. O. B 6609, Sanhedria Murchevet

הנה הנידון היה האם לבטל קביעות הנהוגה זה מכבר בישיבה, דבר אשר כרוך בהכרח בביטול תורה ואוירת ההתעלות בלימוד בתוככי הישי"ק, ולמרות זאת לא ראה מרן הגרי"ש שליט"א מקום להקל בזה, והורה שיש להשאיר הבחורים בביתם כדי שלא ישתמשו בחשמל המיוצר ע"י חילול שבת ח"ו, והעדרות הבחורים על כל המשתמע מכך אינה באחריות צוות הישיבה.

הרי לנו עד כמה הקפידו מרנן שליט"א להזהיר שלא להשתמש בחשמל המיוצר ע"י חילול שבת.

אור ומים ללא חילול שבת

כהלכתה וכל יצור החשמל יהיה ע"פ דין התורה"ק.
 מרן החזו"א זצוק"ל אמר שאפשר להשתמש בשעת הדחק בשבת במים שנמצאים בנזירות צדין השמשות של כניסת השבת כיון שהמים הם עדיין מערוב שבת.
 בשישבים מחלוניים שהגנרטור שמספק חשמל לבתי כנסיות ללא חשש חילול שבת מפריע להם ע"י הרעש או העשן וכדו', דבר זה שיש בו חילול ה' אינו מתיר הנאה מחילול שבת ועדיף שיסגרו כל בתי הכנסיות בעיר ויתפללו כל אחד בציתו מאשר ליהנות מחילול שבת.
 הוצאות לשימוש בחשמל ומים שאין בהם חשש חילול שבת פשיטא דהוי בכלל "הוצאות שבת".

עוד מההכנות לשבת קודש, היות שעדיין לא זכינו שיצור החשמל בארץ הקודש נעשה באופן שאין בו חשש חילול שבת, יש לסדר חשמל ומים לכבוד שבת באופן שאין בהם שום חשש חילול שבת ר"ל, וידוע מש"כ מרן החזו"א זענין זה [בג]. ואף במקרה שתפקידו לשמור על המאכלים שלא יתקלקלו אין להשתמש בחשמל שמיאזר ע"י חילול שבת דנהנה מחילול שבת [אם לא כאשר הוא לצורך פקוח נפש כגון תינוק וכדו'].
 וגם בזמנינו שינסו מכוונות ליצור חשמל שמופעלים ע"י מחשבים וכיו"צ אעפ"כ יש בזה חילול שבת וכידוע, ואיסור השימוש בחשמל בשבת ויו"ט במקומו עומד [כד]. ויה"ר שנוכה בקרוב שיסוצו בתשובה ויקבלו עליהם שמירת שבת

שער הציון

[בג] או"ח סי' ל"ח סק"ד ד"ה וכל זה. ומטו משמיה דהחזו"א זצ"ל שאמר עוד זענין זה שהשתמש בחשמל המיוצר ע"י יהודים בשבת דומה למי שיושב צליל שבת קדש ולומד גמרא לאור הגפרורים שיהודי מחלל שבת מנזית לפניו ללא הרף גפרור אחר גפרור, עכ"ל. עוד אמר, אדם המסוגל בשוין נפש ליהנות מחלול שבת כגון זה דומה למי שרואה ס"ת בוערת ויגש להצית ממנה את הסיגריה שצפיו. ועיין מש"כ בקובץ אגרות ח"צ אגרת סח' לענין הפעלת מכוונות לשאיבת מים בשבת וז"ל, כידוע הציבור שלנו הוא חרדי וחרדים בכל לבנם ונפשם לקיום השבת צעירנו כפי הרגשת מנפון נפשו. העבודה בתחנות לקיום המים אף באופן אוטומטי הוא הרס מנוחת השבת ועצבון נפש ורוח ועושה מנפונם, עכ"ל: [כד] ואם יצור החשמל היה צדיקו היינו מתירים להפעילו ע"י עכו"ם כיון שמתוכם חולים וזרכי חולה נעשים ע"י עכו"ם וה"ה תינוקות דהוי כחולה: [כה] סי' ר"ג ס"ק ב': [כז] ס"ק ח':

חלק ד' עמ' עז

שער הציון

[ה] ושאינו מגזירת שמה יחתה, כמבואר ב"חוט שני" שבת ח"צ עמ' קי"ד - קט"ו: [ו] סי' כ"ו: [ז] ס"ק ג': [ח] ס"ק ז': [ט] ס"ק ד': [י] א"ה: צדיק רבינו לא משתמשים בחשמל בגנרטור בשבת אף שמוחקן בשכונתו בגנרטור, אלא משתמשים רק בנרות ובלוקסים. ושאלתי על זה, והשיב רבינו: הנה מצד הדין אין כל חשש להשתמש בגנרטור בשבת. אך מכיון שרבו בשבת השואלים מהשתמשים בגנרטור, להחיר להם להדליק בשבת את הגנרטור ע"י גוי עקב הקילקולים שאירעו בו, ויש שמבקשים בערב שבת מחמת זה היתרים להשתמש בחשמל הרגיל המיוצר ע"י חילול שבת באומרם שקשה להם להסתדר כראוי באור מועט וקלוש של נרות ולוקסים צלי האור של הגנרטור, ויש שאומרים שקשה להם צימות הקיץ הלוהטים צלי מיזוג אויר בשבת, על כן מן הראוי להראות דוגמא שאפשר ואפשר להסתדר כראוי גם צלי האור של הגנרטור וגם אפשר להסתדר כראוי צלי המיזוג אויר בלא שיחסר מחמת כן בעוג שבת ובכבוד שבת [אז"כ במקום חולין], ואין לחפש היתרים דחוקים של איסור אמירה לעכו"ם או היתרים של השתמשות בחשמל שמיאזר ע"י חילול שבת, אז"כ באופנים המותרים ע"פ הדין: [יא] עיין בכל זה ב"חוט שני" שבת ח"צ עמ' קי"ד וקט"ו:

מכתב הגאון ר' נסים קרליץ שליט"א

נדפס בחוט שני הלכות מזוזה
הגרסה"ק והגר"ש בעדני שליט"א חתמו עליו אחר הדפסת הספר

שעו

שני

קונטרס החשמל

חומ

הרב ש. י. נסים קרליץ

רמת אהרן

רח' ר' מאיר 6, בני ברק

בס"ד, יום _____ ר"ח אדר תשע"ב

השתמשות כיום במכשירי חשמל בשבת קודש

הן ידוע בשער בת רבים דברי מרן החזו"א זללה"ה בחומר איסור ההנאה מחשמל המיוצר בחילול שבת, שבהנאתו מכך מראה שאינו חש לחילול שבת שלהם, ועוד נהנה ומשתמש מזה, והתבטא החזו"א: "היאך אדם מסוגל ליהנות ממעשה שבת שיהודים אחרים עושים".

אך לצערינו נשתנו פני הדברים וחומרתם, והוברר שגם אם אינו נהנה, עצם הפעלת מכשירי החשמל מערב שבת אסורה מדינא, היות ומאז שחברת חשמל עברה לשימוש בפחם החשמל מיוצר באופן קבוע ומתמיד ברוכו ע"י הבערת פחם, והדבר נעשה ע"י פועלים יהודים. וכן הוברר עפ"י מומחים שריכוזי הבערת הפחם תלויה בכמות הצריכה של הצרכנים, נמצא שכל הפעלת מוצרי חשמל של הצרכנים אפילו הופעלו מערב שבת, גורמת במישרין לריכוזי חילול שבת קודש בהרבה מלאכות המסתעפות מכך.

על כן הננו לגלות דעתנו, אף שתקוותינו שחברת החשמל תתקן את הדבר, וייצור החשמל ייעשה ללא חילול שבת כדת וכדין עפ"י ההלכה ובפיקוח ראוי, מ"מ לפי המצב כיום אין להפעיל מכשירים מערב שבת לשבת, כגון תאורה, מקרר, מכשירי קירור וחימום וכד', [למעט חולים שיש בהם חשש סכנה וכיוצ"ב], שעל ידי זה הרי הוא דורש ומכריח את הפועלים להוסיף בהבערה ומלאכה עבורו, והרי הוא עובר בלפני עור, ואף חמור מזה, שהרי נעשה שותף במעשיהם.

ואין מקום להסתמך על הצורך לייצר חשמל עבור חולים שיש בהם סכנה בבתיים ובבתי חולים, שהרי מוסיפים עוד חומרי בעירה עבור הבריאים, והמפעיל מכשירי חשמל מערב שבת לשבת מחייבם להוסיף במלאכות בעבורו.

וכל הנ"ל מלבד בעיית השימוש בחשמל בשבת שאסור מטעם חילול ה' הנורא הנזכר לעיל ואיסור מעשה שבת שכרוך בזה, ואף "המבשל לחולה אסור לבריא משום גזירה שמא ירבה לבריא", וכ"ש בנד"ד שוודאי מרכים לבריא.

ויה"ר שבזכות שמירת השבת כהלכתה, נזכה במהרה לגאולה שלמה, אכ"ר.

נ. י. נסים

בבית מדרשו של רבינו (מסמך חתום קרליץ)
ביום 10/10/06

הגאון ר' חיים קניבסקי שליט"א

רבעון

מאמרים

קרית ספר

ט) שאלה: בא' הישיבות נכבה הגנרטור קודם יוה"כ, והוצרכו להשתמש בחשמל, האם הי' צריך לצאת מביהמ"ד ולהתפלל בחוץ.
תשובה: בלילה צריך לצאת.
כה) שאלה: אחד שהזדמן למקום שאין חשמל של שבת ואין באפשרותו ללמוד בלא ספר, האם יכול ללמוד מתוך ספר או עדיף שיתבטל.
תשובה: ילמד בע"פ או ילך לישון.

איך הולכים ברחוב לאור החשמל

שאלה: או"ח שי"ח. התאורה ברחובות שאינה כשרה, האם ראוי לזהר מלילך ברחוב בשבת, או עכ"פ לילך רק במקום שהיו הולכים אילו היה חשך.
תשובה: אפשר לילך גם בחושך*.

כיצד יתפלל במקום שאין ביהכ"נ עם גנרטור

שאלה: אני גר במקום שאין בהכ"נ שמשתמשים בחשמל כשר, מה אעשה לגבי התפלה בליל שב"ק.
תשובה: תשנן התפלה בע"פ או תתפללו בבית.
שאלה: נתייסד מנין לקבלת שבת ותפלת ערבית בבית פרטי בחשמל של שבת, ומבקש עידוד לזה ממרן שליט"א.
תשובה: בודאי אסור להתפלל בשבת לאור שהרשעים מדליקין בשבת, ומוטב לא להתפלל כלל מלהשתמש באור זה בשבת ר"ל.
שאלה: בעיר שיש בית החולים, והלא יצור החשמל מותר בעבור החולים, ובפרט אלו שיש בהם סכנה, וממילא א"א לחלק, ונהנים אגב הבריאים.
תשובה: הם רשעים ואין מכוונים כלל עבור החולים.

ט. דברי הגר"ח קניבסקי שליט"א

עוד שמעתי מפיו ע"פ החזו"א, כי שימוש בחשמל לא כשר חמא חמור ביותר, מפני שמדובר בעסק ציבורי שמחלל שבת בפרהסיא וחילול השם שהנהנה מראה שאין ליבו כואב על חילול שבת, ולכן הוא מורה למוי שיסורים באין עליו שיפשפש במעשיו בשימוש בחשמל. [צולם משבות יצחק חי"ב (תשע"ד)]

החשמל של חילול שבת אסור מדינא ומצוה רבה לסדר גנרטור והוא בכלל הוצאת שבת ויו"ט שהקב"ה מחזיר. וכל העוסקים ומסייעים בכבוד שבת זוכים לבנים ח"ח כמש"כ המ"ב. חיים קניבסקי

* במכתב הג"ר חיים גריינימן שליט"א אחיינו ותלמידו של החזו"א זצ"ל כי וז"ל "ברחובות העיר אנו הולכים אף שע"כ אנו נהנים מן האור שנעשה באיסור, ומשום שגם בלי האור הזה לא היו נמנעים מללכת, ואין בכוחם לאסור עלינו כל שבילי דנהרדעא".

הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א בכנס לחיזוק קדושת השבת בפ"ת:

"מי שמשתמש בחשמל כשר, זה מכפר על כל חילול השם שעשה"

■ המעמד נערך בביהמ"ד "חניכי הישיבות" עם השלמת ההליכים להרחבת פעילותו של גנרטור השבת לאזורים נוספים בעיר ■

לגנרטור, יזכה שהבית שלו יאיר ברוחניות ובגשמיות", בירך ולאחמ"כ הקדיש דקות ארוכות למענה לשאלות שהתקבלו מהקהל בנושא השבת ועוד.

בתום מעמד החיזוק הודה הרב שורץ לנגיד הרב שלום קצואר, ממחזיקי התורה בעיר, שנטל ע"ע חלק נכבד מההוצאות הכספיות הכרוכות בהפעלת הגנרטור, מתוך מטרה להקל על ציבור האברכים. כן הודה לרב משה פרידמן, הפועל ללא ליאות להצלחת העניין ולפעילותו התקינה של הגנרטור מדי שבוע. כמו"כ הודה הציבור לרב שורץ ולחבר הנהלת העירייה הרב אליהו ברוכי, שהפעילו מאמצים מרובים להשגת כל האישורים הנדרשים, בשת"פ מלא ופעיל מצד רה"ע יצחק אוהיון. עוד יצוין, כי בעקבות פעילות הרב ברוכי, אישרה מועצת העירייה תבחינים לפיהם כל ביכ"נ ומוסד ציבורי שירכוש גנרטור יזכה לתמיכה של עד 50% מהעלות מטעם העירייה, דבר שאינו קיים בעיר נוספת בארץ.

גנרטור השבת הותקן בעיר לפני כשנה, אולם עד עתה הוא שירת אזור מצומצם בלבד. לאחר המעמד נרשמו עוד כחמישים משפחות לחיבור בתיהן לגנרטור השבת. המארגנים הביעו תקווה ותפילה שבע"ה אור השבת יהיה בקרוב נחלתה של העיר כולה.

דברי פתיחה והקבלת פני הגאון הגדול שליט"א, נאמרו ע"י הרב מנחם שורץ, מנהל היחידה לחינוך חרדי: "בחרדת קודש ובהתרגשות רבה זכתה עירנו פ"ת להקבלת פני רבנו שליט"א, ובפרה"ש ראינו אצל יעקב אבינו, שהדבר הראשון שעשה כאשר הגיע לא"י היה יוחן את פני העיר, נכנס בער"ש עם דמדומי חמה מבעוד יום וקבע תחומין, ששמר יעקב השבת קודם שניתנה. הדבר הראשון היה הדאגה לשב"ק. נתאספנו כולנו לשמוע מפיו קודשו של הגאון הגדול שליט"א, עד כמה חשוב היוחן את פני העיר - החן של העיר, האור של העיר, הלא היא שב"ק", סיים הרב שורץ, והזמין את הגאון רבי אליהו מן שליט"א, מראשי ישיבת אור ישראל, לשאת דברים.

הגר"א מן שליט"א, השמיע לפני הנאספים דברים שאמר לו הגאון הגדול שליט"א, בנושא כבוד השבת: "לו שב"ק הייתה בחינם, היו כולם כבר מחברים את בתיהם לגנרטור, אלא שהחפץ חיים אומר שזה גדול הרבה יותר מ'בחינם'. חז"ל אומרים, 'זמנותיו של אדם קצובין לו, וזמנות של שבת ויום טוב אם מוסיף, מוסיפין לו'. המציאות היא שאם נותנים למען השבת, לא מפסידים. זה יותר מלקבל צ"ק פתוח ממלך, זה לקבל שטר מרבש"ע עצמו. נוסף לכך, מביטי הרבש"ע שהזהיר בכך יזכה לבנים ת"ח המאירים בתורה", אמר בשם הגאון הגדול שליט"א.

בהתרגשות ובקשר רב האזין הקהל לדברים שנשא הגאון הגדול שליט"א בפני הציבור: "שימוש בחשמל לא כשר, זה גם חילול שבת וגם חילול השם, וזה איסור דאורייתא, ומי שמשתמש בחשמל כשר, זה מכפר על כל חילול השם שעשה. כל ההוצאות של הגנרטור יחזור, ולכן אין פחד, אפשר להיכנס לחובות".

עוד עורר הגאון הגדול שליט"א, כי "השבת קוראת לנו", והחיבור אליה יהיה ע"י החיבור לחשמל כשר. "השבת נותנת ברכה. גם אני מצטרף לברכת השבת, וכל אחד שיתחבר

ביום ראשון השבוע זכתה פתח תקוה למעמד מיוחד של חיזוק כבוד וקדושת השבת, בהשתתפות הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א, וזאת עם קבלת האישורים הדרושים להרחבת פעילות גנרטור השבת היחיד במרכז העיר.

בכנס שנערך בביהמ"ד "חניכי הישיבות" ברח' מוסטבוי, השתתפו מאות אברכים מתושבי העיר, בראשות הרבנים הגאונים רבי יגאל רוזן שליט"א, ראש ישיבת אור ישראל הגדולה, רבי מרדכי רבינוביץ שליט"א, ראש ישיבות "אור ישראל", רבי אהרן ביפוס שליט"א, מרבני פתח תקוה, רבי אריה זוננשין שליט"א, רבי בן-ציון רוזנברג שליט"א, רבי שאול גרונר שליט"א, רבי ישראל גרינברג שליט"א ורבי יעקב ניסנבוים שליט"א. הכנס נערך ומומן מטעם היחידה לחינוך חרדי בעירייה, בראשות הרב מנחם שורץ.

תכונה והתרגשות רבה ליוו את בואו של הגאון הגדול ר"ח קניבסקי שליט"א, לחזק את הכנס בנוכחותו. במעמד מרהיב קבלו את פניו בכניסה לביהמ"ד ילדי תלמודי התורה בעיר כשלפידים בידיהם, ויחד עם כל הקהל האדיר פרצו בשירה נרגשת של "מים על ימי מלך תוסיף".

רה"ע יצחק אוהיון, ציין בפני הגאון הגדול שליט"א, כי פעל להסדרת רישיון חוקי להתקנת הגנרטור בביהמ"ד וכן לחפירת תשתיות לאורך הרחובות, כדי לאפשר חיבור לכלל הבתים. הגאון הגדול שליט"א, נענה ואמר לו, "אני יודע הכל, סיפרו לי שאתה עושה הרבה דברים טובים, ויהיו לך ברכה והצלחה ולא תינזק".

הרב ירחמיאל ברויאר שליט"א, הביא את דברי חז"ל, כי הרגיל בנר זוכה לבנים ת"ח. "בזמן החורבן זעק הנביא ירמיהו כי מה שיחזיר את מלכי בית דוד לירושלים, תהיה שמירת השבת. לכן בא לכאן מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, כדי להביא את אור השבת לבתים, ובע"ה בעקבות כך את מלכי בית דוד לירושלים", אמר.

דברי הגר"ח קניבסקי שליט"א

בענין קידוש השם שמכפר על חילול השם יעוי' שערי תשובה שער א' אות מ"ז

דברי הגראי"ל שטיינמן שליט"א בענין שימוש
בחשמל לא כשר בשבת:

בזמן קיץ תשס"ו נכנס לרבינו אברך ושאלתו
בפיו:

"אברך שאין לו כסף וגם אם יקח הלוואה לא
ידע מהיכן לשלם האם חייב לעשות גנרטור?"
וענה לו רבינו בזה"ל: "מי ששייך בזה ומי
שאוחז מזה זה כמו לשאול אם ללוות כסף כדי
לקנות בשר כשר או בינתיים לאכול טרף" וחזר
ע"ז כמה פעמים.

וע"ע מה שהבאנו משמו לעיל עמ' מ בהערה. וע"י במכתביו לקמן.

הגאון ר' שמעון בעדני שליט"א

קטע מתוך מכתב שחתם עליו הגר"ש בעדני שליט"א [למכתב השלם עיי' לעיל עמ' מה] :

"על כן הננו לגלות דעתנו, אף שתקוותינו שחברת החשמל תתקן את הדבר, וייצור החשמל יעשה ללא חילול שבת כדת וכדין עפ"י ההלכה ובפיקוח ראוי, מ"מ לפי המצב כיום אין להפעיל מכשירים מערב שבת לשבת, כגון תאורה, מקרר, מכשירי קירור וחימום וכד' [למעט חולים שיש בהם חשש סכנה וכיוצ"ב], שעל ידי זה הרי הוא דורש ומכריח את הפועלים להוסיף בהבערה ומלאכה עבורו, והרי הוא עובר בלפני עור, ואף חמור מזה, שהרי נעשה שותף במעשיהם.

ואין מקום להסתמך על הצורך לייצר חשמל עבור חולים שיש בהם סכנה בבתים ובבתי חולים, שהרי מוסיפים עוד חומרי בעירה עבור הבריאים, והמפעיל מכשירי חשמל מערב שבת לשבת מחייבם להוסיף במלאכות בעבורו.

וכל הנ"ל מלבד בעיית השימוש בחשמל בשבת שאסור מטעם חילול ה' הנורא הנזכר לעיל ואיסור מעשה שבת שכרוך בזה, ואף "המבשל לחולה אסור לבריא משום גזירה שמא ירבה לבריא", וכ"ש בנד"ד שוודאי מרבים לבריא.

ויה"ר שבזכות שמירת השבת כהלכתה, נזכה במהרה לגאולה שלימה, אכ"ר. "

נסים קרליץ

הדברים הנ"ל פשוטים ומסתברים חיים קניבסקי

שמעון בעדני

שאלנו להרה"ג אליהו יפת שליט"א חתן מרן הגאון ר' שמעון בעדני שליט"א מה היא הנהגת חמיו בענין שימוש בחשמל בש"ק. והשיב שעוד לפני עידן הגנרטורים היה מנתק את כל החשמל בבית לגמרי והיה משתמש במצברים בלבד. ובמקרה היה שם קרחונים, וכשאירע שהיו שלשה ימי שבת ויו"ט רצופים, היה מרבה בקרחונים 'יבשים' ע"מ להימנע משימוש בחשמל מכל וכל. ואח"כ בס"ד עשו גנרטור בשכונה וגם חמיו שליט"א התחבר אליו. וכהנהגתו הנ"ל נוהגים ג"כ כל בני ביתו.

הגאון ר' מסעוד בן שמעון שליט"א

דף 3

רבי הרב
שליט"א

שלום רב!

א- במענה לשאלתך בדבר שמוש בחשמל בשבת ויו"ט, הדברים עתיקים וידועים ובפרט בזה"ז שיש לכל בית חולים גנרטור פרטי למקרה של הפסקת חשמל, אין על מה לסמוך כלל. וראוי לציין דברי הגרש"ז זצ"ל הובאו בס' שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק לב הערה קעג כשיש הפסקת חשמל בשכונה אחת בלבד וברור שאין כל חשש לחולה שיש בו סכנה ויהודים מתקנים את הקלקול ודאי שאסור להינות מזרם החשמל הן למאור והן לחימום המאכלים יעו"ש היטב.

ב- בנוגע למים המנהג יותר להקל כי אין כאן הנאה ישירה אלא גרמא כח כח ודו"ק.

ג- במי שאין במקומו בהכנס"ס שלא משתמשים בחשמל, אם יש שם תאורה אחרת המותרת כגון נרות לשבת אפשר להקל בשעת הדחק למצוה.

בנימין

לכבוד הרב שליט"א,

שלום רב!

א- במענה לשאלתך בדבר שמוש בחשמל בשבת ויו"ט, הדברים עתיקים וידועים ובפרט בזה"ז שיש לכל בית חולים גנרטור פרטי למקרה של הפסקת חשמל, אין על מה לסמוך כלל.

וראוי לציין דברי הגרש"ז זצ"ל הובאו בס' שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק לב הערה קעג כשיש הפסקת חשמל בשכונה אחת בלבד וברור שאין כל חשש לחולה שיש בו סכנה ויהודים מתקנים את הקלקול ודאי שאסור להינות מזרם החשמל הן למאור והן לחימום המאכלים יעו"ש היטב.

ב- בנוגע למים המנהג יותר להקל כי אין כאן הנאה ישירה אלא גרמא כח כח ודו"ק.

ג- במי שאין במקומו בהכנס"ס שלא משתמשים בחשמל, אם יש שם תאורה אחרת המותרת כגון נרות לשבת אפשר להקל בשעת הדחק למצוה.

בברכה

מ. בן שמעון

ספר ילקוט יוסף
הלכות שבת ח"א
מהדורת אלקיים תשע"א

סה

יוסף

סימן רמב - להזהר בכבוד שבת

ילקוט

הוצאות גנרטור אם חשיבי כהוצאות שבת - שימוש בחשמל המיוצר בשבת

מתגורר בבני ברק, והשיב לו, שאכן יש לו לעשות כן. וע' בהליכות עולם חלק ד' (פרשת בא הערה ב') שהביא מ"ש הגאון החזון איש (מועד, סימן לח אות ד), שאם זרם החשמל נעשה ע"י ישראל מחלל שבת, אסור ליהנות ממנו, ואפילו באופן שיש איזה היתר בשימוש מן הדין, יש לאסור מפני חילול ה' שבדבר, כיון שהוא שימוש ציבורי, והעובד בשבת הוא עושה במרד וזדון, והנהגה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת. ע"ש. וסיים בהליכות עולם: ושפתים ישק משיב דברים נכוחים. ע"כ. ומשמע שאכן יש טעם ויסוד חשוב לחומרא זו, למרות שהליצו הרבה על הנוהגים היתר בדבר. [ומה שראינו לכמה מגדולי הדור שלא חששו להחמיר בזה לעצמם, י"ל שעשו כן שלא ילמדו מהם תלמידיהם ויסברו שהוא מעיקר הדין, והרי אין הכל יכולים לעמוד בחומרא זו]. ועיין בילקוט יוסף שבת כרך ג' (עמוד לה), ובשו"ת נחלת לוי חלק ב' (סימן לט) אריכות בזה.

ועי"ש עוד מה שכתב בכ"ז

ועל הוצאות השימוש בגנרטור בשבת, במקומות שהחשמל מיוצר על ידי יהודים תוך כדי חילול שבת בעוה"ר, מסתבר שגם זה בכלל הוצאות שבת, בכל מה שרגיל להשתמש לצורך שבת, כגון תאורה, פלאטה חשמלית, וכל כיו"ב. וכמו שנתבאר בקובץ מבקשי תורה (מב, נו). וחומרא זו להשתמש בחשמל המיוצר על ידי גנרטור, בודאי שיש לה מקום גדול בהלכה, דאף שבמשך שנים טענו אנשי חברת החשמל שייצור החשמל נעשה באופן אוטומטי, ובשלב מסויים הסכימו שועדה תעקוב אחר הנעשה שם בשבת, אך בביקורינו שם בשנים האחרונות נתברר לנו שעושים שם מלאכות דאורייתא לצורך כלל הצבור. וכאשר נשאל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בשנת תשנ"ה אם להצטרף לגנרטור שבת השיב, שאין זו שאלה, ובודאי להצטרף, שהרי לא רק תיקונים עושים בחברת החשמל בשבת, אלא גוף הייצור נעשה גם כן בשבת.

וגם מרן אאמו"ר שליט"א נשאל לפני שנים מהגה"צ רבי עמרם אזולאי זצ"ל, אם יש צורך שיחמיר ויתחבר לגנרטור לשבת, בהיותו

THE BIC YESHIVAH

"HAZON OVADIA"

7 HARIKMA St. ROMEMA, tEtUSAIEH 94468
TEI: 02 5378010

הישיבה הגדולה

"חזון עובדיה"

בנשיאות הראש"צ הגר"ע יוסף שליט"א
רח' הרקמה 7 רוממה ירושלים

כה אייר תשנ"ח, שנת "שמחתי" באומרים לי לפ"ק

לכבוד האברך היקר והנעלה הרב מרדכי כהן שליט"א אשדוד

שלום רב וכל טוב סלה

באשר שאל אודות התחברות לגנרטור שיפעל בשבתות וימים טובים, אם יש ענין להחמיר בכך, אחר שפשט המנהג לסמוך להקל להשתמש בחשמל המיוצר על ידי חברת החשמל.

הנה כבר ביארנו בספר ילקוט יוסף שבת כרך ג' (ריש סימן שיח), שלצערינו הרב גם כיום ישנם חילולי שבת בחברת החשמל, לצורך ויסות כח החשמל בערי הארץ, וזאת למרות שיש כיום מחשבים.

ואף שכתבנו בילקוט יוסף כמה צדדים להקל ולהשתמש בחשמל בשבת, אבל עם כל זה פשוט וברור שכל מי שבידו וביכולתו להשתתף ולהתחבר לגנרטור, פשוט שעדיף לעשות כן. לצאת ידי כל הפוסקים.

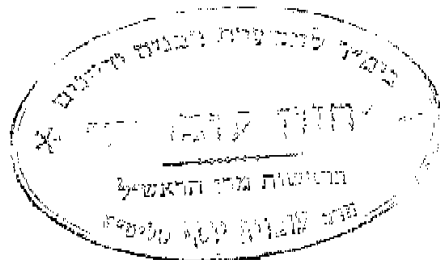
ומרן אאמו"ר שליט"א סירב במשך שנים להשתמש בפלאטה חשמלית, מחשש שיתקנו את החשמל באמצע הלילה, וכמו שכתבנו בילקוט יוסף כרך ה', ולכן מצוה קעבדי להשתתף בדבר.

בכבוד רב ובברכת התורה

יצחק יוסף

בן למרן אאמו"ר הגר"ע יוסף שליט"א

הגאון ר' יצחק רצאבי שליט"א

יצחק רצאבי ♦ ITZCHAK RETZABI

ראש ביהמ"ד בית הוראה ומכון פעולת צדיק
וראש מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק
מח"ס שלחן ערוך המקוצר ח"ח
פסקי מהרי"ץ ו"ת, שו"ת עולת יצחק ב"ח, ועוד

לק"י כ"ז תמוז ה'תשע"ב ב'שכ"ג

לשאלת רבים

בדין השימוש וההנאה בשבת קודש מזרם החשמל בא"י, הנה מאחר ונתברר כי המצב כיום בעוה"ר שייצור החשמל נעשה בשבת ע"י יהודים רח"ל, הרי שהפעלת מכשירי חשמל מערב שבת כרוכה בשאלה חמורה של 'לפני עור' [כי בריבוי ההשתמשות, נגרם ריבוי חילול שבת במלאכות דאורייתא]. וההנאה בשבת מהחשמל שמופעל ע"י הזרם, כרוכה באיסור הנאה מ'מעשה שבת'. וכל זאת מלבד חילול ה' שבדבר, שנהנה ממה שיהודים מחללים השבת בייצור החשמל וכבר עורר על זה החזו"א זיע"א.

הלכך, צריך כל אחד לאזור חיל ולהתאמץ לסדר בביתו ובבתי כנסיות חשמל ללא חילול שבת, ודבר זה הוא בכלל הוצאות שבת ויו"ט שאמר עליהם הקב"ה "לזו עלי ואני פורע".

ויהי רצון שנוכה במהרה שישובו בתשובה שלמה בקרוב, ותישמר השבת כהלכתה. לקראת שבת לכו ונלכה כי היא מקור הברכה.

ביקרא דאורייתא

הצ' יצחק בכמהר"נ רצאבי יצ"ו

**דעתם הברורה
של מרן ורבנן שליט"א
בצורך להקים
חשמל כשר לשבת**

מכתבי גדולי ישראל

הגרי"ש אלישיב זצ"ל, הגראי"ל שטיינמן שליט"א,
הגר"ש אויערבאך שליט"א, הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל,
הגר"נ קרליץ שליט"א, הגר"ח קנייבסקי שליט"א,
הגר"ר חיים פינחס שיינברג זצ"ל.

מכתב ממדן הגדאי"ל שטינמן שליט"א

בס"ד

כל דבר שעושים לכבוד השבת אין לתאר איזה זכות יש למי שעושה את זה. כדמצינו שבת דף ל"ג ע"ב שכשיצא ר' שמעון בן יוחאי מהמערה אחרי ששהה שם כ"כ הרבה שנים וכל דבר שראה מעניני עולם הזה הי' נשרף, מ"מ כשראה א' רץ עם שני הדסים ושאל אותו למה זה שנים אמר לו אחד כנגד זכור וא' כנגד שמור, לכן אמר לבנו ראה כמה חביבין מצות על ישראל ונתיישב דעתייהו, א"כ כל שכן שחשוב מאד כל העוסקים לסדר חשמל כשר לשבת. ויזכו בבנים וחתנין תלמידי חכמים, והקרן עדיין שמור לחיי עוה"ב.

אורי"ל ג' טבת תשס"ו
אהרן יהודה לייב שטינמן

אור ליי"ב טבת תשס"ו לפ"ק

בעזה"י בודאי מצות רבה לסדר הגנרטור לינצל מחילול ה' ומעשה שבת וזה בכלל צרכי שבת שהקב"ה הבטיח לשלם וכל העוזרים והמסייעים יתברכו ברכת השבת כי היא מקור הברכה ומאן דיזיף שבתא פרע"י שבתא.

חיים קניבסקי

ג.א. מצטרף א.ל. שטינמן

מכתב ממדן הגר"ש אויערבך שליט"א

ב"ה ירושלים ערב שבת קודש לסדר וארא אל האבות תשס"ו

הנני בעניי אודות הדבר הגדול והנשגב אשר הולך ונעשה בעזרת ד' יתברך בעיר "קרית ספר" בברכפלד [מודיעין עילית], לתיקון עוד קדושת השבת כהלכתה, היום המקודש ביותר, קודש קדשים [לשון קדשו של רבנו הגר"א זיע"א], ואין ערוך להדבר הגדול הזה, אשר קדושת השבת תשמר כהלכתה, ללא תערובת של חילול שבת חלילה וחלילה, לערוך ולסדר שימוש החשמל ביום השבת, בלי שום מעשה שבת ח"ו, הן בבתי ישראל והן בחוצות העיר לקידוש שם שמים.

ובודאי אשר תושבי העיר החרדים לדבר ד' יקבלו באהבה וחיבה ועוז וחדוה התיקון הגדול הזה לתפארת יום המנוחה וקדושה, וגם ע"י כך יושפע שפע ברכה והצלחה מרובה עד בלי די ללא מצרים לתושבי העיר הזאת ולכל ישראל, כי היא מקור הברכה לכל הימים.

וחלילה וחלילה שלא לגרום בשום פנים ואופן איזה עיכובים ומכשולים להדבר הגדול והקדוש הזה.

והקב"ה יזכנו לשמור את השבת כהלכתו באהבה ויראה בלי שום אבק מכשול ח"ו, וברכה תהיה לנו כי נשמור קדושת השבת ונקיים כל המצוות באהבה.

למען קדושת השבת כהלכתה ולחיזוק הדבר הגדול התיקון העצום הנ"ל

שמואל באאמו"ר גאון ישראל מוה"ר שלמה זלמן זצללה"ה אויערבך

מכתב ממדן הגרמ"י ליפקוביץ שליט"א

מיכל יהודה ליפקוביץ
זכרון מאיר
בני ברק

בס"ד טבת תשס"ו

הנני בזה לחזק ידי אנשי מעשה העוסקים בצרכי ציבור ופועלים למען קדושת השבת בעיר קרית ספר ע"י שיסדרו שכל מערכת התאורה העירונית ברחוב העיר יפעל על ידי הגנרטור. מצוות הדלקת הנר בשבת היא חובה בכלל מצוות עונג שבת, ובפעולתם זו קוראים הם קריאה גדולה למען קיום מצוות עונג שבת בכשרות, ללא גרמא של חילולה רח"ל. לקיים מאמר הנביא [ישעיה' נ"ח] וקראת לשבת עונג. וזכות גדול הוא להיות שותפים ולסייע לפעולתם החשובה הזו. ונאמנים עלינו דברי חכמינו ז"ל שכל הוצאות שבת ויו"ט אינם בחשבון מזונותיו של אדם, שכל הוצאות שאנו מוציאים למען מצוות שבת קדשינו אינם מחסרים לנו כלום, והקב"ה משלם לנו תמורתם.

תהי ברכת השבת על כל העושים והמעשים למען הדבר הגדול הזה, ומברכת השבת אשר היא מקור הברכה וכל הימים ממנה מתברכים יתברכו הם וכל אשר להם בשפע ברכה והצלחה ובכל טוב סלה. ה' ב"ו אמן קדוש יישר וטהור ונאמן מאמר חזק ונאמן יהודה ליפקוביץ

מכתב ממרן הגר"נ קרליץ שליט"א

הרב ש. י. נסים קרליץ

רמת אהרן

רח' ר' מאיר 6, בני ברק

בס"ד, יום ט' טבת ה'שס"ו

מה כואב הדבר שעדיין פריקת עול שבת שולטת גם במה שנוגע לנו כאשר אור
החשמל של שבת נוצר מריקת עול שבת. לכן כאשר נראה לנו אפשרות להגיע שעיר
בישראל תסתדר שמאור החשמל ברחובות ובבתים יהי' רק מחשמל שנוצר
בכשרות בלי חילול שבת, הדבר יאיר לנו בדרכנו,
ובתקותנו לזכות למנוע הדבר המכאיב הנ"ל וכמה חיובנו להשתדל בזה שהדבר יצא
לפועל, ובמצבנו זה יהי' קידוש שם שמים כאשר עיר בישראל מסתדרת בלי חילול
שבת.
ובודאי זכות השבת תגן על העיר להנצל מכל צרה.
לכן חוב על כל מי שיכול לעזור במצוה זו לעשות ככל האפשר ולזרז הדבר שהדבר
יגמר בקרוב.
החותם בברכה שזכות השבת יגן על כל המסייעים בזה ויזכו לרב טוב.
ניסים קרליץ

מה כואב הדבר שעדיין פריקת עול שבת שולטת גם במה שנוגע לנו כאשר אור
החשמל של שבת נוצר מריקת עול שבת. לכן כאשר נראה לנו אפשרות להגיע שעיר
בישראל תסתדר שמאור החשמל ברחובות ובבתים יהי' רק מחשמל שנוצר
בכשרות בלי חילול שבת, הדבר יאיר לנו בדרכנו,
ובתקותנו לזכות למנוע הדבר המכאיב הנ"ל וכמה חיובנו להשתדל בזה שהדבר יצא
לפועל, ובמצבנו זה יהי' קידוש שם שמים כאשר עיר בישראל מסתדרת בלי חילול
שבת.

ובודאי זכות השבת תגן על העיר להנצל מכל צרה.
לכן חוב על כל מי שיכול לעזור במצוה זו לעשות ככל האפשר ולזרז הדבר שהדבר
יגמר בקרוב.
החותם בברכה שזכות השבת יגן על כל המסייעים בזה ויזכו לרב טוב.
ניסים קרליץ

תכ חוט מכתבים שני

ברבר מאור החשמל ללא חשש חילול שבת

בס"ד, יום אדר"ח חשון תשס"ה

הנני בזה להביע את רגשי שמחתי על הענין הגדול של חיזוק שמירת שבת שיש בזה קידוש שם שמים, כאשר הרב ... שליט"א יזם להקים תחנת כח לייצור חשמל באופן שתספק חשמל לכל העיר כולה ללא חילול שבת, וכבר הרעיש מרן החזו"א זצלה"ה על כבוד שמים המחולל ר"ל פה בארצינו הק' בתחנת החשמל בארצית וכאב הלב על חילול השבת. והקמת תחנה כזאת כרוך בהוצאות כספיות גדולות מאוד, וכידוע שהעיר ... היא עיר גדולה לאלוקים אשר רוב תושביה עמלים בתורה מתוך הדחק וחפצים לקדש שם שמים, ונדחקים הרבה בענין הוצאות אור השבת, אשר על כן היא מצוה גדולה ומכופלת שכל העוזר בזה יש לו חלק בקידוש ה' וזכות בשמירת השבת וצדקה לבני תורה עניים.

והפליגו חז"ל מאוד במצוה זו ואמרו דכל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים וניצול משעבוד מלכויות וזוכה לעשירות. ועוד אמרו בילקו"ש איזה אור הקב"ה מאיר לישראל באור הצדקה שנא' וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה - וכל כך למה בזכות הנרות שהן מדליקין בשבת.

ובזכות זה יקויים בנו הפסוק והי' לך ד' לאור עולם.

נסים קרליץ

הרב ש. י. נסים קרליץ

רמת אהרן

רח' ר' מאיר 6, בני ברק

כ' שבט תשע"א

בס"ד, יום ג' אדר"ח

כתב מרן החזו"א זצלה"ה זרם חשמל הנעשה בתחנת החשמל בשבת ע"י ישראל שאינו משמר שבתו אסור ליהנות ממנו, ואף אם הוא באופן שיש היתר בשימוש מן הדין, אסור להשתמש בו מפני שיש בשימוש אסור חילול השם שאינו חס לכבוד שמים כיון שהוא שימוש ציבורי והעובד בשבת הוא עושה במרד ר"ל והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת.

לכן פשוט שצריך לעשות סידורים שיהא אור בבית לכבוד שבת בלי חילול השם, והוא בכלל הוצאות שבת.

נסים קרליץ

כבד מין גמלא זללה גני חלא הנעשה דבשר חלא
קלם זי יללא לאת מארי שבת אסור ליהנות ממנו,
ואף אם הוא באופן שיש היתר לשימוש מן הדין, אסור להשתמש
בו מפני שיש בשימוש אסור חילול השם שאינו חס לכבוד שמים
כיון שהוא שימוש ציבורי והעובד בשבת הוא עושה במרד ר"ל
והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין לבו כואב על חילול שבת.

לכן פשוט שצריך לעשות סידורים שיהא אור בבית
לכבוד שבת בלי חילול השם, והוא בכלל הוצאות שבת.
נסים קרליץ

הרב ש. י. נסים קרליץ

רמת אהרן

רח' ד' מאיר 6, בני ברק

בס"ד, יום איסור גש

כב' תושבי העיר ביתר שיחיו
הנני בזה לחזק ולאמץ את ההשתדלות לסדר חשמל בשבת בלי חשש של חילול שבת וחילול
שם שמים, וההשתדלות בזה עצמה היא קידוש ד'.
ואחתום בברכה להעוסקים במצוה זו והמקבלים עליהם הדבר שלא להשתמש רק בחשמל
כשר בשבת, יזכו שזכות השבת תגן עליהם להנצל מכל צרה.

נסים קרליץ

החל מ' 15.4.87

ביתר - שומאל הלוי ואזנר

כב' תושבי העיר ביתר שיחיו

הנני בזה לחזק ולאמץ את ההשתדלות לסדר חשמל בשבת בלי חשש של חילול שבת וחילול
שם שמים, וההשתדלות בזה עצמה היא קידוש ד'.

ואחתום בברכה להעוסקים במצוה זו והמקבלים עליהם הדבר שלא להשתמש רק בחשמל
כשר בשבת, יזכו שזכות השבת תגן עליהם להנצל מכל צרה.

נסים קרליץ

הריני מצטרף לבקשה הנ"ל לשם מצוה

בעה"ח שמואל הלוי ואזנר

מכתב ממרן הגד"ח קנייבסקי שליט"א

ב' ע"ה ר"ה סיון תשס"ה

כמה מאלי דמ' ר"ה סק"ד למאמץ אל הנצי"ל לאמירת שבת
 והאגדה אלא יחלל יבכו לדעת גדולי ימיהם וקבלו לה
 המס"דים אלה נאמר אלא שבת שבת
 והמס"דים אלה נאמר אלא שבת שבת
 חיים קנייבסקי

בדואר כחול ארצות לכבוד שבת, ולשבת אין
 מפסיקים ללכת וללכת שבת שבת שבת,
 (המס"דים אלה נאמר אלא שבת שבת)

בעז"ה ר"ה סיון תשס"ה
 כתב המ"ב בסי' רנ"ו סק"ב שהמזכים את הרבים בשמירת שבת ובהשגחה שלא
 יחללו יזכו לבנים גדולי ישראל ובכלל זה המסייעים לגנרטור שהוא בכלל שמירת
 שבת,
 והרשעים שמפריעים לזה השבת יפרע מהם ע"י שבת קיי"ט א'
 חיים קנייבסקי

בדואר ראוי לעשות לכבוד שבת, ומשבת אין מפסיקים כלום ומאן דיזיף שבתא
 פרע"י שבתא, והמפריעים למצות שבת יחששו מהעונש
 חיים קנייבסקי

מכתב ממרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

בעזה"י י"ב טבת תשס"ו

כל מזונותיו של אדם קצובין מר"ה חוץ מהוצאות שבת ויו"ט שאמר הקב"ה לו עלי ואני פורע וכל המוסיף מוסיפין לו, כמ"ש בגמ' וכל המתעסקים בכבוד שבת ויו"ט יזכו לבנים גדולי ישראל כמש"כ המ"ב סי' רנ"ו סק"ב וחשמל לשבת כשר הוא בכלל זה בלי ספק. חיים קניבסקי

בעזה"י כ"ח כסליו תשס"ו

כל העוזרים והמסייעים לסדר חשמל כשר לשבת בלי חילול שבת הוא בכלל הוצאת שבת ויו"ט שהקב"ה אמר לו עלי ואני פורע וידוע כמה השתדל החזו"א זצ"ל על זה, והעוסקים בזה יזכו עבור זה לבנים גדולי ישראל כמש"כ המ"ב סי' רנ"ו סק"ב ומאן דיזיף שבתא פרע"י שבתא. חיים קניבסקי

בעזה"י בודאי מצוה רבה לסדר הגנרטור לינצל מחילול ה', ומעשה שבת וזה בכלל צרכי שבת שהקב"ה הבטיח לשלם וכל העוזרים והמסייעים יתברכו ברכת השבת כי היא מקור הברכה ומאן דיזיף שבתא פרע"י שבתא. חיים קניבסקי

ג.א. מצטרף א.ל. שטינמן

כ"ח כסליו תשס"ו
 ה' מוסיף ומוסיף לומר חתן בשר אלה לי
 חתן דבר הוא דבאל הלאר לזג י"ג אקק"ה
 מאר און אי טען סוכר יקור כשר האלף יחצ"ה
 צ"ל לו 15 ומציק דא ילג מדור לו אפע ק"א
 ילמל מנצ' הא' ס' רנ' קד' אמן ד"ל 4 קד' 15
 קנ"ז קד' ח"ס קניבסקי

בעזה"י כ"ח כסליו תשס"ו

כל העוזרים והמסייעים לסדר חשמל כשר לשבת בלי חילול שבת הוא בכלל הוצאות שבת ויו"ט שהקב"ה אמר לו עלי ואני פורע וידוע כמה השתדל החזו"א זצ"ל על זה והעוסקים בזה יזכו עבור זה לבנים גדולי ישראל כמש"כ המ"ב סי' רנ"ו סק"ב ומאן דיזיף שבתא פרע"י שבתא. חיים קניבסקי

קריאה קדושה

באתי בזה בקריאה נאמנה לכל הזהירים בכבוד השבת וקדושתה, ומדקדקים בשמירתה כלליה ופרטיה, בדבר ההצטרפות להיות מנויים על הגנרטור החדש שהוקם בשכונתנו לאחרונה, לכבוד ש"ק.

וכבר ידועים דבריו של מרן החזו"א זצוק"ל בדבר השימוש בחשמל הנעשה תוך חילול ש"ק, הן מצד מעשה שבת והן מצד חילול ה', וב"ה בשנים האחרונות התארגנו בהרבה שכונות בירושלים ת"ו, להתקין גנרטור מקומי לספק אלקטרי כשר למהדרין בימי שבת ומועד, בעידודם וברכתם של גדולי ישראל.

על החרדים לכבוד השבת וקדושתה, אשר נדבה רוחם להנהיג את השבת באלקטרי כשר למהדרין, אנא הזדרזו להצטרף למפעל גדול זה, להשליט קדושת השבת לכבוד הי"ת בשכונתנו ובתינו.

הכו"ח לכבוד השבת וקדושתה

חיים פינחס שיינברג

הנני מצטרף בכל לב להדבר החמור והנשגב הנ"ל, ביסוד שמירת וקדושת השבת, ואין צורך להאריך ובפרט לבני תורה על חומר הענין. וכל אחד ואחד יזדרז ויתאמץ בכל כוחו למען קדושת השבת.

הכותב וחותם לכבוד וקדושתה והלכתא בשבת מלכתא

שמואל באאמו"ר גאון ישראל מוה"ר שלמה זלמן זללה"ה אויערבאך

בקריאה של גדולי ומאורי הדור שליטי"א

מוטלת החובה על וועדי הבתים להתחבר לחשמל כשר בשבת

בקריאה מיוחדת [המצורפת בזה] של מרן הגר"י קרליץ שליטי"א שאליה הצטרפו, מרן ורבנן גדולי הדור שליטי"א ובראשם מרן הגר"י אלשיך שליטי"א ומרן הגר"י קנייבסקי שליטי"א ומרן הגר"י קרליץ שליטי"א, לוועדי הבתים להצטרף לתאורה הכללית בחדרי המדרגות בשבתות ובחגים לחשמל כשר בשבת.

בעקבות פנייתם של קבוצת אברכים תושבי קרית ספר לגדולי הדור כדי לברר את החיוב המוטל על וועדי הבתים בענין צירוף החשמל הכללי בבנינים לחשמל כשר, יצאו מרן ורבנן שליטי"א בקריאה נרגשת לפעול ע"מ לצרף גם את צריכת החשמל הכללית בבנין לגנרטור כאמור.

בקריאתם מוסיפים כי בזכות השבת שמזונותיו של אדם קצובין לו וכו' על אף ההוצאה הכספית הכרוכה בכך אף אחד לא ינוק.

קריאת הקודש עוררה הדים רבים בקרב ציבור תושבי העיר בפרט שהתשובה ניתנה במענה לפנייתם, וכן בכל ריכוזי הציבור החרדי ברחבי הארץ על פסק ההלכה הברור המחייב לפעול בענין גם למען הכלל, ובכך שיש להתחבר באופן מידי לגנרטור ולא לחשוש ח"ו לשום הפסד ממוני שיכול להיגרם בעקבות כך.

הרב ש. י. נסים קרליץ
רמת אהרן
רח' ר' מאיר 6, בני ברק

בס"ד, יום ג' ט"ו אלול

הנני מצהיר כי הפעילות של וועדי הבתים
לשבת גנרטור לשבת לשימוש
הכללי של הבניין.
ובודאי שלא יגרם להם הפסד
משמירת שבת, וכמו שהבטיחו חז"ל
כל מזונותיו של אדם קצובין לו חוץ
מהוצאות שבת ויו"ט וכו'

ניסים קרליץ
א.י.ל. שטיינמן

מיכל יהודה ליפקוביץ
חיים קניבסקי

יוסף שלום אלישיב

הנני מצהיר כי הפעילות של וועדי הבתים
לשבת גנרטור לשבת לשימוש
הכללי של הבניין.
ובודאי שלא יגרם להם הפסד
משמירת שבת, וכמו שהבטיחו חז"ל
כל מזונותיו של אדם קצובין לו חוץ
מהוצאות שבת ויו"ט וכו'

ניסים קרליץ
א.י.ל. שטיינמן

מיכל יהודה ליפקוביץ
חיים קניבסקי

יוסף שלום אלישיב

קונטרס שבת מלכתא

והוא לקט מדברי רבותינו בענין הוצאות שבת ויו"ט
ובענין שאין לסמוך על מה שהחשמל מיוצר עבור חולים

נספחים

לקט מדברי רבותינו בענין הוצאות שבת ויו"ט

הגר"י דרזי שליט"א

ח. פרטי דינים נוספים ששמעתי ממרן הגר"ש אלישיב זצ"ל

ההצטרפות לגנרטור אינה נטל כלכלי

א. הצטרפות לגנרטור אינה הוצאה כספית אלא הכנסה, כי בצרכי שבת נאמר כל המוסיף מוסיפין לו, ובשיעור ההצטרפות לגנרטור עד כמה נכלל בהבטחה זו, שמעתי ממרן הגר"ש אלישיב זצ"ל דמה שהוא בגדר צורך שבת נכלל בהבטחה זו, והשימוש בגנרטור למה שהוא רגיל להשתמש בימות החול למאור חימום וצינון חשיב צורך, הואיל ואין זה כבוד שבת שיחסר לו ממה שהוא רגיל בימות החול.

סימן ע
בענין חשמל כשר לשבת

הנני לשוב על הראשונות כי לדעת מרן הגר"ש אלישיב שליט"א מצוה להתחבר לחשמל שאין בו איסור שבת. וההוצאות לגנרטור הינם הוצאות שבת ויו"ט שעליהם נאמר לוו עלי ואני פורע, ויזכו התושבים בפעלם לקדש את השבת.

הרב ש. י. נסים קרליץ

רמת אהרן

רח' ר' מאיר 6, בני ברק

בס"ד, יום ג' ט"ו אלול

הנני מצאני כי הפעולה של וי"ט הינה
לפי דברי רש"י ורמב"ם ורמב"ם ורמב"ם
וכוונתי היא שיש להם הפסד ממשיק לקרן
וכמו שכתבתי הלא כעת נשאלת לא אדם קרליץ
או חזק מאלוהים אשר וי"ט וי"ט.

חיים קרליץ

אגודת ישראל

חיים קרליץ

אגודת ישראל
מ.כ. יהודה יפו, יפו, יפו
חיים קרליץ

כיצד אני כחולץ אצות לכדור שבת, ולשבת אין
מפסיקין ביום ואין צורך שבת שבת, שבת, שבת,
ת"ח קרליץ

חוב

פיק ד' - הכנה לכבוד שבת

שני

הוצאות לשימוש בחשמל ומים שאין בהם
חשש חילול שבת פשיטא דהוי
נכלל "הוצאות שבת".

הגאון ר' חיים קניבסקי שליט"א

בהתרגשות ובקש רב האזין הקהל לדברים
שנשא הגאון הגדול שליט"א בפני הציבור:
"שימוש בחשמל לא כשר, זה גם חילול שבת וגם
חילול השם, וזה איסור דאורייתא, ומי שמשמש
בחשמל כשר, זה מכפר על כל חילול השם
שעשה. כל ההוצאות של הגנרטור יחזרו, ולכן אין
פחד, אפשר להיכנס לחובות".

צנה

החשמל של חילול שבת אינו מותר ומה שיש לו
לגוף מותר, ומה שיש לו לנפש אינו מותר ומה שיש לו
לנפש אינו מותר, ומה שיש לו לנפש אינו מותר.

ואם תאמרו אולי יש דבר שיש לו לנפש
ואם תאמרו אולי יש דבר שיש לו לנפש

חיים קרליץ

החשמל של חילול שבת איסור מדינא ומצוה רבה לסדר גנרטור והוא בכלל הוצאות שבת ויו"ט שהקב"ה מחזיר וכל העוסקים
ומסייעים בכבוד שבת זוכים לבנים ת"ח כמש"כ המ"ב חיים קניבסקי

ונאמנים עלינו דברי חכמינו ז"ל שכל הוצאות שבת ויו"ט אינם בחשבון מזונותיו של אדם, שכל הוצאות שאנו מוציאים למען מצוות שבת קדשינו אינם מחסרים לנו כלום, והקב"ה משלם לנו תמורתם.

דברתי אצל אלוהי אברהם ויצחק ויעקב ונאמר לי
לך אל אביך ואתה וכל ביתך ואת כל אשר לך
לך אל ארץ מצרים ואתה וכל ביתך ואת כל אשר לך
לך אל ארץ מצרים ואתה וכל ביתך ואת כל אשר לך
לך אל ארץ מצרים ואתה וכל ביתך ואת כל אשר לך

ג"א נטפל לעושי מצוה אהרן יהודה לייב שטיינמן

הוצאות גנרטור אם חשיבי כהוצאות שבת

ביקרא דאורייתא
הצ' יצחק בכמהר"נ רצאבי יצ"ו

ימ/קא"י ט' אב/אלול ה'תקנ"ח
הקב"ה א' חזקת נפ' י
ימ/קא"י ט' אב/אלול ה'תקנ"ח
הקב"ה א' חזקת נפ' י

ליקוט בענין שאין לסמוך על מה שהחשמל מיוצר עבור חולים

מ"ר החזו"א זצ"ל

לב גנזי שיערי ציון

שאלתי את החזו"א, הרי יש טוענים שבין כך מוכרחים לקיים את מפעל החשמל בשבת בשביל בתי חולים, שיש בזה משום פקוח נפש. השיב החזו"א: אין היתר זה מספיק לסידור תמידי וקבוע ע"י יהודים. ציונים: עיין שונה הלכות סימן שי"ח דין ב'.

הגרא"ז מלצר זצ"ל

מאורות נתן

וכבר זכיתי להציע הדברים הנדונים בספרי זה לפני מו"ר מ"ר הגרא"ז מלצר זצוק"ל כמה חדשים לפני הסתלקותו ואחרי שעמד על הצד הטכני שבדבר הסכימה דעתו הגדולה שאין בזה צד היתר מטעם פקו"ג [ע"י בפ"ג] ומאז חדל להשתמש בביתו בחשמל בשבתות ויו"ט, וגם אמר ליתן הסכמתו בכתב לספרי זה אלא שלא הספיקה השעה ועלתה נשמתו הטהורה השמימה זי"ע.

שו"ת אגרות משה

אגרות אורח חיים משה

סימן קכ"ז
(השממה)

שימוש בחשמל בשבת

א.

ועתה בדבר שאלותיך בדבר השתמשות בחשמל בשבת איני רואה חלוק ממש בין השתמשות להאיר בנרות החשמל ובין המקרה, דאם איכא היתר מחמת שצריכים לעשות עבודת החשמל בשביל הבתי חולים לא היה בזה גם איסור דחלול השם, אבל לא מובן היתר זה דהא אפשר לעשות מכונה קטנה לכל בית חולים, וגם הא אפשר להשיג על יום השבת נכונים שישיעו כל העבודות במכונות החשמל הגדולה, וכיון שאינו בעניני הרפואה ועניני הצלה גופייהו, לא שייך זה להזריזות לעשות ע"י ישראל גדולים שלכן הרי אסור לעשות ע"י ישראל וליכא ההיתר כלל. ואם יש לחוש שהנכרים יקלקלו בכוונה יעמידו שומרים מישראל עלייהו.

שו"ת אבן ישראל

אבן הלכות שבת ישראל

ואף אי נימא דחברת החשמל מותר להם להוסיף דלק ולהעבירו בשבת, אף אי נימא דלצמי חולים יש להם היום מיוחדים, מכיון שיש הרבה חולים מסוכנים צבחים פרטיים שגרימים לחשמל לעשות דיאליזה לכליות, וכן חולים מסוכנים אחרים וממילא מוכרחים לספק חשמל לכולם, כי אינם יודעים מי שצריך ומי שלא צריך. מ"מ כל איש שהוא יודע שא"ל צדימו חשמל לחולה מסוכן, וגם נרות להאיר ודאי א"ל אסור לו להדליק את נרות החשמל בשבת, כי הוא מכשיל את חברת החשמל בלפני עור

דעת יהודה • תשובות על סדר השולחן ערוך קג

תקא. יש סברא שאפשר בזמנינו להשתמש בחשמל הציבורי בשבת מטעם שיש הרבה חולים שמחוברים למכשירי החיאה בבתיים ולהם זה פיקוח נפש ואי"צ להיתר של בתי חולים המפוקפק מפני שיש לכל בית חולים גנרטור, אמנם בני תורה לא סומכין ע"ז מה הטעם.

תשובה: הטעם פשוט שיש ריבוי במלאכות, כי לצורך החולים היה די בפחות כח, והרובי גורר אחריו עוד מלאכות.

עדר חלק ד' הלכות שבת בשבת

יז. שימוש בחשמל - חשמל המיוצר בשבת בחברת חשמל ע"י יהודים באיסור, אסור להשתמש בו בשבת

37. דברי החזו"א בסי' ל"ז סק"ד בענין חברת חשמל של יהודים ידועים וא"צ לפנים. לא נצרכה אלא משום שי"א דהואיל ומצוי חולים רבים בבתיים הזקוקים לחשמל כחולי כליות ואסטמה וחמצן וכדו', ואין יכולים לעשות גנרטור פרטי כמו בית חולים ונצרך לחלל עבודה ואזי מותר לכל ישראל כדין נר לא' נר למאה. ואמנם כבר ביאר החזו"א שם דאף אם הוא באופן המותר מן הדין יש בזה משום חילול השם שמראה שאינו חס לכבוד שמים כיון שהוא שימוש ציבורי והעובד עושה כן במרד רח"ל יעו"ש. אך באמת כבר נתבאר לעיל בחלק ב' פרק ל"ה דין כ"ב שאין להתיר בזה, דלא הותר נר לא' נר למאה וליהנות הבריא מהנר שהודלק לחולה רק באותו הנר ששימשו בו לחולה, אבל אם הבריא משתמש בנר אחר לא הותר, והרי כל נורה ונורה היא באיסור מרבה בשיעורים כדין קץ ענף שיש בו ג' גורגרות ואע"פ שהוא בהדלקה אחת, א"כ בודאי שגזרו גם ע"ז שמא ירבה בשבילו. דהרי באמת ריבה בשבילו, דלחולים א"צ ריבוי אור וטורבינות גדולות כל כך, ובכל ריבוי ההדלקות עוברים בזה על איסור תורה לרשב"א של ריבוי בשיעורים, ולא מצינו היתר להשתמש רק באותו הנר ממש של החולה, וראה שם הע' 32 שהסכים לסברא זו מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א ועפ"ז נפל בבירא ההיתר לשימוש בחשמל משום חולים. ועי' אגרו"מ ח"ד סי' קכ"ז.

חומת קונטרס החשמל שני

ואין מקום להסתמך על הצורך לייצר חשמל עבור חולים שיש בהם סכנה בבתיים ובבתי חולים, שהרי מוסיפים עוד חומרי בעירה עבור הבריא, והמפעיל מכשירי חשמל מערב שבת לשבת מחייבם להוסיף במלאכות בעבורו.

שאלה: בעיר שיש בית החולים, והלא יצור החשמל מותר בעבור החולים, ובפרט אלו שיש בהם סכנה, וממילא א"א לחלק, ונהנים אגב הבריאם. תשובה: הם רשעים ואין מכוונים כלל עבור החולים.

בשם ה"ח ג"ל כ"ט
למנוח ב"ר
ה"ח ג"ל כ"ט

ה"ח ג"ל כ"ט
למנוח ב"ר
ה"ח ג"ל כ"ט

ע"ע לעיל עמ' ל-לא בענין גרימת דיחוי שבת וכוונה לאיסור. וע"ע שבות יצחק ח"ב (תשע"ד) בנספח עמ' י ד"ה ואין, בענין מעשה שבת

נספחים

כ"ק אדמו"ר מסטאמר זי"ע, בעל "ויואל משה" - בארץ ישראל אשר בעוונותינו הרבים השתלמו כופרים עליה וכח זרם החשמל בשבת קודש באה ע"י פועלים יהודים המחללים שבת רח"ל בפרהסיא, היתה דעתו להלכה שאסור להנות שם באור זה בשבת קודש. (הנהגות קודש, עמוד י"ג אות י"ד)

וסיפר רבינו אשר אביו הק' לא השתמש באור העלעקטרי גם בימי החול, באומרו שהיות ובשב"ק אינו משתמש בה רק בנרות של נאפט וכדו' שאורם כהה מאור העלעקרי, אין ברצונו שבימי החול יהי' מאור בביתו יותר מביום שב"ק, ע"כ השתמש רק לאור הנפט וכדו'. (מושיען של ישראל עמ' 123)

רבינו הי' נוהג כל ימיו כדעת אביו הק' שהי' מחמיר מאד שלא להשתמש באור העלעקטרי בשבת קודש. (שם עמ' 122)

ספר "ארחות שבת" לרבנים הגאונים ר' שלום יוסף גלבר ור' יצחק מרדכי רובין שליט"א - ח"ג עמ' נח
"יצור החשמל - החשמל נוצר על ידי מלאכות אסורות, כגון מלאכת הבערה של חומר הדלק בתחנת הכח, ועוד מלאכות רבות הנושגות בעת הפעלת המכונות בתחנה. חשמל שנוצר באיסור אסור בשימוש כדין מעשה שבת שנתבאר דינו לעיל פרק כ"ה. ועוד כתב החזו"א סי' ל"ח ס"ק ד' דאף באופן שיש היתר בשימוש בחשמל זה מן הדין אסור להשתמש בו מפני שיש בשימוש איסור חילול השם משום שישאליש שאינם משמרים את השבת מייצרים אותו עכ"ד. ואנו עוסקים בפרק זה רק באופנים שהחשמל נוצר בהיתר."

הגאון ר' שלמה זעפראני שליט"א - מכתב מיב' תמוז תשע"ב - "ברכות עד בלי די על חיזוק שמירת השבת הנושגה בעירנו בענין ההשתמשות בחשמל בע"ק, שוכפי שמפורסם לכל כמה מסר מרן החזו"א וצוק"ל נפשו בעד חיזוק זה. ובהיותי יוצק מים עם על ידי כמוהר"ר הגרב"צ אבא שאול וצ"ל זכורני כי תמיד ביטל דעתו הרמה לדעת מרן החזו"א בכל דבר גדול וקטן ובפרט בעניני שבת החמורים התלויים בשערה.

ובודאי כי הוצאות על ענין זה נכללים בהוצאות שבת ויו"ט, ובכללם תחול הברכה על העושה כך, וכי למצוה תיחשב להפריש מכספי מעשר לצורך ענין נעלה וגדול זה. ביקרא דאורייתא, שלמה זעפראני."

הגאון ר' יהודה עדס שליט"א, ראש ישיבת "קול יעקב" - לשאלתי אודות שימוש בחשמל בשבת, נענית לאיסור, ולבקשתי לכתוב לי את דעתו אמר שאינו מסכים מאחר ואינו פוסק וג"כ לא חקר את הענין לידע אם אסור או לא אלא שידוע ממה ששמע שכידוע מרן החזו"א אסר משום חילול השם ויש החולקים ואוסרים משום מעשה שבת וע"כ בביתו וכן בישיבתו מעולם לא השתמשו בחשמל בשב"ק אף קודם עידן הגנרטורים בתחילה הי' רק נרות ואח"ז לוקסים ואח"ז מצברים והי' חושך וחם כי לא הי' מזגנים ורק בשנים האחרונות שהתחברו לגנרטור ויש חשמל רגיל בשבת קודש כולל מזגנים וכו' מגנרטור המספק חשמל כשר לשיבה וכן לביתו וע"כ לשואלים הוא מורה לאיסור אמנם אינו מסכים לפרסם פסק הלכה בזה כיון שאינו פוסק. (מקונטרס "ליקוט מפי ספרים וסופרים" זכרון יעקב)

הגאון ר' משה מרדכי קארפ שליט"א, בעמה"ס הלכות חג בחג ועוד - ציטוט מספרו הלכות שבת בשבת ח"ד עמ' עדר - "ז. שימוש בחשמל - חשמל המיוצר בשבת בחברת חשמל ע"י יהודים באיסור, אסור להשתמש בו בשבת, ואף לצורך לימוד ותפילה וכבר התריע החזו"א שיש בכך משום חילול השם וראה במקורות אם יש להתיר מחמת חולים או פיקו"ל לבריא ליהנות ממנו. ולכן יראי ד' מקפידים שלא להשתמש בשבת רק בחשמל המיוצר ע"י גנרטור בהיתר עד שיתוקן הדבר בס"ד עצהיו"ט ולא יהא בו חשש חילול שבת, ואין להתחשב בהוצאות בזה דהוצאות שבת חוץ לחשבון." ובהערה 37 כ' שהסכים הגריש"א וצ"ל שאסור לבריאם להשתמש מחמת גזירה שמא ירבה בשבילו וז"ל "וראה שם הע' 32 שהסכים לסברא זו מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א ועפ"ז נפל בבירא ההיתר לשימוש בחשמל משום חולים."

ישראל

אורח חיים סימן כ

שארית

סימן כ

ב"ה. ד' אדר, תרפ"ז.

כבוד הרבנים מאורות הגדולים עומדים בפרץ, אשכנזים ספרדים שליט"א בי דינא רבא בעיה"ק טבריא.

אחרש"ת ה"ה באה"ר. קבלתי המכתב חוזר שלכם, ע"ד האור החשמלי ע"י החברה היהודית "רוטנברג" ות"ח לכם שנתעוררתם בזה, ואולי יגולגל זכות על ידיכם להרים מכשול ולגדור פרצות חילול שבת באופן מבהיל, והנני להשיב לכם על סעיפי שאלתכם.

א. ע"ד השמוש באור החשמל בשבת שנעשה ע"י יהודים, וגם בשביל הציבור היהודי, מקודם צריך לברר מה דינו אם נעשה זאת ע"י עכו"ם ואינני בקי במלאכה זאת אם הוא כמו שמדליק אור גדול בפ"א וזוהו מתחלק וגמשיך לכל הבתים. ויש לדמותו לדין המבואר באו"ח סי' רע"ז ס"ב ושכ"ז סי"ג בעכו"ם שהדליק את הגר או הסיק המרחץ, שיש חילוק בין רוב או מחצה ישראל, ובין רוב עכו"ם דמות ליהנות ממנו בשבת או או שהמלאכה נעשה באופן שצריך לכא"א תוספת מלאכה ואינו כמו גר לא' גר למאה, ויהי' דומה להמבואר ברמ"א סי' שכ"ה ס"ד דאסור ליתן מעות מע"ש לאופה עכו"ם שיתן לו בשבת משום דאדעתא דישאל קעביד, ואף אם נעשה כאופן הראשון אולי יש לחלק בין הך לגר ומרחץ משום דבכאן עכ"פ צריך להוסיף חומריים שיהיה אורו רב וההוספה נעשה עבור הישראלי ג"כ ויהיה תלוי במחלוקת הפוסקים מובא בב"י סי' של"א אם רבויי בשיעורא הוא מה"ת או מדרבנן ויהיה שבות דשבות ובמקום חולי קצת או מצוה מותר כמבואר סי' ש"ז ס"ה.

והנה בחו"ל כולם משתמשים באור החשמל הנעשה ע"י עכו"ם בשבת ואין פוצה פה, מזה נראה שנעשה כאופן הראשון וכיון שרוב העיר עכו"ם שמותר לישראל ליהנות ממנו. ועוד שמעתי שיש בהתחנות אוצר האוסף כח ויוכל להכין מע"ש כל האור הנצרך לו להסתפק ליום השבת וממילא אם עובד העכו"ם אח"כ בשבת אדעתא דידך קעביד והוי כקצץ המבואר בסי' דנ"ב ס"ד דאם יש לתלות שנגמר מע"ש מותר אפי' לכתחלה.

ובנעשה ע"י ישראל מבואר בסי' שי"ח ס"א דאסור לאחרים ובפרט למי שנעשה בשבילו משום קנסא ומשום נהנה ממלאכת שבת, יעו"ש במג"א. ויש להסתפק במה דקי"ל דלמו"ש מותר מיד אם גם במומר לחלל שבת יהיה הדין כן

די"ל דתלוי בהטעמים שנאמרו בזה דלטעם המג"א דדוקא בעכו"ם בעינן כדי שיעשה דחיישינן שמא יאמר לו לעשות. אבל ישראל לא ישמע לו, ובמומר בודאי ישמע לו דינו כעכו"ם, אבל לטעם הט"ז וכן מפורש ברא"ש ור"ן פ"ק דחולין משום שאמירה לעכו"ם קל בעיניו משא"כ בדבר הנעשה ע"י ישראל, י"ל דגם במומר הוא כן בפרט לדעת הפמ"ג בא"א סי' ד"ש סק"ח ובמ"ז סי' ש"ז סק"א דבמומר מחויב שולחו דלא כדעת הב"מ דבשבת אין ענין לשליחות, א"כ בודאי לא יאמר למומר לעשות דיהיה כעושה בעצמו, ולתי' התוס' לדעת רש"י מובא במג"א משום דלא שכיח לא גזרו יש להסתפק כעת דבעויה שכיחי פרוצים אולי הדין אצלם כמלאכת עכו"ם דאסור בכדי שיעשו וכ"ז צריך ביאור רחב.

ב. ג. ע"ד התיקון לגדור הפירצות, שמעתי שבתחנות "רוטנברג" יש שותפים עכו"ם ובנקל לתקן ע"י ולפרסם, וכן אם נמצא עוד בתי חרושת כאלו נכריח אותם לעשות ע"י היתר וביום שבת לא יעסיקו פועלים יהודים ובאם לא יצייתו נחרים סחורתם אצלנו שלא להשתמש בהם אולי יכנע לבבם הערל וישמעו.

ל"מזק הלב וכל ראש להלי מאלו המכנים עצמם בשם בוני הארץ והכניסו חופש הדת וביחוד חילול שבת ובוה מחריבים הארץ. ומבואר בשבת קי"ט ע"ב מקרא דיוקאל שחילול שבת הוא מהדברים שבשבילם גלו מהארץ ומפורש עור בנחמיה י"ג פסוק י"ח, והנני מוכן להמנות עמכם בכל מה שתמצאו אופן לגדור פרצות הדת.

ידידכם מצפה לישועה שהשי"ת יאיר עלינו מאורו דליהדרו בתשו' יקבלו עליהם מרצון עול תורה ומצות כבימי אחשוורוש. ישראל זאב מינצברג

דף מידע

לאור התענינות הציבור במהדורות הקודמות אודות האפשרויות הרלוונטיות לשמירת חשמל כשר בשבת, הננו להגיש בפניכם מידע דלהלן. וזאת למודעי כי מידע זה נכתב ללא שום מטרת ריוח או טובת הנאה וללא אחריות.

האפשרויות הקיימות לסידור חשמל כשר לשבת:

א' התחברות לגנרטור - בריכוזים של שומרי תומ"צ, בד"כ קיים גנרטור איזורי שאפשר להתחבר אליו. יש להתעניין אודות האחראי על הפעלת הגנרטור ולהירשם כמנוי אצלו.

אפשרויות השימוש: כפי כמות האמפר שמקבל מהגנרטור כך תהיה אפשרות להפעיל יותר מכשירי חשמל. ברוב המקומות מתאפשר לקבל כמות אמפר ללא הגבלה ויכול להפעיל כל מכשירי החשמל הנצרכים לשבת ומנורות, מזגנים, מאוררים, פלטה וכו'.

העלות: ההתחברות הראשונה כרוכה בתשלום חד-פעמי (בד"כ בתשלומים), ומכאן ואילך ברוב המקומות גובה התשלום החודשי תלוי בכמות האמפר (הוא כמות החשמל שזורם לביתן) שסוכמה מראש.

ב' מצברים גדולים - במידה ואין גנרטור בשכונה וכיו"ב אפשר לרכוש מערכת 'קומבי' המשמשת כתחליף לגנרטור ופועלת באמצעות מצברים חדשניים המותקנים בבית הלקוח ומותאמים לפי צריכת החשמל המבוקשת. מערכת זו יכולה להפעיל תאורה מקרר מזגנים ועוד. המצבר נטען במשך ימות השבוע מהחשמל ואינו גורם לכלוך ורעש. אפשר להפעילו לשעות מסוימות על ידי שעון שבת. במקרה של העברת דירה המערכת ניידת וניתנת להעברה. ישנה אפשרות להשכרת מצברים. התשלום - בד"כ ניתן לפרוס לתשלומים רבים.

קו מידע מפורט בנושא מבית 'מאירי שבת' בטל': 02-6233343 [להקיש 8].

להזמנות: מאירי שבת : 054-8444350 מצברי היינריך : 03-5740994

ג' תאורה - לתאורה (ומאוררים) בלבד ניתן לרכוש תאורת פסי לדים המופעלת על בסיס בטריות ומצברים קטנים ללא צורך בממיר. אפשר להתאים את התאורה במגוון גדלים, עוצמות ועיצובים לפי בקשת הלקוח. כמו כן ניתן לחבר התאורה לשעון שבת המופעל ע"י בטריה פנימית. לפרטים והזמנות: מאירי שבת: 052-7159003 ירושלים 052-7152439 בית שמש. תאורות איינהורן: 02-5712483 [תאורה המאירה לשלשה ימים, מאוררים נטענים. רמות, ירושלים. שעות מענה 9-11 בערב]

ד' תאורת חרום - ניתן לרכוש תאורות חרום בגדלים ועוצמות שונות. נטען במשך השבוע, ובער"ש מנתקים מהחשמל ומדליקים. ישנם סוגים שיכולים להאיר עד 24 שעות (ומומלץ לרכוש חברת 'יונידן'). ישנה אפשרות להתקין עליה שעון שבת מותאם המופעל על ידי בטריה פנימית.

בטריות להחלפה בטל': 054-8411611 בני ברק | 02-5712483 ירושלים

כמו"כ קיימים גמ"ח לתאורות חרום בכמה ערים

בני ברק 052-7135737 רח' בן שטח | 050-4126732 רח' אבן גבירול ירושלים 02-5710977 רמת שלמה
קרית ספר 08-9760691 נתה"מ 052-7153579 מס"י נאות הפסגה 052-7149902 ברכפלד 08-9766626 | 08-9798925
חפציבה 08-9961516 או 052-7653849 הגמ"ח משאיל לשבת אחת בלבד ויש להחזירו במשך השבוע.

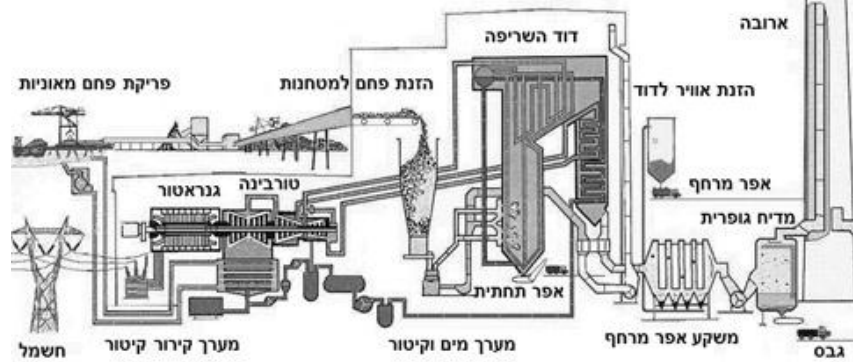
ישנו גמ"ח נוסף הכולל תאורות לדים נטענות, גדולות וקטנות ומאוררים נטענים (פועל ע"י מצבר קטן). הגמ"ח בתשלום. אפשר לשאול לזמן ממושך. טל' 02-5374433 ירושלים רח' דוד ילין.

ה' חימום המאכלים - מומלץ להשתמש בגז עם פח [בלע"ך] כתחליף לפלטה חשמלית, וכשיש הרבה תבשילים לליל שבת ניתן להוסיף נריות מתחת הפח.

ו' קירור האוכל - יש להקפא בקבוקים או גלוני מים בימים שלפני שבת, ובער"ש לפזרם במקרר. וכן ניתן לעשות כעין זה ע"י העברת האוכל הצריך קירור אל ציננית גדולה ולמלאותו בקרחונים. נתינת מלח במים לפני ההקפאה גורמת להקפאה עמוקה יותר שתשמור על ההקפאה לשעות רבות.

יש לציין שאם נותנים במקרר כמות מספקת של קרחונים, לפי הנסיון המאכלים אינם מתקלקלים. וכן המצרכים הטעונים הקפאה כגון בשר ודגים אינם מתקלקלים אף בימות הקיץ החמות, ויש למעט בפתחת המקפא (ולחזק קור המקפא ניתן למלאותו ג"כ בקרחונים). ובדבר זה כבר העידו רבים שלפני עידן הגנרטורים השכונתיים כך עשו שנים רבות בשבתות ויו"ט.

תהליך ייצור חשמל ומוצרי שריפה בתחנת כח פחמית

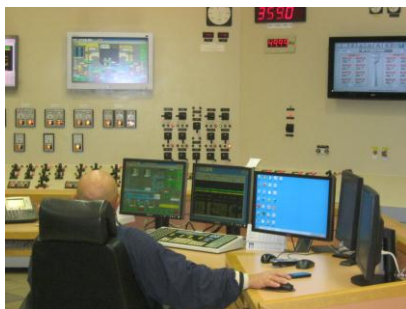
משקל הממוקם בתחתית מגורת
הפחם טרם הטחינה

פנים המסוע

אוניית אבני הפחם

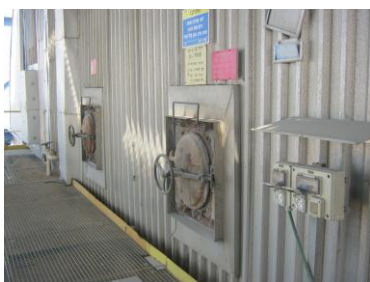
חלק מחדר הבקרה. המסך העליון מורה
על כמות צריכת החשמל בכל רגע נתון

דגם מטחנת הפחם

מנופי פריקת אבני הפחם

פתחי דודי השריפה. גובהם 88 מטר

טרקטור מטעין פחם בדרך למטחנה

מסוע הפחם

לדאבונינו כל פעולות הייצור והנלווה נעשים בשבת כבחול ללא שום שינוי מלבד פריקת הפחם מהאונייה והובלתו אל שדה הפחם

עיקרי תהליך ייצור החשמל

ה. טרקטורים בפעולה כנ"ל.

א. אבני הפחם המיובאים מחו"ל מועברים מבטן האונייה אל המסוע ע"י מנופים.

ו. שורת מטחנות המוחנים את אבני הפחם לאבקה המשמשת כחומר בעירה עבור מי הדודים.

ב. מסוע באורך שתי ק"מ המוליך את אבני הפחם לשדה הפחם.

ז. חלק מעשרות המבערים המרחיחים מים הנמצאים בצינורי פלדה בדודים במטרה להפיק לחץ קיטורי.

ג. חלק משדה הפחם.

ח. אחת המורבינות. הלחץ הקיטורי מסובב את פרופלור המורבינה במהירות הגורמת לשדה מגנטי המיצר חשמל.

ד. הטרקטורים דוחפים את אבני הפחם אל תוך בור ומשם מובלים על מסוע אל המטחנות.